

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาและรวบรวมประวัติศาสตร์
และภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง”

โดย

พระมหาบุญมี จิตธโนและคณะ

กรกฎาคม 2548

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาสำรวจประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง”

คณะผู้วิจัย

1. พระมหาบุญมี จิตโม	หัวหน้าโครงการ
2. นายอภิรัมย์ คนเที่ยง	นักวิจัย
3. นางเยาวนิธย์ คนเที่ยง	นักวิจัย
4. นางสาวกรวิภา วงศ์ชัด	นักวิจัย
5. นางสาวเกษณี สิริบาล	นักวิจัย
6. นางปราณี สุขร่องช้าง	นักวิจัย
7. นางสุดารัตน์ มาลา	นักวิจัย
8. นางสาวพุทธาดิ ตัวลีอ	นักวิจัย
9. นางสาวรัชนี ใจดี	นักวิจัย
10. นางภัตราภรณ์ แหลมจริง	นักวิจัย
11. นายสมเกียรติ มูลใจยา	นักวิจัย
12. นายอนุพงษ์ วงศ์	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกอ.)สำนักงานภาค
ชุด โครงการ.....

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อบรรบปรุงงานต่อไป” กล่าว คือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเก่งขึ้นในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากการวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวลา” (การประชุม เสวนา พูดคุยกันเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกบอร์ด กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมมา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มืออยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ก่อต” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมายังชั้นเรียน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับ ครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมชาติที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกอ.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลานี้ พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกอ.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอ ไม่ใช่การนำเสนอในรูปแบบที่นักวิจัยนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและ รูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า ผล

ลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็น พื้นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และ นักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สรุปการเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สก.ว.สำนักงานภาค

คำนำ

โครงการศึกษาชาวบ้านประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น อ.วังเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาค้นคว้าทบทวนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอวังเหนือ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น และสร้างแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอวังเหนือสำหรับใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป รวมถึงการนำกระบวนการวิจัยด้านประวัติศาสตร์มาปรับใช้และดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางที่ค้นคว้าได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดแนวทางในการศึกษาค้นคว้าตามกิจกรรมที่กำหนดขึ้นในแผนการดำเนินงาน

แนวคิดเริ่มต้นต่อความสนใจ เกิดจากทีมคณะครุโรงเรียนกินิตย์อัจฉริพิทยาและ พระมหาบุญมี ตำแหน่งในขณะนั้นเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนมีนโภนาที่ให้นักเรียนและเยาวชนผู้ที่สนใจที่จะศึกษาในวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนประวัติความเป็นมาของเมืองวังในอดีตที่ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความฝันและภาคภูมิใจ จึงเสนอโครงการผ่านศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปางและได้รับการอนุมัติให้ทำงานในเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2547 เป็นต้นมา

ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นจากการสืบค้นประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของ อ.วังเหนือ ส่งผลต่อ แนวคิดและฐานข้อมูลในการทำงานต่อไป ขอบคุณ สก. สำนักงานภาค ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ. ลำปาง และผู้ที่มีส่วนทำให้รายงานฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ สามารถอ้างอิงโดยชัดเจนต่อไป

ขอขอบพระคุณ
คณะทำงานวิจัย

2548

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ 1 บทนำ	
● ความสำคัญของปัญหา	1
● คำถ้ามวิจัย	5
● วัตถุประสงค์	5
● สถานที่ดำเนินการวิจัย	5
ส่วนที่ 2 บททวนวรรณกรรม	
● แนวคิดเริ่มต้น ความสนใจและการเตรียมข้อมูลความพร้อม	6
● บทเรียนจากการศึกษา	7
ส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	
● การดำเนินงานระยะที่ 1	12
● การดำเนินงานระยะที่ 2	13
ส่วนที่ 4 ผลการวิจัย	
● การดำเนินงานก่อนการทำงานวิจัย	14
● ผลที่เกิดขึ้นจากการประเมินระยะที่ 1	15
● ผลที่เกิดขึ้นจากการประเมินระยะที่ 2	23
● ข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้น	42
ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ	
● ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานที่ผ่านมา	45
● ข้อเสนอแนะต่อการทำงานต่อ	46
● ข้อเสนอแนะของผู้ประสานวิจัย จ.ลำปาง	46
ภาคผนวก	48
● ประเพณีที่ได้สืบคัน ประเพณี 12 เดือน	49
● ประวัติทีมวิจัย	A
● หลักฐานจากศิลารายรัก	B
● ประมวลภาพกิจกรรม	C

ส่วนที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

- **สภาพโดยทั่วไปของอำเภอวังเหนือ**

อำเภอวังเหนือเป็นอำเภอที่อยู่เหนือสุดของจังหวัดลำปาง ห่างจากที่ตั้งศาลากลางลำปาง 115 กิโลเมตร การเดินทางมีความสะดวกพอสมควร เป็นจุดเริ่มเชื่อมและทางผ่านระหว่าง ทางหลวงหมายเลข 1035 จากลำปาง – อำเภอแจ้ห่ม – อำเภอวังเหนือ และจากทางหลวงหมายเลข 1019 จากเชียงใหม่ – แม่ขะจาน – วังเหนือ – พะเยา

- **คำขวัญประจำอำเภอ**

“พญาวังเรืองนาม พระราชนามเรืองชื่อ น้ำตกสายเลื่องลือ นามนี้คือวังเหนือ”

- **ลักษณะทางกายภาพของอำเภอวังเหนือ**

อำเภอวังเหนือ เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 13 อำเภอ ของจังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดลำปาง อำเภอวังเหนือ หรือเมืองวังเป็นดินแดนเหนือสุดของจังหวัดลำปาง เดิมการคมนาคมลำบาก ทุรกันดาร ห่างจากตัวจังหวัด 108 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มสลับกับภูเขาล้อมรอบ ตัวเมืองมีแม่น้ำวังไหลผ่าน อยู่ต壤กลาง ประชากรชาวเมืองวังส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 98 เป็นคนพื้นเมือง และประมาณร้อยละ 2 เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ อำเภอวังเหนือมีเขตติดต่อกับอำเภอไกล้เคียงดังนี้

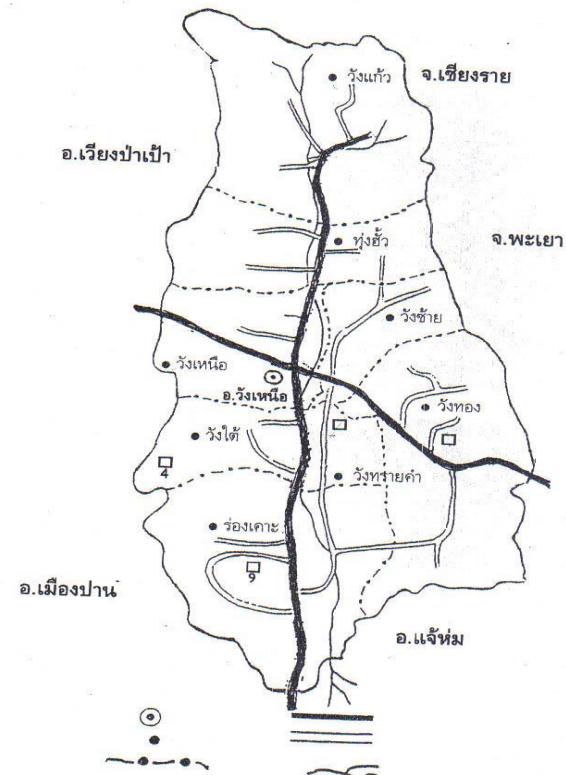
ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา อำเภอ光 จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

● แผนที่อำเภอวังเหนือ

● จำนวนประชากร

ประชากร/ตำบล	ชาย	หญิง	รวม
วังแก้ว	1,920	1,796	3,716
ทุ่งข้าว	2,975	2,059	5,034
วังเหนือ	1,004	1,025	2,029
วังทอง	2,758	2,647	5,405
วังใต้	1,857	1,935	3,792
วังชัย	2,635	2,517	5,152
วังทรายคำ	2,170	2,168	4,338
ร่องเคาะ	4,813	4,749	9,562
รวมประชากร	20,132	18,896	39,028

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 11,753 ครัวเรือน

จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 10,210 ครัวเรือน

จำนวนรายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน 17,408 บาท/ปี

● สภาพเศรษฐกิจ/สังคม

สภาพเศรษฐกิจของชาวอำเภอวังเหนือขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรมเป็นหลัก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา คือมีการปลูกข้าวเป็นพืชหลัก และรองลงมาปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง กระเทียม เป็นต้น ชาววังเหนือดังเดิมในอดีตอยู่กันอย่างแบบพ่อเพียง โดยการพึ่งพาตนเองในเรื่องของรายจ่าย โดยการประกอบสัมมาอาชีพที่ยั่งยืน เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ในปัจจุบันการดำเนินชีพของชาวอำเภอวังเหนือได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สามารถพัฒนาให้เจริญขึ้นตามลำดับ ดังนี้

ภาคเกษตรกรรม อำเภอวังเหนือมีพื้นที่ทั้งหมด 1,034 ตารางกิโลเมตร หรือ 646,452 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

1. พื้นที่การเกษตร 156,013 ไร่

- พื้นที่นา 25,788 ไร่ คิดเป็น 16.53%
- พื้นที่ไร่ 69,560 ไร่ คิดเป็น 44.59%
- พื้นที่สวน 57,365 ไร่ คิดเป็น 36.77%
- ประมง 1,500 ไร่ คิดเป็น 0.96%
- ปศุสัตว์ 1,800 ไร่ คิดเป็น 1.15%

2. พื้นที่ป่าไม้ 428,067 ไร่

3. พื้นที่อื่นๆ 58,972 ไร่

4. พื้นที่สาธารณูปโภค 3,000 ไร่

พื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอวังเหนือมีการปลูกมากตามลำดับ คือ

1. ข้าว พื้นที่ปลูก 25,788 ไร่
2. ข้าวโพด พื้นที่ปลูก 72,951 ไร่
3. ถั่วเหลือง พื้นที่ปลูก 4,100 ไร่
4. มะเขือเทศ พื้นที่ปลูก 500 ไร่
5. ผักกาดเขียวปลี พื้นที่ปลูก 1,800 ไร่
6. กระเทียม พื้นที่ปลูก 7,200 ไร่

ภาคการพาณิชยกรรม มีธนาคารพาณิชย์ 3 แห่งคือ

1. ธนาคารกรุงไทย
2. ธนาคารออมสิน
3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

การสหกรณ์เพื่อการเกษตร มี 4 แห่ง คือ

1. สหกรณ์การเกษตรวังเหนือ
2. สหกรณ์ปั้ปจุกกระเทียมและหออมແດງ
3. สหกรณ์การเกษตรเขตพื้นที่ชาวเขาอพยพ
4. สหกรณ์ยูนียนวังเหนือ

● สภาพปัจจุหา

อำเภอวังเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นอำเภอเก่าแก่เดิมมีชื่อเมืองวัง ตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 และจากหนังสือใบลาน จารึกด้วยอักษรล้านนา หลวงพ่อพระครุนิเวศธรรมารักษ์ ได้บันทึกไว้ว่าอำเภอวังเหนือ เดิมมีเจ้าพ่อพญาวัง ซึ่งเป็นพระประปะญาราษฎร์ของพระไชยศิริได้เป็นผู้ก่อตั้งเมือง และในปีพ.ศ.1702 ได้เสียเมืองโยนกนาคนครและเมืองไชยปราการให้แก่เจ้าขวนฟ้าแห่งอาณาจักรเมما จังหวัดพะเยา สถาปนาต้นเองเป็น “พญาวัง” โดยในอำเภอวังเหนือมีพระเจดีย์หลายแห่งที่สำคัญ เช่น พระธาตุวัดพระเกิด ซึ่งมีผู้สถาปนาคือพระญาณคัมภีร์จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.1995 ส่วนวัดร้างจะพบโดยทั่วไป และในอำเภอวังเหนืออย่างมีเดาเป้าประเภทเครื่องถวายชา ในพุทธศตวรรษที่ 21-23 และวัดสบลีน อ.วังเหนือ ยังมีพระประวัติเจ้าพ่อหอคำมีโบราณวัตถุศิลป์วัตถุเก็บรวมรวมอยู่ และส่วนบนภูเขาพระบาทที่มีรอยพระพุทธบาทถึงสองแห่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้การศึกษาด้านประวัติศาสตร์มีการศึกษาควบรวมกันอยู่มาก ทำให้โอกาสทางการศึกษาของนักเรียนนักศึกษาได้ลดน้อยลงแนวคิดเริ่มต้นต่อความสนใจ และการเตรียมข้อมูลความพร้อม

ประกอบกับทางโรงเรียนได้มีแนวโน้มนายที่ให้นักเรียนและเยาวชนผู้ที่สนใจที่จะศึกษาในวิชาภูมิปัจจุภัยท้องถิ่น ตลอดจนประวัติความเป็นมาของเมืองวังในอดีต สร้างแรงกระตุ้นที่ทำให้คนรุ่นเกิดความสนใจ และค้นคว้าเพิ่มเติมในประวัติความเป็นมาของเมืองวัง หรืออำเภอวังเหนือในอดีต ซึ่งในสภาพปัจจุบันยังพบร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น เครื่องใช้สำริด เครื่องปั้นดินเผา ที่ตั้งเรียงต่างๆ ในชุมชนอำเภอวังเหนือ คันพับก้อนอิฐโบราณซึ่งมีอักษร จีน ติดอยู่ ตลอดจนสถานที่ที่ชุมชนใกล้เคียงเรียกว่า ศาลเจ้าพ่อพญาวัง พบรากอิฐเป็นจำนวนมาก ชุมชนบ้านใหม่ พบรเตาเผาโบราณอีกจำนวนหนึ่ง พบรเขตกำแพงเมืองวังในอดีต เป็นกำแพงก่ออิฐตั้งอยู่บนคันดิน ซึ่งปัจจุบันหลักฐานต่างๆ ยังคงเหลืออยู่บ้างเล็กน้อย จึงยากต่อการตรวจสอบ รวมถึงโบราณสถานวัดร้างต่างๆ ในอดีตซึ่ง พ.ศ. 1900 – 2300

ในอำเภอวังเหนือมีวัดไม่ต่ำกว่า 50 วัด พื้นที่ในรูปแบบของชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตามสันเข้ามีปั้นน้ำ และภูเข้าทั่วไป โดยเฉพาะหลักฐานที่เป็นเครื่องมือหินขัด ขวนสำริด และการแกะสลักหินปูงกลมบนหินทราย บนภูเขาพุทธบาท บ้านสบลีน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์และเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และแสดงถึงวัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น

การล่าสัตว์ ปลูกพืชผัก ทางของป่า เป็นต้น ในหนังสือประวัติศาสตร์อ้างวังเหนือ แต่งโดย พระมหาสุทัศน์ หลักแน่น (สมณศักดิ์ในปัจจุบันคือพระเทพรัตนมุณี รภก.๖) และ วัลลพ เสียง กึก ได้กล่าวว่า “อ้างวังเหนือ ในประวัติศาสตร์ เรียกว่าดงเวียง หรือเวียงวัง (เมืองวัง) สันนิษฐานว่าได้มีเมืองวัง ใน พ.ศ. 500 – 599 เป็นต้นมา”

จากความสำคัญข้างต้น ทางชุมชนอ้างวังเหนือจึงได้เสนอให้มีการศึกษารวบรวม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นของอ้างวังเหนือเพื่อให้ชุมชนคนเมืองวังได้รู้จัก ตนเองว่าเป็นใคร มาจากไหน มีความเป็นอยู่อย่างไร อดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกัน อย่างไร เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ โดยใช้กิจกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเรียนร้อยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้เชื่อมโยงกับชุมชนอย่าง ลงตัว

คำถามวิจัย

จะสร้างรูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของคนในชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าทบทวนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น อ้างวังเหนือ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอ้างวังเหนือสำหรับใช้เป็นแหล่ง ศึกษาค้นคว้าแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
3. เพื่อนำกระบวนการวิจัยด้านประวัติศาสตร์มาปรับใช้และดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางที่ ค้นคว้าได้อย่างเหมาะสม

สถานที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่อ้างวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเริ่มต้น...ความสนใจและการเตรียมข้อมูลความพร้อม

แนวคิดเริ่มต้นต่อความสนใจและการเตรียมข้อมูลความพร้อม โดยทางโรงเรียนกินิดย์ อรัญพิทยาลำปางมีแนวโน้มโดยที่ให้นักเรียนและเยาวชนผู้ที่สนใจที่จะศึกษาในวิชาภูมิปัญญา ท้องถิ่นตลอดจนในแง่ประวัติความเป็นมาของเมืองวังในอดีตที่ทำให้คนรุ่นเกิดความเฝ้ารู้ได้ ทำการค้นคว้าเพิ่มเติมในประวัติความเป็นมาของเมืองวังหรืออำเภอวังเหนือในอดีต และใน สภาพปัจจุบันยังได้ค้นพบ ร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น เครื่องใช้สำริด เครื่องปั้นดินเผา ที่ตั้งเรียง ต่าง ๆ ในชุมชนต่างในอำเภอวังเหนือ คันพงก้อนอิฐโบราณซึ่งมี อักษรจีนติดอยู่ติดกับดินสถานที่ที่ใกล้เคียงเรียกว่า “ศาลาเจ้าพ่อพญาวัง” ยังพบซากอิฐเป็น จำนวนมากในและ外郊ชุมชนบ้านใหม่ยังพบเดาเผาโบราณอีกจำนวนหนึ่ง ปัจจุบันยังได้พบเขต กำแพงเมืองวังในอดีตเป็นกำแพงก่ออิฐตั้งอยู่บนคันดินซึ่งปัจจุบันหลักฐานต่าง ๆ ยังคงเหลือ อยู่บ้างเล็กน้อย จึงยากต่อการตรวจสอบถึงโบราณสถานวัดร้างต่าง ๆ ในอดีตช่วง พ.ศ. 1900 – 2300 ในอำเภอวังเหนือมีวัดไม่ต่ำกว่า 50 วัดหรือพื้นที่ในรูปแบบของชุมชนยุคก่อน ประวัติศาสตร์ตามสันเข้าฝั่งน้ำและภูเขาทั่วไป โดยเฉพาะหลักฐานที่เป็นเครื่องมือหินขัด ขวนสำริดและการแกะสลักรูป วงกลมบนหินทรายบนภูเขาพุทธราก บ้านสบลีน ตำบลร่อง เคาะอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางแสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์และเป็นที่อยู่ อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และแสดงถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน เช่น การล่าสัตว์ป่าลูกพีชผัก หาของป่า เป็นต้น ในหนังสือประวัติศาสตร์อำเภอวังเหนือ แต่งโดยพระมหาสุทัศน์ หลักแน่น (สมนศักดิ์ในปัจจุบันคือพระเทพรัตนมุณี รภก.๖) และวัล ลพ เสียงกึก ได้กล่าวว่า “อำเภอวังเหนือ ในประวัติศาสตร์ เรียกว่า ดงเรียงหรือเรียงวัง (เมืองวัง) สันนิษฐานว่าได้มีเมืองวัง ใน พ.ศ. 500 – 599 เป็นต้นมา” เมืองวังน่าเป็นเมือง เล็ก ๆ ไม่สำคัญอะไรมากนักดูจากสิ่งก่อสร้างถาวรสั่งตั้งต่าง ๆ น่าจะเป็นเมืองชั้นหรือส่วนหนึ่ง ของเมืองอื่นในอดีต เช่น เมืองเชียงแสนหรือ นครเชียงค์เป็นต้น เมืองบางช่วงก็รุ่งเรืองบาง ช่วงก็ร้างไร้ผู้คนอยู่อาศัยเพราเดหุแห่งสองคราบจากการสำรวจวัดร้างส่วนมากในอำเภอวังเหนือ จะพบ ทางประทีป ถ้วยชาและพบว่าบางชิ้นมาจากเตาเผาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ คืออยู่ ในช่วง พ.ศ. 1900– 2300 บางชิ้นมาจากเตาเผาพาน จังหวัดเชียงรายหรือเตาเผาวังเหนือเรียง กากหล่องใน พ.ศ. 2100 – 2300 และที่เปลกกว่านั้นบริเวณบ้านสบลีน ตำบลร่องเคาะ และ พื้นที่ทั่วไปในอำเภอวังเหนือ ได้พบชิ้นถ้วยซึ่งผลิตในราชวงศ์หมิง จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็น สาเหตุทำให้ได้มีการศึกษาค้นคว้า จากหลักฐานต่าง ๆ เอกสาร และคำบอกเล่า จากประชัญญา ท้องถิ่น จึงได้มีการศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ เช่น ศึกษาประวัติของบุคคลสำคัญของท้องถิ่น

- ศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตั้งแต่อีต – ปัจจุบัน
- ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีของท้องถิ่นตั้งแต่อีต – ปัจจุบัน
- ศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานในท้องถิ่น
- ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น

บทเรียนจากการศึกษา

▪ ประวัติความเป็นมาของอำเภอวังเหนือ

จากการสอบถามประชัญญาท้องถิ่น (นักวิจัยชุมชน) ของประวัติความเป็นมาของอำเภอวังเหนือ มีอยู่ว่า เดิมที่นั่นครั้นสมัยโบราณกาลพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาโปรดเวไนยสัตว์ ทรงเห็นหญ้าซึ่งมีลักษณะเหมือนต้นข้าวจึงนำมาตำ ผัด อ่อน ด้วยความหวังว่าจะเป็นข้าวแต่ปรากฏว่าไม่ได้เป็นดังที่คาดคิด จึงได้ตั้งชื่อหญ้าชนิดนี้ว่า หญ้าหวัง และได้เรียกเมืองนี้ว่าเมืองหวัง ต่อมา มีผู้เรียกผิดเพี้ยนจาก “เมืองหวัง เป็นเมืองวัง” จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมพุทธจาริกซึ่งท่านโบราณจารย์ได้จาริกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ว่า “เมืองวัง” ตัวอย่างประวัติศาสตร์ที่ได้จากการค้นคว้าหลักศิลปะจาก การศึกษาสืบคัน “ได้ไปศึกษาจากวัดศรีสุทธาราวาส อำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย หลักศิลปะจารึก ชร.1 จารึกวิหารจันทราราม พ.ศ.2011 อักษรล้านนา แปลความว่า “เจ้าหมื่นทาวลูกหมื่นพลาสเงินญา กินเมืองวังเหนือมีคำบรรณาโพธิ สมการพระพุทธตนหนึ่ง จึงมาสร้างวิหารหลังนี้ชื่อ จันทรารามในปีเปิดໄจ เดิน 12 เป็นวันเต่าໄจ เมืองอาทิตย์ ไว้เพื่อ....น 20 ครัว ไว้นา 300 ข้าว ไว้หือเป็นวัดลูกพระเป็นเจ้า เชียงราย ไม่กินนึบได้ดังคำ กฎว่านี้ด้วย ห้อมันดังมันวาย อย่าหือได้เป็นขุน อย่าห้อมัน ได้หันหน้า ...ตรัย เจ้าตนจักมาเป็น พระ....ฯ ผู้ใดໄวัดังคำกฎว่านี้ ขุน....ตวงนักทีน..หือมีสมฤทธิ์คำ” (ในภาคพนวก) ดังนั้น คำว่าวังเหนือใช้มาไม่ต่ำกว่า 537 ปีก่อนแล้ว และเจ้าหมื่นทาวก็คือ เจ้าพ่อพญาวังองค์หนึ่ง ในพุทธศตวรรษที่ 17 – 18 จากการสำรวจ และสืบคันของทางทีมงานวิจัย ยังได้พบกับเตาเผาโบราณและเครื่องปั้นดินเผาเตาวังเหนือ เครื่องใช้ที่ทำจากดินเผาซึ่งเป็นการบ่งบอกว่า เมืองวังในอดีตมีความเจริญรุ่งเรือง และ จาก “หนังสือเมืองพะ夷า จากตำนานและประวัติศาสตร์” หน้า 72 เรียนเรียงโดยพระธรรมวิมลโมลี ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6 ว่ากalemต่อมาซึ่งสมัยพระเจ้าติโลกราชครองอาณาจักรล้านนาไทย ระหว่างปี พ.ศ. 1985 -2025 พระองค์แห่งอำนาจไปทางใต้ ยกกองทัพเข้าปราบปรามเมืองสองแคว เมืองเชลียง เมืองสุโขทัย ตลอดถึงเมืองกำแพงเพชร ให้อยู่ในอำนาจทั้งหมด พระยาอุทิศเจียงเจ้าเมืองสองแควเข้าสวางค์กัด พระเจ้าติโลกราช กาลต่อมาพุทธศักราช 1994 -2030 พระยาอุทิศเจียงมาครองเมืองพะ夷า ทรงสร้างวิหารวัดป่าแดงดอนชัยและยังได้อัญเชิญพระพุทธปฏิมา แก่นจันทร์ เมื่อข้าศึกของพระบรมไตรโลกานาถกับพระเจ้าติโลกราชเมืองเชียงใหม่รบกันฝ่ายพระยาอุทิศเจียงเจ้าเมืองสองแควยอมสวางค์กัดกับพระเจ้าติโลกราชกวาดต้อนเอาพากช่างปั้นช้าว

เชลียง ไปหนเหนือ (ภาคเหนือ) พาเอาไปไว้ที่เชียงใหม่ เชียงแสนและที่เชียงแสนมีถ้ำชาม สังคโลก อよู่ 2 แห่ง คือ เตาเผาบ้านโป่งแดง อำเภอพานและ เตาเผาเวียงกาหลง และในปัจจุบัน ก็เรียกว่า “วังเหนือ” ซึ่งได้รับการยกฐานะให้เป็นอำเภอเมื่อพ.ศ.2500 โดยมีฐานะเป็นกิ่ง อำเภอมาตั้งแต่ พ.ศ.2481 เป็นต้นมา

“เมืองวัง” มีหลักฐานของการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนขนาดเล็กในระยะแรก ๆ ของแคร์ล ล้านนา ใน พ.ศ. 1700-1800 ปรากฏขอบเขตกำแพงเมืองวังในอดีต เป็นกำแพงก่ออิฐอุบลหินด้าน ดิน ซึ่งปัจจุบันหลักฐานต่าง ๆ ยังคงเหลืออยู่บ้างเล็กน้อย จึงยากต่อการตรวจสอบ รวมถึง โบราณสถาน วัดร้างต่าง ๆ ในอดีต ช่วงพ.ศ. 1900-2300 ในอำเภอวังเหนือมีวัดไม่ต่ำกว่า 50 วัด

สภาพพื้นที่ชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตามสันเข้าบันน้ำและภูเขาริมแม่น้ำปิง ไปตามหลักฐานที่ เป็นเครื่องมือหินขัด ขวนสำริด และการแกะสลักหินปูงกลมบนหินทราย บนภูเขาริมแม่น้ำปิง บ้านสบลิน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นการล่าสัตว์ ปลูกพืชผัก หานองป่า เป็นต้น ในหนังสือประวัติศาสตร์ อำเภอวังเหนือ แต่งโดย พระมหาสุทัศน์ หลักแห่น (ขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็นพระเทพรัตนมุนี เจ้าคณะภาค 6) และ วัลลพ เสียงกีก ได้กล่าวว่า อำเภอวังเหนือ ในประวัติศาสตร์ เรียกว่าดง เวียง หรือ เวียงวัง (เมืองวัง) สันนิษฐานว่า ได้มีเมืองวังใน พ.ศ. 500-599 เป็นต้นมา

เมืองวังน่าจะเป็นเมืองเล็ก ๆ “ไม่สำคัญอะไรมากนัก ดูจากสิ่งก่อสร้างถาวรสัตถุต่าง ๆ และน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของเมืองอื่นในอดีต เช่นเมืองเชียงแสน หรือนครเชียงค์ (ลำปาง) เมืองวังบางช่วงก็รุ่งเรือง บางช่วงก็ร้างไร้ผู้คนอยู่อาศัย เพราะเหตุแห่งสงครามบ้าง โรคระบาดบ้าง การดำรงชีพบ้างจนถึง พ.ศ.1900-2300 เป็นช่วงที่เมืองวังมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด เพราะเมืองวังสามารถผลิตสินค้าประเภทถ้ำชาม เครื่องปั้นดินเผาส่งขายต่างเมือง นอกจากนั้นยังมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างเมือง จากการสำรวจตามวัดร้างในอำเภอวังเหนือส่วนมากจะมีถ้ำชาม ผังประทีป เป็นต้น พบว่างชั้น มาจากเตาเผาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.1900-2300 บางชั้นมาจากเตาเผาพาน จังหวัดเชียงราย หรือเตาเผาวังเหนือเวียงกาหลงเอง ใน พ.ศ. 2100-2300 และที่แปลงกว่าหันบวณบ้านสบลิน ตำบลร่องเคาะและพื้นที่ทั่วไปในอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ได้พับชั้นถ้ำชัย ซึ่งผลิตในราชวงศ์หมิง ประเทศจีน ใน พ.ศ.1900-2200 นับว่า เมืองวังในยุคที่ 2 มีความเจริญรุ่งเรืองและมีการติดต่อกันขายต่างเมืองด้วย ต่อมาประมาณ พ.ศ.2317 เมืองวังลายเป็นเมืองร้างอีกครั้ง เพราะเหตุสงครามระหว่างชาวนล้านนา กับพม่า หรือม่านสูรบกัน ทำให้ผู้คนต่างหนีภัยไปคนละทิศทาง และบางส่วนบดเจ็บล้มตาย

ประวัติการตั้งถิ่นฐานในประวัติศาสตร์พื้นที่เมืองวัง แบ่งได้เป็น 2 สมัย คือ

สมัยที่ 1 ก่อนเจ้าพ่อพญาวังคือ ก่อน พ.ศ.1700

สมัยที่ 2 สมัยเจ้าพ่อพญาวังปักครองเมืองแบ่งเป็นยุคเจ้าพ่อพญาวังปักครองเมืองวังช่วง พ.ศ. 1700 -1800 ยุคหลังสิ้นเจ้าพ่อพญาวัง และยุคหลังจากภาวะสงคราม คือยุค ตั้งแต่ พ.ศ. 2373 มาจนถึงปัจจุบัน

สมัยแรกหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จากเครื่องมือหินที่สามารถพบทั่วไปในสันเข้าปันน้ำ (สันเข้าปันน้ำ) และภูเขาทั่วไปในอำเภอวังเหนือ โดยเฉพาะบนภูเขารบทบ้านสบลิน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พบขวานหิน ขวนสำริด และมีอ่างน้ำบนหินกว้าง 1 เมตร ยาวประมาณ 1.80 เมตร และบริเวณอ่างจะมีรอยแกะสลักรูปวงศ์กลมเท่าฝ่ามือ ทั่วบริเวณนั้น เมืองวังสันนิษฐานว่าได้มีขึ้นในสมัย พ.ศ.500-590 ดังหลักฐานตาม พงศาวดารชาติไทย เล่ม 2 ของพระบริหารเทพธานีได้กล่าวถึงแวงแควนยวนเชียง กล่าวว่า “เมืองวังภัยหลัง พ.ศ. 590 แ่ว่นแควนนี้เป็นเมือง ส่วนประเทศอ้ายลาว ผู้ชายคิดเป็นเกลือกับเสื้อคนละ 2 เสื้อ และแ่ว่นแควนยวนเชียงก็แยกตั้งบ้านเมืองออกไปทางทิศตะวันออกอีกหลายเมืองเช่น เวียงกาหลง เวียงอ้อ ดงเวียง เมืองวัง และเจ้าห่ม เป็นต้น” และใน หนังสือประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย ซึ่งจัดพิมพ์ในงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษสุดคล้องคือ ในช่วงปี พ.ศ. 500 มีพวกไทยถอยร่นจากตอนใต้ของประเทศจีนปักจูบันมาสมทบกับพวกไทยที่เมืองเชียงลาว จนมีจำนวนมากขึ้น จึงขยายเมืองให้กว้างขวางออกไปอีก เรียกว่าแควนชุน ย่าง หรือยวนเชียง มีอาณาเขตแผ่ไปถึงเมืองหลายเมือง เช่น เวียงกาหลง แจ่ห่ม เวียงอ้อ ดงเวียง เวียงวัง (อ.วังเหนือ) และเชียงแสน ทั้งนี้ภัยหลังปี พ.ศ.590 เป็นต้นมา จากหลักฐานดังกล่าวข้างต้นเมืองวัง หรือเวียงวังได้ตั้งเป็นที่อยู่อาศัย และเป็นเมืองเล็กๆ มาตั้งแต่ พ.ศ.500 แต่เมืองวังคงจะเป็นเมืองขึ้นหรือไม่นั้นไม่มีเหตุการณ์และบุคคลสำคัญจึงไม่มีการบันทึกไว้ในพงศาวดารหรือหลักฐาน แต่อาศัยหลักฐานจากที่อื่นและใกล้เคียงเทียบเคียงสันนิษฐาน pragmatically ว่าเมืองวังเป็นเมืองเล็ก ๆ เมืองในอาณาจักรยวนเชียง ครั้นต่อมาอาณาจักรยวนเชียงแบ่งการปกครองออกเป็น 2 รัฐ คือ รัฐเหนือเป็นรัฐอาณาจักรอ้ายลาว และรัฐใต้ คืออาณาจักรเชียงลาว ต่อมาก็ขยายความมีอำนาจตั้งเมืองสุวรรณโคมคำ แต่อาณาประชาราษฎร์ได้อพยพหนีเนื่องจากถูกกดขี่ข่มเหง เมืองจึงถูกทอดทิ้งกลับเป็นเมืองร้าง ต่อมาระยะนี้ พ.ศ. 1316 พระเจ้าสิงหนาติกษัตริย์ผู้เรืองนามแห่งเมืองโยนก ก็ได้อพยพผู้คนมาสร้างเมืองใหม่ในแ่ว่นแควนสุวรรณโคมคำที่ถูกร้างไป เรียกชื่อเมืองว่า “โยนกนาคนคร” เมืองเล็กเมืองน้อยทั้งหลายก็ได้พากันมาอ่อนน้อม สามมิภักดี อาณาจักรโยนกนาคนครได้มีเจ้าครองนครสืบต่อกันมา 27 พระองค์ จนถึงพระเจ้าพังคราช “โยนกนาคนคร” ถูกพากข้อมยกทัพมาโจมตีพระองค์พร้อมด้วยข้าราชบริพารและเสนาอามาตย์หลบหนีไปอยู่เมืองวังสีทอง ซึ่งเป็นเมืองส่วนข้อม ลุถึง พ.ศ.1538 พระมเหศีของพระเจ้าพังคราชได้ประสูติพรหมกุมาร ซึ่งต่อมาเป็นกษัตริย์นักรบที่เข้มแข็งและเป็นมหาราชองค์แรกของไทยได้ประกาศเขย่งเมืองไม่ยอมส่งส่วยข้อม และยกกองทัพเข้าย้ายไปล้อมออกจากผืนแผ่นดิน จึงได้เมืองโยนกนาคนครกลับคืนมาได้ แล้วอัญเชิญพระเจ้าพังคราชพระบิดาขึ้นครองราชเมืองโยนกนาคนครอีกครั้งหนึ่ง ส่วนพระเจ้าพรหมกุมารได้ไปสร้างเมืองใหม่ ชื่อว่า เมืองไชยปราการเมื่อ พ.ศ.1599 ครั้นต่อมาสิ้นสมัยของพระเจ้าพรหมมหาราช พ.ศ.1702 พระเจ้ามหาไชยได้สืบสมบัติเมืองไชยบุรี (โยนกนาคนคร) และพระเจ้าไชยสิริ ราชโอรสของพระเจ้าพรหมมหาราช สืบราชสมบัติเมืองไชยปราการ ต่อมากษัยหลังก็ต้องเสียเมืองทั้งสอง

ให้แก่พระเจ้าขวนฟ้าแห่งอาณาจักรมา พระเจ้าไชยสิริจิพากษาราชบริพารเสนาอมาตย์แล้ว ไพรพลอพยพลงมาทางใต้เรื่อยๆ เพื่อเสาะหาถิ่นฐานบ้านเมืองใหม่ และได้ไปตั้งเมืองที่สุวรรณภูมิ หรือ อุ่ทอง พระเจ้าไชยสิริพระองค์นี้เป็นต้นราชสกุลของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอุ่ทอง) รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์เชียงราย ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยา เป็นกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893-1912

ยุคที่ 1 สมัยเจ้าพ่อพญาวังครองเมืองวัง ประมาณ พ.ศ. 1700-1800 โดยเทียบรัชกาลเจ้าพระยามังราย และขุนรามเข้ายึดนครลำปาง พ.ศ. 1838

ยุคที่ 2 หลังจากสิ้นเจ้าพ่อพญาวัง เมืองวังจึงกลับเป็นเมืองร้าง ระยะต่อมาก็มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอีกครั้งหนึ่ง และได้เป็นพันนาหนึ่งของจังหวัดพะ夷ไนปี พ.ศ. 1881 ยุคนี้ ถือว่าเมืองวังรุ่งเรืองที่สุดที่สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผา และส่งขายต่างเมืองได้ ในปี พ.ศ. 2310 อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาแตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พม่าก็ได้ปักครองอาณาจักรล้านนาด้วย ต่อมานิช่วงหลังมีการแย่งอำนาจระหว่างเชื้อพระวงศ์และผู้กุมอำนาจตั้งแต่ พ.ศ. 2270 เป็นต้นมา ต่อมานำอำนาจของพม่าเริ่มอ่อนลง ชาวล้านนาได้มีโอกาส จึงรวบรวมผู้คนรบกับพม่า ใน พ.ศ. 2317 โดยพระยาจ่าบ้าน (บุญมา) ร่วมกับทหารของพระเจ้ากรุงชนบุรี ได้ขับไล่พม่าจนประสบความสำเร็จ พม่าจึงไปอยู่อาศัยที่เมืองเชียงแสนแทน ฉะนั้นพม่าได้มีอำนาจเหนือล้านนาอยู่ได้ 215 ปี (พ.ศ. 2101 – พ.ศ. 2316) เนื่องจากสงครามระหว่างล้านนา กับพม่าดังกล่าวชาวเมืองวัง ซึ่งเป็นหัวเมืองหนึ่งแห่งล้านนาต่างหนี และบางส่วนล้มตาย ระเนระนาดทรัพย์สิ่งของอันได้สามารถนำไปได้ก็เอาไป สิ่งใดเอาไปไม่ได้ก็ก็งเอาริ้ว ยุคที่ 2 มีความรุ่งเรืองเพียงใด จากประวัติวัดพระเกิดในจุลสาร 43 ของศูนย์วัฒนธรรมอาภิวังเหนือระบุว่า “พระเจดีย์มีความเป็นมายาหวาน แต่หลักฐานที่ค้นพบในตำรา มูลศาสนาญาณ คัมภีร์ เป็นภาษาล้านนาไทย กล่าวว่ามีพระนามว่าญาณคัมภีร์ได้จำพระราอยู่ในวัดพระธาตุเมืองวัง (วัดพระเกิด) และพระธาตุเจห์ม ปี ค.ศ. 1995” ครั้นเมื่อพม่าอาศัยเมืองเชียงแสน พระเจ้ากาวิลันนำไพรพลออกไล่พม่าจนเป็นผลสำเร็จ ใน พ.ศ. 2327 ตั้งแต่นั้นมาพม่าได้หมดอำนาจในล้านนา ดังพระโอวาทของพระเจ้ากาวิลัตต์สวี ซึ่งมีในหนังสือประวัติลำปาง นครเชียงค์แห่งลุ่มน้ำวัง กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 135 บรรทัดที่ 1 ระบุถึงพระโอวาทของพระเจ้ากาวิลัตต์ท่านแก่พระญาติวงศ์ เมื่อครั้งเสด็จไปยกซ้อฟ้า (ซ้อฟ้า) และฉลองพระวิหารวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง ว่า “ดังล่วงแล้วภัยหลังแต่เช่นพระราชนิยม และพระราชนิยมแห่งเรา ก็ได้เป็นข้าม่าน เป็นเมืองขึ้นม่านข่มแหงร้ายหาห่วงสุขข่าว ยາวนานบได้ มาถึงเช่นเราทั้งหลายเป็นลูกเป็นเต้านี้ พระองค์เราเป็นพี่ยินบ่ายบินก้ายม่านจึงพื้นม่านแล้วพาເօນอັນນຸ້ທັ້ມວລັງໄປເປັນຂ້າພະນັກຜັກສະຕິບັດເຈົກງານ” หลังจากพม่าออกจากการล้านนาจนหมดได้ทำลายทรัพย์สินเสียหายหมดสิ้น เด็กเล็ก ผู้เฒ่า ผู้แก่ พระสงฆ์ สามเณรทั้งหมดต่างหนีไปอยู่เมืองอื่น ทำให้เมืองวังกลับเป็นเมืองร้าง

ในภายหลังเจ้าหน้าที่สำนักงานโบราณคดี จ.เชียงใหม่ ร่วมกับสมาชิก ส.อบต.สบลีนได้ค้นคว้าตามวัดร้างต่างๆ ได้พบชิ้นถ้วยชามที่ผลิตจากเตาเผา จ.เชียงราย เตาเผาทั้งเหนือ-

เวียงกาหลง ราช พ.ศ. 2100-2200 ดังนั้นชาวเมืองวัง และพากม่านในอดีตเมื่อประสบภัยก็จะหนีไปที่อื่น และได้ทิ้งร่องรอย ถ่าย โล ชา� และเครื่องใช้อื่น ๆ ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาเอาไว้

ยุคที่ 3 หลังจากภาวะสังคมระหว่างกองกำลังทหารพระยาจ่าบ้าน (บุญมา) ร่วมกับกองกำลังทหารพระเจ้ากรุงธนบุรีสู้รบกับพม่า ใน พ.ศ. 2317 ล้านนาประสบภัย รวมทั้งเมืองวังด้วย ทำให้ชาวเมืองวังต่างหนีเพื่อเอาชีวิตรอด ทิ้งวัดทิ้งบ้าน สิ่งของ เอาไว้ ต่อมากายหลังที่พระเจ้ากาวิละขับไล่พม่าออกจากเมืองเชียงแสนสำเร็จ ใน พ.ศ. 2373 ล้านนา ก็สงบสุข

ต่อมาในปี พ.ศ. 2435 เกิดจากการปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค ทำให้เมืองวังซึ่งแต่เดิมเป็นเมืองขนาดเล็กในล้านนา ตอกอยู่ภายนอกตัวระบบเทศบาล และเมืองวังเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง และได้รับยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2481 โดยเปิดที่ทำการอำเภอเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2481 เมื่อกิ่งมีการพัฒนาตัวเองมากขึ้น จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ใน พ.ศ. 2500 รวมยุคที่ 3 ได้ 171 ปี (พ.ศ. 2371-2544) รวมทั้ง 3 ยุค เมืองวังน่าจะมีอายุเกิน 700 ปี

ส่วนที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานระยะที่ 1

ระยะเวลางานการดำเนินงานระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2547 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2548 รวมระยะเวลา ในการดำเนินงานทั้งสิ้น 9 เดือน (ขยายระยะเวลาการดำเนินงานระยะที่ 1)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วม	ระยะเวลา
1. กิจกรรมการออกแบบสำรวจข้อมูลประวัติศาสตร์	- เพื่อถอดความคิดเห็นและความร่วมมือของคนในชุมชน	- ประธาน/สถานศึกษา/อบต./ประชาชนท้องถิ่น/ทีมสำรวจ 3 คน	เดือนที่ 1
2. เวทีเสวนาประสานเมืองวัง	- เพื่อระดมความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน - เพื่อทบทวนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี โดยแลกเปลี่ยนจากกลุ่มที่มีความหลากหลาย	- ประธาน/ส่วนราชการ./ประชาชนท้องถิ่น	เดือนที่ 2
3. รวมกลุ่มเพื่อจัดทำข้อมูล เอกสาร/รายละเอียด	- เพื่อประมวลข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ของชุมชน	ทีมวิจัย	เดือนที่ 2
4. เสวนากำกับดูแลคนเมืองวัง “ภูมิหลัง อันนำภูมิใจ ก้าวต่อไปเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน”	- เพื่อนำความรู้มาขยายผลเล่าสู่กันฟัง - เพื่อขยายผลของแนวทางการดำเนินการในระยะต่อไป	- ประธาน/ส่วนราชการ./ประชาชนท้องถิ่น/คนในชุมชน	เดือนที่ 3
4. เข้าร่วมเวทีวันที่ 10	- เพื่อนำผลการดำเนินการมารายงานต่อศูนย์ประสานงานฯ (งานติดตาม) - เกิดการแลกเปลี่ยนประเด็นวิจัย กับทีมวิจัยอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อกำหนดรูปแบบของกิจกรรม - เกิดแนวคิด/เทคนิค/กระบวนการ ต่อการเชื่อมประสานกับภาคอื่น ๆ	ทีมวิจัย 3 คน	เดือนที่ 1-3

การดำเนินงานระยะที่ 2

ระยะเวลางานการดำเนินงานระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2548 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 รวมระยะเวลา ในการดำเนินงาน 5 เดือน (ขยายระยะเวลาการดำเนินงานระยะที่ 1)

- รวมระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี 2 เดือน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วม	ระยะเวลา
1. สืบค้นประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ 1.1 พระสงฆ์ - หลวงพ่อพระครูนิเวศน์ธรรมรักษ์ 1.2 พระราษฎร์ - เจ้าพ่อพญาวัง - เจ้าพ่อหอคำ	- เพื่อประมวลข้อมูล หลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ ที่ควร สืบค้นเพิ่มเติม จากเวที เสวนาประสาคนเมืองวัง	- นักประชญ์ - ทีมสำรวจ 6 คน	มีนาคม
2. สืบค้นภูมิปัญญา/ประชนษัชรบ้าน - พ่อหน้อยป่วง ติดชัย - พ่อหนานหวัน เมืองมา - พ่อหนานอ้าย เจนจัด	- เพื่อประมวลข้อมูลหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่ควร สืบค้นเพิ่มเติมจากเวทีเสวนา ประสาคนเมืองวัง	- นักประชญ์ - ทีมสำรวจ 6 คน	มีนาคม
3. สืบค้นโบราณสถาน/โบราณวัตถุ	- เพื่อประมวลข้อมูลหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่ควร สืบค้นเพิ่มเติมจากเวทีเสวนา ประสาคนเมืองวัง	- นักประชญ์ - ทีมสำรวจ 10 คน	เมษายน
4. เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน	- เพื่อสังเคราะห์ข้อมูล ประวัติศาสตร์ที่ได้และ ตรวจสอบข้อเท็จจริง -	- พระสงฆ์ - ส่วนราชการ - นักประชญ์ - ประชาชนใน พื้นที่อำเภอ วังเหนือ	เมษายน
5. เข้าร่วมเวทีวันที่ 10	- เพื่อนำผลการทำกิจกรรม รายงานต่อศูนย์ประสานงาน - เกิดการแลกเปลี่ยนประเด็น วิจัยกับทีมวิจัย อื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อกำหนดรูปแบบของกิจกรรม - เกิดแนวคิด/เทคนิค/ กระบวนการต่อการเชื่อม ประสานกับภาคอื่น ๆ	- ทีมวิจัย 14 คน	ทุกเดือน

ส่วนที่ 4

ผลการวิจัย

การดำเนินงานก่อนการทำงานวิจัย

พระอาจารย์มานุญมี และผู้อำนวยการโรงเรียน จึงได้หาแนวทางในการจัดทำหลักสูตรโดยการรวบรวมประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสืบค้นจากหลักฐาน เอกสารหลักศิลปาริค ประชัญญ์ท้องถิ่น (การบอกเล่า) เป็นเหตุให้จัด “ประชาม” ขึ้นและมีการจัดการนำเสนอเป็นกลุ่มว่าจากการศึกษาค้นคว้า จากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หลักศิลปาริค และจากประชัญญ์ท้องถิ่นว่ามีความสอดคล้องกับความเชื่อ และเป็นการยอมรับของสังคมหรือไม่ เพียงใดและได้จัดทำโครงการรวบรวมประวัติศาสตร์อำเภอวังเหนือขึ้น โดยมีชื่อกลุ่มองค์กรกลุ่มรักษ์เมืองวัง (อ.วังเหนือ) โดยมีพระมหาบุญมี จิตธรรมโม เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และโครงการวิจัยนี้ได้รับการอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค และสำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ซึ่งหลักจากการที่มีงานได้รับการอุดหนุน จาก (สกว.) ทางทีมงานเริ่มจัดทำแบบสอบถามไปยังกลุ่มต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไป ทุกอาชีพ โดยเริ่มจากบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป หลังจากได้เก็บแบบสอบถาม ทางทีมงานได้ประชุมวางแผน เพื่อแยกแบบสอบถาม ความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ โดยหลังจากนั้นทางทีมงานได้จัดเวทีเสวนา ครั้งที่ 1,2,3 ตามลำดับ

ซึ่งหลังจากการจัดเวทีเสวนาแต่ละครั้งทีมงานได้ออกสืบค้นหาแหล่งข้อมูลในที่ต่าง ๆ เช่น ที่วัดศรีสุทธาราวาส อำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีหลักศิลปาริควิหารจันทราราม พ.ศ. 2011 ซึ่งมีข้อความที่เกี่ยวกับคำว่า “เมืองวังเหนือ” และได้เข้าร่วมเวทีเสวนาของกลุ่มต่าง ๆ เช่น ได้ร่วมประชุมเสวนา ณ วัดพระแก้วดอนเต้า ร่วมประชุมเสวนาที่สถานีอนามัยร่องเคาะ ร่วมประชุมเสวนาที่รีสอร์ทขุนตาล โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทางทีมงานได้ สืบค้น / สอบถามจากประชัญญ์ในท้องถิ่น เช่น พ่อน้อยป่วง ติดชัย อายุ 77 ปี ออยบ้านเลขที่ 51 ม.6 ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ได้สอบถามในเรื่องของเจ้าพ่อพญาวังตามที่ พ่อน้อยป่วง ได้ยินประวัติความเป็นมาว่าเป็นอย่างไร ตรงกับเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่ทีมงานได้ สืบค้นมาหรือไม่ ตลอดจนถึง เรื่องราวของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น และทางทีมงาน ยังได้รับการบอกเล่าจาก พ่อกำนันจันทร์ คิดอ่าน อายุ 86 ปี และ พ่อหลวงวัน อุดเงง อายุ 96 ปี เล่าสิ่งที่ท่านทั้งสองได้รับการบอกเล่าต่อกันมาให้กับทางทีมงานฟัง รวมทั้ง คำบอกเล่าของพ่อน้อยหวัน เมื่อมา อายุ 85 ปี ได้บอกเล่าถึงประวัติบุคคลสำคัญของท้องถิ่นย่าหลวงเหนืออีกท่านหนึ่ง คือหลวงพ่อพระครุนิเวศน์เจ้าคันธ์อำเภอวังเหนือรุปแรก

จึงเริ่มกำหนดรูปแบบและวางแผนกิจกรรมเพื่อดำเนินงานขึ้น เตรียมความพร้อมของทีมและสืบค้นหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพูดคุยและกำหนดแนวทางต่อไป

ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม ระยะที่ 1

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการออกแบบสำรวจข้อมูลประวัติศาสตร์ เพื่อถอดความคิดเห็นและความร่วมมือของคนในชุมชน จากการออกแบบสอบถามข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนวังเหนือ ที่มีวิจัยได้สำเร็จแล้ว ให้จากการสำรวจเพื่อประเมินผล และกำหนดแนวทางหัวข้อในการพูดคุยในกิจกรรมต่อไป

แบบสอบถาม

ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น เขต อำเภอวังเหนือ
โดยกลุ่มรักษ์เมืองวัง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ร.ร.กนิษฐ์อัจฉริพิทยาลำปาง
สนับสนุนทุนการวิจัย โดยศูนย์ประสานงานวิจัย จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง ทางกลุ่มฯ ได้เสนอโครงการศึกษาร่วมประวัติศาสตร์ อำเภอวังเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาร่วมและเพื่อประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ทั่วไป นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด “ยอมรับก้าวประศาคนเมืองวัง ภูมิหลังอันน่าภาคภูมิใจ ก้าวต่อไปเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน” เมื่อทำนองอ่านแล้วโปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ทำนพอย่างสุดเพียง 1 ข้อ แล้วขอความอนุเคราะห์ส่งคืนให้ทางกลุ่มฯ ด้วยเพื่อดำเนินการศึกษาร่วมเป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อไป

ส่วนที่ 1

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง	☐ ประสงค์
2. อายุ	☐ ไม่เกิน 20 ปี	☐ ไม่เกิน 50 ปี	☐ เกิน 50 ปีขึ้นไป

1.2 ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียน	☐ ระดับประถมศึกษา	☐ ระดับมัธยมศึกษา
☐ ปฐมวัยครรภ์หรือเทียบเท่า	☐ สูงกว่าปฐมวัยครรภ์	

1.3 พื้นฐานที่อยู่เดิม (กรณีเกิดต่างถิ่น แต่อยู่อำเภอวังเหนือเกิน 10 ปี ถือว่าเป็นอำเภอวังเหนือ)

☐ เป็นคนต่างถิ่น	☐ เป็นคนอำเภอวังเหนือ
---	--

1.4 อาชีพ

☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว	☐ ลูกจ้าง	☐ รับราชการ	☐ เกษตรกร
--	----------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

ถ้ากลุ่มรักษาเมืองวังประสงค์จะติดต่อกันท่าน สามารถติดต่อได้ที่ใด (ระบุชื่อด้วย)

ชื่อ..... นามสกุล..... ตำแหน่ง.....
 เลขที่อยู่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์ที่บ้าน.....
 ที่ทำงาน..... มือถือ..... หรือโทรศัพก.....
 อีนๆ.....

ส่วนที่ 2 ท่านทราบข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในระดับ
 ใดให้ท่านขีดเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ท่านพอใจเพียงหนึ่งข้อ

ระดับคุณภาพ 3 หมายถึง หาก, 2 หมายถึง ปานกลาง, 1 หมายถึง น้อย

ที่	รายการ	ระดับคุณภาพ		
		๓	๒	๑
1	ท่านมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอวังเหนือ			
2	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อพญาวัง			
3	ประวัติความเป็นมาของพระธาตุวัดพระเกิด			
4	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อหอคำวัดสบลีน			
5	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและวัดของตนเอง			
6	ประวัติความเป็นมาของโบราณสถานทั่วไปของอำเภอวังเหนือโดยภาพรวม			
7	ท่านมีความประสงค์อยากรับประวัติของอำเภอวังเหนือเพียงใด			
8	ถ้ามีการประชุมสัมมนา/รวมกลุ่ม “ยอมรับก้าวเดินเมืองวังภูมิหลังที่นำภูมิใจเพื่อก้าวต่อไปอย่างยั่งยืน” ท่านประสงค์จะเข้าร่วมระดับใด			
9	ท่านมุ่งหวังการศึกษาความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์/ภูมิปัญญา/วัฒนธรรมพื้นบ้าน/คดีพื้นบ้าน/นิทานพื้นบ้าน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นหลักสูตรทางการศึกษา			
10	การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นประโยชน์กับนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป			
11	ความพึงพอใจในประเพณีท้องถิ่นปัจจุบัน เช่น งานศพ ควรปรับปรุง			
12	ท่านมีความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของอำเภอวังเหนือ			
13	ควรปรับประเพณีให้เหมาะสมและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามไว้			
14	วัดความมีบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมเข้าสู่ชุมชน			
15	ความหวังในการศึกษาสงเคราะห์ ร.ร.บ้านใหม่วิทยา ในการบ่มเพาะบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งต่อสถาบันพระพุทธศาสนาและชุมชน			
16	ความเชื่อมั่นในศักยภาพคุณะสงเคราะห์อำเภอวังเหนือในการเผยแพร่หลักธรรม			

	เข้าสู่ชุมชน			
17	ความเข้าใจในพุทธประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
18	ความจำเป็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน			
19	เมื่อมีงานประเพณีในวัดและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาท่านเข้าร่วมในระดับใด			
20	ท่านทราบประวัติพระภูมิคัมภีร์และหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ (อินอิน โภ)			
รวม				
ร้อยละ				

ส่วนที่ 3 ท่านต้องการเขียน/เล่าประวัติศาสตร์ คติพื้นบ้าน, คติธรรม, นิทานพื้นบ้าน, ประวัติหมู่บ้าน, วัดหรืออื่นๆ ที่สมควรเผยแพร่ ขอท่านได้เขียนลงในกระดาษแผ่นนี้ (ถ้าไม่พอให้เพิ่มเติมได้)

▪ ผลที่ได้จากการสำรวจกิจกรรมจากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1

1.1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	ชาย	จำนวน	152	คน
	หญิง	จำนวน	130	คน
	พระสงฆ์	จำนวน	38	รูป
	รวม	จำนวน	380	คน
2. อายุ	ไม่เกิน 20 ปี	จำนวน	56	คน
	ไม่เกิน 50 ปี	จำนวน	214	คน
	เกิน 50 ปี ขึ้นไป	จำนวน	50	คน
	รวม	จำนวน	320	คน

1.2 ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียน	จำนวน	6	คน
ประถมศึกษา	จำนวน	96	คน
มัธยมศึกษา	จำนวน	116	คน
ปริญญาตรี	จำนวน	94	คน
สูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน	8	คน
รวม	จำนวน	320	คน

1.3 พื้นฐานที่อยู่เดิม (กรณีเกิดต่างถิ่น แต่อยู่อำเภอวังเหนือเกิน 10 ปี ถือว่าเป็นคนวังเหนือ)

คนต่างถิ่น	จำนวน	44	คน
คนอำเภอวังเหนือจำนวน		276	คน
รวม	จำนวน	320	คน

1.4 อาชีพ

ประกอบธุรกิจส่วนตัว	จำนวน	32	คน
ลูกจ้าง	จำนวน	36	คน
รับราชการ	จำนวน	80	คน
เกษตรกร	จำนวน	116	คน
อื่น ๆ	จำนวน	56	คน
รวม	จำนวน	320	คน

ส่วนที่ 2 สรุปข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่	รายการ	ระดับคุณภาพ		
		3 (มาก)	2 (ปานกลาง)	1 (น้อย)
1	ท่านมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอวังเหนือ	8	81	71
2	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อพญาวัง	23	76	61
3	ประวัติความเป็นมาของพระธาตุวัดพระเกิด	9	63	88
4	ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อหอคำวัดสบลีน	6	22	132
5	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและวัดของตนเอง	58	76	26
6	ประวัติความเป็นมาของโบราณสถานทั่วไปของอำเภอวังเหนือโดยภาพรวม	17	74	69
7	ท่านมีความประสังค์อยากรทราบประวัติของอำเภอวังเหนือเพียงใด	92	47	21
8	ถ้ามีการประชุมสัมมนารวมกลุ่ม “صومก้ำกี้ดคนเมืองวังภูมิหลังที่น่าภูมิใจ เพื่อก้าวต่อไปอย่างยั่งยืน” ท่านประสังค์จะเข้าร่วมระดับใด	63	73	24
9	ท่านมุ่งหวังการศึกษาความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์/ภูมิปัญญา/วัฒนธรรม พื้นบ้าน/คติพื้นบ้าน/นิทานพื้นบ้าน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นหลักสูตรทางการศึกษา	83	6	21
10	การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นประโยชน์กับนักเรียนนักศึกษาและประชาชน ทั่วไป	111	30	19
11	ความพึงพอใจในประเพณีท้องถิ่นปัจจุบัน เช่น งานศพ ควรปรับปรุง	30	80	50
12	ท่านมีความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของอำเภอวังเหนือ	22	104	34
13	ควรปรับประเพณีให้เหมาะสมและอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงามไว้	14	37	109

14	วัดความมีบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมเข้าสู่ชุมชน	119	28	13
15	ความหวังในการศึกษาสงฆ์ ร.ร.บ้านใหม่วิทยา ในการบ่มเพาะบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งต่อสถาบันพระพุทธศาสนาและชุมชน	89	47	24
16	ความเชื่อมั่นในศักยภาพคณะสงฆ์อ้าใจกว้างเห็นใจในการเผยแพร่หลักธรรมเข้าสู่ชุมชน	61	66	33
17	ความเข้าใจในพุทธประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	37	95	28
18	ความจำเป็นในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน	86	56	18
19	เมื่อมีงานประเพณีในวัดและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาท่านเข้าร่วมในระดับใด	63	77	20
20	ท่านทราบประวัติพระภูณฑ์คัมภีร์และหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ (อินอิน โภ)	27	54	79
รวม		1,018	1,242	940
ร้อยละ		31.81	38.81	29.38

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีวิจัยได้วิเคราะห์ผลเพื่อนำข้อมูลที่ได้กำหนดเป็นประเด็นพุดคุยในเวทีเรทีโวนาประสาคนเมืองวัง และ เสวนาภักดีคนเมืองวัง “ภูมิหลังอันน่าภูมิใจ ก้าวต่อไปเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 1-3 ต่อไป

กิจกรรมที่ 2 เวทีเสวนาประสาคนเมืองวัง “ยอมรับก้าว ครั้งที่ 1 “ วัดถุประสังค์เพื่อร่วมความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และทบทวนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี โดยแลกเปลี่ยนจากกลุ่มที่มีความหลากหลาย

จากการจัดเวทีเสวนาได้มีผู้เข้าร่วมเสวนา จำนวน 95 คน โดยแยกเป็น พระสงฆ์, ประชาชนท้องถิ่น, ชาวบ้าน จากหลาย ๆ หมู่บ้านใน อำเภอวังเห็น ช่วยกันระดมความคิดเห็นในประเด็นของการสืบคันประวัติศาสตร์และกำหนดหัวข้อในการสืบคันดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ และในเรื่องต่าง ๆ แยกได้ดังนี้

- ประวัติเจ้าพ่อพญาวัง
- ประวัติเจ้าพ่อหอคำดวางทิพย์
- ประวัติเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก
- ประวัติเจ้าพ่อเมืองใจ

- ประวัติเจ้าพ่ออินตี๊ด
- 2. ประวัติความเป็นมาของพระราศุในอำเภอวังเหนือ
- พระราศุจอมแจ้ง
- พระราศุสบแสน
- พระราศุจิํกจ้อง
- พระราศุดงทิพย์
- พระราศุผาดิน
- พระราศุพระเกิด
- 3. สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอวังเหนือ
- 4. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านในอำเภอวังเหนือ

ข้อมูลที่ได้จากเวทีเสวนาได้รับความสนใจจากประชาชน, ผู้รู้, ผู้อยากรู้ และผู้ที่รู้บ้าง ซึ่ง ประเด็นที่ได้ยังไม่ตรงกับข้อมูลที่ทางทีมวิจัยต้องการ แต่ก็ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมาอีกหลายอย่าง และได้ทราบประวัติศาสตร์ของคนวังเหนือมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 3 เสวนาออมกำกีดคนเมืองวัง ครั้งที่ 2 “ภูมิหลังอันแห่งภูมิใจ ก้าวต่อไปเพื่อ อนาคตที่ยั่งยืน” เพื่อนำความรู้มาขยายผลเล่าสู่กันฟัง เพื่อขยายผลของแนวทางการ ดำเนินการในระยะต่อไป

มีผู้เข้าร่วม เช่น พระสงฆ์, ประชาชนชาวบ้าน และคนในชุมชน ซึ่งได้รับความสนใจ เป็นอย่างมาก จากการจัดเสวนา ได้กำหนดประเด็นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณี ต่างๆ ในอำเภอวังเหนือ ซึ่งเป็นประเด็นที่ทีมวิจัยจะต้องสืบค้นเพื่อใช้เป็นฐานของข้อมูลพอสรุป ได้ดังนี้

1. ประเพณีล้านนา 12 เดือน

ประเพณีเดือนเกี่ยง

- ประเพณีอุกวัสสา
- ประเพณีการทานขันข้าว
- ประเพณีทานผ้าวาสา
- ประเพณีตักบากาทเทโว
- ประเพณีการทานกฐิน

ประเพณีเดือนยี่

- ประเพณีฟังเทศน์มหาชาติ หรือ “ตั้งธรรมหลวง”
- ประเพณีloykratong

- ประเพณีงานโคม

- ประเพณีปล่อยโคมลอย

ประเพณีเดือนสาม

- ประเพณีเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวข้าว

- ประเพณีการสูญเสียข้าว

ประเพณีเดือนสี่

- ประเพณีงานข้าวใหม่

- ประเพณีงานข้าวจี่ – ข้าวหลาม

ประเพณีเดือนห้า

- ประเพณีปอยน้อย

ประเพณีเดือนหก

- ประเพณีปอยหลวง

- ประเพณีปอกลอกปราสาท

ประเพณีเดือนเจ็ด

- ประเพณีสงกรานต์

- ประเพณีไถ่สังขาร

- ประเพณีขันตราไทยเข้าวัด

- ประเพณีสรงน้ำพระ

- ประเพณีแต่งดา

- ประเพณีแห่แม่คำรี

- ประเพณีปล่อยกบปล่อยปลา

- ประเพณีขึ้นท้าวทั้ง 4

- ประเพณีทำหัว

- ประเพณีสืบชะดาบ้านชะดาเมือง

ประเพณีเดือนแปด

- ประเพณีสรงน้ำพระบรมราชดุลิพะกิດ

ประเพณีเดือนเก้า

- ประเพณีฟ้อนผึ่งดີເມີ້ງ

- ประเพณีເລື້ອງຜື້ນ

- ประเพณีເລື້ອງຜື້ນຢ່າງ

- ประเพณีຈົບອກໄພ

ประเพณีเดือนสิบ

- ประเพณีถวายเทียนพรรษา

- ประเพณีข้าพพรรษา

- ประเพณีนวนัດจำศีล
- ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน
- ประเพณีแยกนา
- ประเพณีบูชาปูมต้างนา
- ประเพณีเดือนสิบเอ็ด
- ประเพณีการพังเทคน์พังธรรม
- ประเพณีสุ่ขวัญถวาย
- ประเพณีเอาเมือ
- ประเพณีเดือนสิบสอง
- ประเพณีทานสลากร (สลาภกัตร)

ซึ่งสามารถหารายละเอียดเพิ่มเติมของบางประเพณีได้ที่ภาคผนวก

กิจกรรมที่ 4 เวทีเสนาธอມกำกีดคนรักษ์เมืองวัง ครั้งที่ 3

โดยทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของแต่ละตำบล จัดนิทรรศการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- กลุ่มปัปسا
- กลุ่มอาหารพื้นบ้าน สมุนไพรและเครื่องปรุงสมุนไพรพื้นบ้าน
- กลุ่มแกะดอกต้องลาย
- กลุ่มดันตรีพื้นเมือง
- กลุ่มจักسان
- กลุ่มกงลากะพร้าว

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานระยะที่ 1 สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้ทีมวิจัยหลักและชุมชนเกิด ความเข้าใจและมีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงได้รวบรวมข้อมูลและ กำหนดคนรับผิดชอบในการเก็บและบันทึกข้อมูลในแต่ละประเด็น ทั้งนี้ทำให้ทีมวิจัยทราบถึง ผลการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงานและร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นส่งผลให้ชุมชนสามารถพึงตนเองได้จากอุดมสังคมปัจจุบัน สร้าง ความสมัครสมาน สามัคคี มีความหวังแห่งอนาคตภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนเอง ความ เข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และประวัติศาสตร์ของ ตนเอง

ผลที่เกิดขึ้นจากการ ระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 1 เวทีสืบค้นประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เพื่อประเมินข้อมูล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ควรสืบค้นเพิ่มเติมหลังจากการบันทึกไว้ในเวทีเสวนา ประสาณเมืองวัง ในระยะที่ 1 โดยแบ่งเป็นการสืบค้นประวัติบุคคลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหลักฐานจากการบอกเล่าของผู้เฝ้าผู้แก่ เพื่อเปรียบเทียบและค้นหาความเที่ยงตรงของประวัติศาสตร์วังเหนือ

เวทีสืบค้นประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญ

■ ประวัติหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์

จากการสืบค้นประวัติของหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ (หลวงพ่ออินทร์) ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2548 จากการบอกเล่า (ดาวน์ เมืองมา) และที่มีการบันทึกไว้ในหนังสือที่พิมพ์แจกในงาน พระราชทานเพลิงศพของหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ 2539

“ดาวน์” เล่าว่า ตั้งแต่ย้ายมาอยู่ในอำเภอวังเหนือ ได้รู้จัก และได้ร่วมงานกับหลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ (หลวงพ่ออินทร์) ท่านเป็นพระเถระที่ปฏิบัติชอบ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้งด้วยดีมาทุกตำแหน่ง ไม่เคยถูกตำแหน่งโทษแต่ประการใด มีความรู้ความสามารถจำานวนไม่น้อย หลวงพ่อพระครูนิเวศธรรมารักษ์ ท่านเป็นเสมือนหนึ่ง สัญลักษณ์ของอำเภอวังเหนือ หรืออีกนัยหนึ่ง อำเภอวังเหนือที่ได้พัฒนาจากตำบลล่วงเหนือ เป็นกิ่งอำเภอวังเหนือ และเป็นอำเภอวังเหนือมาได้ ก็ด้วยมีหลวงพ่ออินทร์ได้เป็นหลักชัย ชาวอำเภอวังเหนือทั่วทุกหมู่บ้าน ต่างรู้จักเคารพสักการะ เทิดทูน ต่างถวายนามว่า “หลวงพ่อ” ด้วยความเคารพนุชามั่ว่าจะอยู่ยั่งยืนไปอยู่ต่างตำบล

นามเดิม

อินทร์ นามสกุล ลาภใหญ่ เป็นบุตรคนเดียวของพ่อใจ แม่แปง ลาภใหญ่ เกิดวันศุกร์ที่ 27 กรกฎาคม 2450 ณ บ้านเลขที่ 104 บ้านใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลล่วงเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลامปาง

บรรพชา

เมื่ออายุ 13 ปี วันจันทร์ที่ 19 ธันวาคม 2463 ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดทุ่งเป้า ตำบลล่วงเหนือ โดยมีครูบาคร้า ชม.มลงกาโร เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ฉายาว่า อินโท

อุปสมบท

เมื่ออายุ 20 ปี วันอาทิตย์ที่ 15 พฤษภาคม 2470 ได้อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดพระเกิดตำบลทุ่งช้าง อำเภอวังเหนือ โดยมีครูบากำรา ธรรมลงกาโร เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ฉายา ว่า อินໂທ

การศึกษา

พ.ศ. 2463 จบประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านทุ่งเป้า

พ.ศ. 2478 สอบได้ด้วยธรรมชั้นตรี สำนักวัดบ้านเป้า อ.เมืองลำปาง

พ.ศ. 2484 สอบได้ด้วยธรรมชั้นโท สำนักวัดศรีหลวง อ.แจ้ห่ม

ความชำนาญการ

ออกแบบ ก่อสร้าง ช่างศิลป์ สาวดมนต์ สาวปฏิโนกษ์

วิธีส่งเสริมการศึกษา

เป็นผู้อุปถัมภ์บุญนิธิสังฆประชารังสี วังเหนือ กองทุนเพื่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณร วังเหนือ มอบทุนการศึกษา และรางวัล แก่ผู้ที่สอบบาลีสนามหลวงได้ จัดส่งพระภิกษุสามเณร ที่ได้รับการศึกษาไปเรียนต่อในถิ่นเจริญ

งานเผยแพร่

พ.ศ. 2480 – ปัจจุบัน ปฏิบัติหน้าที่เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ประจำสำนักงานอุปถัมภ์บุญนิธิสังฆประชารังสี วังเหนือ ในพื้นที่อำเภอวังเหนือ ในวันธรรมสวนะและเทศกาลต่างๆ เป็นประจำ

สมณศักดิ์

พ.ศ. 2489 เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นโท

พ.ศ. 2495 เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก

มรณภาพ

หลวงพ่อพระครุนิเวศธรรมารักษ์ เมื่ออายุสูงขึ้นสภาพร่างกายก็ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ทางด้านจิตใจยังเข้มแข็งต่อสู้อย่างต่อสู้ ไม่ยอมท้อแม้แต่น้อย ทั้งความดันโลหิตสูง ทั้งกระเพาะอาหาร ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลวังเหนือ และที่โรงพยาบาลศุนย์ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง บอยครั้งจนกระทั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2538 หลวงพ่อมีอาการอ่อนเพลีย หายใจไม่สะดวก ศิษยานุศิษย์จึงนำหลวงพ่อไปรักษาที่โรงพยาบาลลานนา จังหวัดเชียงใหม่ แพทย์ตรวจพบว่ามีโรคหัวใจแทรกซ้อนอาการไม่ค่อยจะดี จึงนำเข้ารักษาในห้อง ไอ.ซี.ยู. จนถึงเช้าวันพุธที่ 9 กุมภาพันธ์ 2538 เวลา 07.45 น. หลวงพ่อถึงแก่มรณภาพด้วยอาการอันสงบรวมศรีอยุ่ได้ 88 ปี 68 พพรรษา

■ ประวัติเจ้าพ่อพญาวัง

สำหรับประวัติเจ้าพ่อพญาวัง จากการศึกษาประวัติพระองค์จากเอกสารแผนภูมิปฏิบัติการประจำปี 2541 สำนักงานศึกษาธิการอำเภอวังเหนือ และเอกสารประวัติอำเภอวังเหนือ ซึ่งแต่งโดย พระมหาสุทัศน์ หลักแน่น (รักษาการเจ้าคouncillor 6 คะแนน) วัลลพ เสียงกีก ได้เขียนประวัติเจ้าพ่อพญาวังตรงกันว่า “ได้มีพระประยูรญาติพระองค์หนึ่งของพระเจ้าไซสิริ ขณะนี้ภัยสังคมหลังจากเสียเมืองให้แก่พระเจ้าขวนฟ้าแห่งอาณาจักรเมما ได้นำข้าราชบริพารหนีออกจากบ้านมาตั้งถิ่นฐานและครอบครัวที่เมืองวังและได้สถาปนาตนเองเป็น “พญาวัง” และจากการบอกเล่าของ พระครุนิเวศธรรมารักษ์ (หลวงพ่ออินทร์) วัดบ้านใหม่ และหลวงพ่อได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากตำราหลายเล่ม ก็มีข้อความตรงกันว่า เจ้าพ่อพญาวังผู้ทรงครอบครองเมืองวังเป็นผู้อยู่ยงคงกระพันชาตรี แต่การสืบพระชนม์ของพระองค์ โบราณจารย์ท่านกล่าวไว้ เป็น 2 นัย คือ

1. เมืองวังถูกโจรห้าร้อยบุกปล้นสุดมภ์เจ้าพ่อพญาวังในฐานะผู้ปักครองเมืองวัง จังหวัดลำปาง ไฟร์พลยกอภัตต่อสู้อย่างสามารถ ณ ทุ่งนาบ้านกวาง ตำบลลวงใต้ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง แต่เจ้าพ่อพญาวังเสียที่ถูกพากโจรล้อมจับได้ และมัดพระองค์มาที่ดงเวียงหรือคุ้มวังของพระองค์ พากโจรคิดว่าหากปล่อยไว้จะเป็นภัยในภายหลังจึงประหารพระองค์ด้วยวิธีต่างๆ เช่นใช้มีดดาบฟัน จับพระองค์ใส่มองตามข้าว (ครกตามข้าวขนาดใหญ่) เมื่อสากระดับจนตัวพระองค์เดัน แต่ไม่สามารถทำอันตรายพระองค์ได้ ในที่สุดพากโจรจึงใช้ไม้ไผ่ (ไม้ราก) ปลายแหลมแทงเข้าที่ทวารหนัก จนพระองค์สืบพระชนม์

2. เจ้าเมืองเชียงใหม่ (ในยุคของพระยามังราย) มีรับสั่งให้เจ้าพ่อพญาวังเข้าเฝ้า ณ เมืองเชียงใหม่ และขอความร่วมมือบางประการกับเจ้าพ่อพญาวัง แต่เจ้าพ่อพญาวังผู้ถือว่าจากสัตย์ ตรัสแล้วไม่คืนคำพระองค์ไม่ให้ความร่วมมือด้วย ทำให้เจ้าเมืองเชียงใหม่กริ่วและคิดว่าเมื่อเกลี้ยกล่อมไม่สำเร็จหากปล่อยไว้จักเป็นภัยในภายภาคหน้า จึงรับสั่งให้ประหารชีวิตเจ้าพ่อพญาวัง แม้จะใช้อาวุธใด ๆ ก็หากทำอันตรายกับเจ้าพ่อพญาวังไม่ จึงจับพระองค์มัดแล้วโยนลงแม่น้ำปิงจนสืบพระชนม์ในที่สุด

จากเหตุการณ์แห่งการสืบพระชนม์ของเจ้าพ่อพญาวังอาจมีความเป็นไปได้ทั้ง 2 นัย แห่งโบราณจารย์ที่ได้ Jarvis ทึกไว้ นัยที่ 1 ที่ว่าถูกโจรห้าร้อยปล้นเมืองวัง ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจว่า “โจรห้าร้อย” เป็นแต่เพียงสำนวนเท่านั้น เช่นคำว่า “ไอลูกช้ำ” ไอลูกโจรห้าร้อย เป็นต้น และที่ว่ามีโจรห้าร้อยมาปล้นนั้นไม่น่าจะเป็นโจรถ้าเป็นโจรจริงหมายความว่าต้องมีกำลังมากและเมืองวังก็คงจะเป็นเมืองเล็กมาก ถึงขนาดโจรมาปล้นแล้วทำลายได้สิ้น และความเป็นไปได้น่าจะเป็นกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มนั้นมาแย่งชิงเมือง หรืออาจเป็นขุนศรี พระราชนอกรสของพระยามังรายหากดูในหนังสือลำปาง นครเชียงค์แห่งกลุ่มน้ำวัง ซึ่งระบุว่า “ใน พ.ศ. 1824 พระยาเบิก พระราชนอกรสซึ่งครองราชย์ในนครเชียงค์ ต่อมานี้ใน พ.ศ. 1838 ได้ยกกองทัพไปตีเมืองหริภูญชัยคืนแต่พ่ายแพ้ต้องนำทัพกลับเมืองนครเชียงค์ และถูกขุนศรี พระราชนอกรสของพระยามังรายยกทัพติดตามมาทันและปะทะกันที่ริมฝั่งแม่น้ำแม่ตาล ในบริเวณที่อกรเข้าชุมตala เขต

อำเภอห้างฉัตร พระยาเบิกเสียชีวิตในการสู้รบ (ปัจจุบันชาวบ้านห้างฉัตรจะถือว่าวิญญาณพระยาเบิกเป็นผีอารักษ์ที่สำคัญองค์หนึ่งของจังหวัดลำปาง) จากนั้นชุมชนก็ยกทัพเข้ายึดเมืองวัง อาจจะเป็นเมืองประเทศราชของลำปาง เจ้าพ่อพญาวังจึงนำไพรพลเข้าป้องกันเมืองวัง ณ เมืองเชียงใหม่นั้น เป็นองค์ทันทำความเข้าใจก่อนว่าอยุคเริ่มแรกของเจ้าเมืองเชียงใหม่ก็คือพระยามังราย ซึ่งเป็นผู้สถาปนาเมืองเชียงใหม่ชื่อ “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” น่าจะเป็นไปได้ว่าผู้ที่เรียกเจ้าพ่อพญาวังเข้ามาต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลมาก และตอนนั้นเห็นมีแต่พระยามังรายเท่านั้น ที่ต้องการขยายพระราชอาณาเขต และเมืองเชียงใหม่ตอนนั้นก็คงเป็นเมือง “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” นั่นเอง และจากหนังสือโบราณคดีล้านนา ระบุว่า “พระยามังรายทรงรวบรวมบ้านเล็กเมืองน้อยในที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง-วัง กับที่ราบลุ่มแม่น้ำกก-อิง เข้าไว้ในพระราชอำนาจ ทรงร่วมกับพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย และพระยาจามเมืองเจ้าเมืองภูกามယว (พะ夷า) สร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. 1893” และจากการอ่านประวัติเชียงแสน นครประวัติศาสตร์ เขตล้านนาตอนบนของกรมศิลปากรระบุว่า “เมืองเชียงแสนในสมัยบ้านนาเริ่มจากการที่พระยามังรายได้รวบรวมบ้านเมืองขยายอาณาเขตในแต่เดิมและลงมาทางใต้ โดยสามารถยึดเมืองหริภุญชัย ที่เป็นศูนย์กลางอำนาจในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง และต่อมาได้สถาปนาเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. 1839 ในระยะเวลาใกล้เคียงกันนี้ได้ส่งพระยาแสนภู (บางแห่งเรียกว่าพระยาคำฟู) ผู้เป็นหลานมารดาบุคคลบ้านเมืองหริภุญชัย มา率ะหนึ่งแล้ว ระยะแรกได้มาพักกำลังพลบริเวณแม่น้ำกก (เวียงเชียงแสน) ก่อน ต่อมาก็ย้ายมาสร้าง เมืองเชียงแสน (เมืองรอยเก่า) เพื่อเป็นเมืองท่าหน้าด่านสำคัญ ควบคุมการค้าขายตามเส้นทางแม่น้ำโขงประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนตั้งแต่ระยะนี้เป็นต้นมาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นล้านนา ที่ช่วงตั้งแต่รัชกาลพระยามังราย (พ.ศ. 1801-1860) ถึงพระยาตีโลกราช พ.ศ. 1985-2031 จนกระทั่งพม่าบุยกครองเมืองเชียงใหม่ได้ในปี พ.ศ. 2101” จากข้อความที่ได้ยกลมข้างต้น ความเป็นไปได้ว่าเจ้าพระยามังรายทรงเป็นนักรบทึกถ้าแม้ และพยายามขยายอิทธิอำนาจไปยังแคว้นต่างๆ มากขึ้น ตอนนั้นพญาวังซึ่งครองเมืองวัง จึงถูกเจ้าพระยามังรายเรียกให้เข้ามาและขอความร่วมมือ พอสรุปได้ว่าเจ้าพระยามังรายขอความร่วมมือกับเจ้าพ่อพญาวัง อาจจะเป็นเรื่องการเป็นเมืองขึ้น เพราะขณะนั้นเมืองวังน่าจะเป็นประเทศราชของนครเชียงคำหรือเมืองไดเมืองหนึ่ง หรืออาจจะเป็นเอกราชก็ได้ แต่เจ้าพระยามังรายต้องการให้ขึ้นกับเชียงใหม่แต่เจ้าพ่อพญาวังไม่ทรงยินยอม เพราะถือว่าเจ้าเมืองเชียงใหม่คิดว่าถ้าปล่อยไว้อาจจะเป็นตัวอย่างกับหัวเมืองต่างๆ จึงถูกเจ้าเมืองเชียงใหม่สำเร็จโทษ แต่ไม่สามารถจะทำอันตรายได้ จึงถูกจับมัดแล้วโยนลงแม่น้ำปิงจนสิ้นพระชนม์ อาจจะมีผู้สงสัยว่าเจ้าพระยามังรายเชียงใหม่ได้เจ้าพ่อพญาวังอยู่คนนี้ ก่อนอื่นขอทบทวนก่อนว่าผู้ที่สถาปนาเมืองเชียงใหม่และสามารถขยายอาณาเขตไปไกลผู้นั้นก็คือพญามังราย และเทียบกับกรุงศรีอยุธยาได้อย่างไร ก็ขอทวนความเข้าใจในตอนต้นว่าขณะที่พระเจ้าไซยสิริอพยพไพรพลลงมาทางใต้ได้มีประยูรญาติพระองค์หนึ่งได้หลักออกจากบ้านมาตั้งเมืองวังและสถาปนาตัวเองเป็น “พญาวัง” ส่วนพระเจ้าไซยสิริไปตั้งเมืองสุวรรณภูมิคือเมืองอยุธยาซึ่งถือว่าพระเจ้าไซยสิริเป็นต้นราชสกุลของพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยา และ

ส่วนหนึ่งจากประวัติอ้างอิงวังเหนือ ระบุว่า “เมื่อสิ้นพญาวังแล้ว เมืองวังก์เป็นเมืองเล็กน้อย ขึ้นอยู่กับแวนแคว้นภูมิภาค (พะ夷า) โดยมีฐานะเป็นพันนา (คือเป็นตำบล) ที่จะต้องส่งส่วยชีงปราภูในพงศาวดารชาติไทยของพระบริหารเทพธนานี ระบุว่า “เมืองพะ夷ามีพันนา 36 พันนา พันนาเหล่านี้คือตำบล ขึ้นอยู่กับเมืองหลวง เมืองขึ้นคือ เมืองล่อง เมืองเทิง เมืองเชียงแสน เมืองดอยจะลาว เมืองลาว ก้อย แจ้เตียง หนองขวาง แจ้ห่ม และเมืองวัง ต่อมาแคว้นพะ夷าถูกพระยาคำพู (บางแห่งเรียกว่าพระยาแสนภู) เมืองเชียงแสนยกทัพมาตีเมืองพะ夷าแตก เมืองพะ夷าตกเป็นเมืองขึ้นของพระยาคำพู โดยรวมกับอาณาจักรล้านนาของราชวงศ์เมืองรายเมื่อ พ.ศ.1881 “หรือถ้าจะอยู่ในช่วงของเวียงกุ่มกาม คือว่าก่อนที่พระยามังรายจะสร้างเมืองเชียงใหม่ นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 1839 นั้นพระองค์ทรงสร้างเมืองกุ่มกามในปี พ.ศ.1837 มาก่อนแต่ก็ระยะอันสั้นเจ้าพ่อพญาวังไม่น่าจะอยู่ในช่วงนั้น น่าจะอยู่ในช่วงก่อนเจ้าพ่อพระยามังรายสถาปนาเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 1839

▪ ประวัติเจ้าพ่อหอคำ

เจ้าพ่อหอคำ จากการบอกเล่าว่าท่านเป็นทหารหรือเจ้าเมืองที่เจ้าเมืองทางเชียงใหม่ให้มาดูแลเขตนี้ ปัจจุบันชาวบ้านเชื่อว่า ด้วยวิญญาณเจ้าพ่อหอคำยังรักษาบ้านเมืองอยู่

● สรรพนามที่ใช้กับเจ้าพ่อหอคำ คำดาวทิพย์และเจ้าร่างทรงและจากการบอกเล่า

1. สมปานเจ้า หมายถึง บุคคลอื่นเรียกชื่อแทนเจ้าพ่อหอคำ
2. เด็ด หมายถึง เจ้าพ่อประسنค์ให้บุคคลอื่นให้ตาย
3. จ่าผ้า หมายถึง ผู้รักษาเก็บเสื้อผ้า
4. ปันวี หมายถึง ผู้พัดวีให้ขันนะร้อนอบอ้าว
5. ดาบสรีกัญจัย หมายถึง ดาบประจำตำแหน่งของท่าน อ.ศากดี รัตนชัย เชื่อมั่นว่าดาบเล่มผู้ที่ถือต้องผ่านการดีมั่นพิพัตสัตติยามาก่อน
6. ตั้งข้าว หมายถึง บุคคลผู้อัญเชิญเจ้าพ่อเข้าร่างทรงหรือผู้ที่เก็บรักษาดาบของท่าน
7. ม้าชี้ / ที่นั่ง หมายถึง ม้าสีขาวหรือม้าสีหมอก
8. เสื้อผ้า หมายถึง เสื้อประจำตำแหน่งท่านลักษณะทอด้วยผ้าฝ้ายตุ่น พื้นเมืองแข่นยาวถึงข้อศอกและยาวถึงหัวเข่า มีผ้ารัดเอวเย็บติดกับเสื้อ และใช้ผ้ามัดแทนกระดุม
9. เหล็นน้อย / ลูกเต้าข้าวแป้ง หมายถึง คำพูดของเจ้าพ่อใช้เรียกบุคคลทั่วไป
10. ผัวแม่ช้าง หมายถึง คำพูดของเจ้าพ่อที่ใช้เรียกแทนชื่อของเจ้าพ่อเอง

- **อาวุธประจำตัว**

ดาบสปริงก์จั๊บ แบบชนิดเงิน (ด้าม – ฝักด้าบ เงิน) ตัวดาบเหล็กกล้า ยาว 96.5 ซม.
(ปัจจุบันยังรักษาไว้อยู่ วัดสบลีน อ.วังเหนือ จ.ลำปาง)

- **พาหนะประจำตัว**

ม้าสีขาว

- **เครื่องนุ่งห่ม**

เสื้อสีขาวยาวถึงข้อแขน ยาวจระเข่า ชนิดฝ้ายดิบกอ ใช้ผ้ามัดแทนกระดุม เจาะรูติดผ้า มีผ้ากาวง่างประมาณ 2 นิ้ว มัดเอวัดกับเสื้อ 1 ผืน ส่วนผ้านุ่งมีผ้าด้อย 1 ผืน นุ่งแบบโง่กระเบน (เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ถูกไฟไหม้) มีประเพณีบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าพ่อหอคำ ในเดือน เมษาคม ของทุกปี

- **ผลการค้นคว้าประวัติเจ้าพ่อหอคำ**

จากการค้นคว้าของสำนักงานโบราณคดีเชียงใหม่ ได้วิเคราะห์ด้าบสปริงก์จั๊บ ความยาว 96.5 ซม. ชนิด เงิน-เหล็ก ส่วนปลายฝักด้าบและปลายด้าบได้หลุดหายไป อายุไม่น่าเกิน 250 ปี และเป็นของชนชั้นสูงใช้แน่นอน (กษัตริย์ เจ้าเมือง แม่ทัพ) ส่วนอาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยโภนก กรรมการชำราประวัติศาสตร์ลำปางมีความเห็นว่า “ด้าบเล่มนี้ ผู้ถือต้องผ่านการดีมห้าพิพัฒน์สัตติยามาก่อน” เจ้าพ่อหอคำ่าจะเป็นเชื้อสายเจ้า 7 ตน (เจ้าหนานทิพย์ช้าง) อยู่สมัยเป็นเมืองประเทศาชของกรุงเทพฯ และน่าจะเป็นเจ้าพ่อหอคำวังทิพย์ เจ้าเมืองลำปางนั้นเอง โดยดูจากศัพท์ที่ใช้และด้าบ

วัดถุโบราณที่คันพมในปัจจุบันนอกจากด้าบสปริงก์จั๊บแล้ว ยังพบตับเงินสลักอักษรล้านนาข้างล่างตับเงินว่า “เจ้าแครวน” อ่างทองเหลือง และกระเบ้าทองชุบทองคำ ลักษณะเป็นของเจ้าใช้และอยู่ในสมัยล้านนา

ดังนั้นจากการบอกเล่าและโบราณวัตถุที่พบและจากการสันนิษฐานคำนวณอายุภาชนะ ตลอดถึงนักวิชาการแล้วเจ้าพ่อหอคำนั้น ที่แท้ก็คือเจ้าพ่อหอคำวังทิพย์เจ้าเมืองลำปางนั้นเอง นับว่าเป็นเกียรติประวัติต่อชาวต่ำร่องเค้า และอำเภอวังเหนือ โดยเฉพาะชาวบ้านสบลีน ที่มีโอกาสได้รับการสืบทอดโบราณวัตถุจนถึงปัจจุบัน เจ้าพ่อหอคำวังทิพย์เป็นโหรสในเจ้าฟ้าหลวงชัยแก้ว มีพระเจ้าตากสิน พระยาสุลวฤทธิ์สังคม (หนานทิพย์ช้าง) มีพระญาติรวม 10 พระองค์ คือ

1. เจ้ากาวิล ครองเมืองลำปาง พ.ศ.2317 ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นพระเจ้ากาวิล ครองเมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.2325
2. เจ้าคำสม ครองเมืองลำปางต่อจากเจ้ากาวิล เมื่อ พ.ศ.2325
3. เจ้าธรรมน้อย ซึ่งต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นพระยาธรรมลัง และพระยาเชียงใหม่ช้างเผือก

เมื่อ พ.ศ.2358

4. เจ้าพ่อหอคำดงทิพย์ ได้ครองนครลำปาง เมื่อ พ.ศ. 2337 – 2358
5. เจ้าหญิงศรีอโนชา ได้เป็นพระอัคราภิຍานในกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทอนุชาของรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
6. เจ้าศรีวัณณา เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก
7. เจ้าหมุหล้า ได้เป็นอุปราชเมืองนครลำปาง
8. เจ้าคำฝั้น ได้เป็นเจ้ารัตนะวังหลังเจ้าเมืองลำพูน ต่อมาก็ได้เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่
9. เจ้าศรีบุญทัน เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก
10. เจ้าบุญมา ได้เป็นอุปราชเมืองลำพูน และต่อมาก็ได้เป็นพระยานครลำพูนครองเมืองลำพูนเมื่อ พ.ศ. 2358

เมืองนครลำปางในสมัยของเจ้ากาวิละถึงเจ้าดงทิพย์ (เจ้าพ่อหอคำดงทิพย์) ปกครองเมืองลำปางนี้เป็นยุคที่เรียกว่า “ยุคเจ้าเจ็ดตนผู้พลิกแผ่นหน้า หนังดินล้านนา หรือ ยุคเก็บผักใส่ช้า เก็บข้าใส่เมือง”

สรุปประวัติเจ้าพ่อหอคำดงทิพย์

เจ้าพ่อหอคำดงทิพย์ ภวิษณุสมรสกับเจ้าหญิงสุวรรณเกียงคำ เจ้าขม่อมหัญชัยแห่งนครเชียงตุง และได้เป็นใหญ่ในล้านนาทั้งปวงในรัชกาลที่ 3

พระองค์เป็นเจ้าเมืองอุปราชเมืองเชียงใหม่ ต่อมารองนครลำปาง ในปี 2337 – 2368 พระองค์ทรงปกครองเมืองลำปางเป็นยุคที่เรียกว่า “ยุคเจ้าเจ็ดตนผู้พลิกแผ่นหน้า หนังดินล้านนา หรือ ยุคเก็บผักใส่ช้า เก็บข้าใส่เมือง”

อาวุธประจำตัวของเจ้าหอคำดงทิพย์ คือ ดาบสรีกัญจัย ชนิดเงิน / เป็นเหล็กยาว 96.5 ซ.ม. ซึ่งปัจจุบันยังเก็บรักษาไว้ที่วัดสบลีน ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

ผลงานของพระองค์ท่าน พระองค์ร่วมกับพระเจ้ากาวิละซึ่งครองเมืองเชียงใหม่ ขับไล่พม่าออกจากดินแดนล้านนาจนสำเร็จ โดยประสานงานการรบร่วมกับทหารพระเจ้าตากสินมหาราช และได้สร้างสิ่งสถา瓦รัตถุมากมาย เช่น สร้างหออะมือก, บ้านเมืองมาตั้งในบริเวณศala กลางเง่า ปัจจุบัน พร้อมกับสร้างหอคำด้วย, ไถต้อนผู้ที่หนีภัยลงคราม โดยเฉพาะผู้คนที่มาจากการเชียงแสนให้เข้ามาอยู่ในตัวเมือง โดยเฉพาะตัวเมืองลำปาง

จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน อาวุธเครื่องใช้ประจำตัวของท่านมี 4 รายการ ดังนี้

1. มีพกประจำตัว สรักด้วยเงา ซึ่งสูญหายไปแล้ว
2. หอกใช้ช้ำ่หมูบ่วงสรวง ปัจจุบันอยู่บ้าน นายกลิน มัชชา ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง
3. ดาบสรีกัญจัย
4. เสื้อผ้าทอด้วยผ้าฝ้ายดิบ (ผ้าตุ่น) ซึ่งถูกไฟไหม้ปี พ.ศ. 2542

ในอดีตพระเจ้าหอคำดวางทิพย์จะเข้าร่วงทรงทุกครั้งเมื่อมีคนร้องขอ แต่ต้องมี สะล้อ ขอชีง และการเข้าร่วงแล้วแต่เจ้าพ่อเองว่าจะเข้าร่วงทรงหรือไม่ แต่ท่านจะเข้าร่วงทรงประจำ คือ วันปากปีของเดือนเมษายน ทุกปี

หลังจากทีมสำรวจได้สืบค้น จึงได้จัดทำไว้เป็นหลักฐานทางทางประวัติศาสตร์อำเภอวังเหนือ และแหล่งข้อมูลในการสืบค้นต่อไป

ผู้เข้าร่วมเสวนา

พ่อหลวงวัน อวดเก่ง อายุ 98 ปี
บิดาชื่อ พ่ออ้าย อวดเก่ง
มารดาชื่อ แม่สัง อวดเก่ง
บ้านเลขที่ 111 หมู่ที่ 6 ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

พ่อหลวงจันทร์ คิดอ่าน อายุ 88 ปี
บิดาชื่อ พ่ออ้าย คิดอ่าน
มารดาชื่อ แม่โย้น คิดอ่าน
บ้านเลขที่ 202 หมู่ที่ 4 ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

พ่อหลวงหวาน เมืองมา อายุ 83 ปี
บิดาชื่อ พอตา เมืองมา
มารดาชื่อ แม่แก้ว เมืองมา
บ้านเลขที่ 250 หมู่ที่ 6 ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

ทีมสำรวจ

1. นาง夷วนิตร์ คนเที่ยง
2. นายอนุพงษ์ วงศ์
3. นางสาวกรรณิกา วงศ์ชัยติ
4. นางสุดรัตน์ มาลา
5. นางสาวรัชนี ใจดี
6. นางสาวเกษณี สิริบาล

กิจกรรมที่ 2 สืบค้นภูมิปัญญา/ประชญ์ชาวบ้าน เพื่อประเมินข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ควรสืบค้นเพิ่มเติมจากเวทีเสนาประศาสนเมืองวัง

■ **สืบค้นภูมิปัญญา / ประชญ์ชาวบ้าน**

ประวัติประชญ์ชาวบ้าน

พ่อหน้อยปวง ติดชัย อายุ 77 ปี เกิดวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2471 ที่อยู่ 51 ม.6 บ้านใหม่ ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ. ลำปาง 52140

1. บิดาชื่อ นายชัย ติดชัย
2. แมรดาชื่อ นางสุข ติดชัย
3. การศึกษา นักธรรมชั้นโท
4. อาชีพ ทำไร่ทำสวน (เป็นอาจารย์ทำพิธีต่าง ๆ) เดิมทำไร่ทำสวน แล้วมาบวชเณรได้ 7 ปี ศึกษาระบบที่เป็นนักธรรมชั้นโท ลาสิกขາเมื่อปี พ.ศ. 2492 ก็ได้มาร่วมช่วยชาวบ้านทำพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นประชญ์ชุมชนที่มีภูมิปัญญาด้านต่าง และเป็นที่ยอมรับในชุมชนดังนี้

1. พิธีสู่ขวัญ

จุดประสงค์ ใช้ทำเพื่อสู่ขวัญคนไม่สบายน ขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ปรับปรุงจิตใจให้ดีขึ้น อุปกรณ์

ชญาทำจากใบตองกลวย หรือบายศรี เครื่องชญา มีผลไม้ (ไม่จำกัดชนิด) กลวย อ้อย ขنم หมาก เมี่ยง บุหรี่ มีตาบผูกมือ นำหันหนึ่งแก้ว คำเรียกขวัญเป็นภาษาพื้นเมือง มีปีบสาที่ใช้ถ่ายทอดความมานะปัจจุบัน

พิธีการ	<ol style="list-style-type: none">1.ให้คนที่จะสู่ขวัญเตรียมชญาไว้2.นำกรวยที่ทำมาจากใบตองใส่ดอกไม้ ขูป เทียน มากอให้ไปทำพิธี3.ไปทำพิธีที่บ้านคนไข้ นำตำราหรือปีบสาไปด้วย4.ทำพิธีเสร็จแล้วนำชญาไปเก็บไว้บนหัวนอน ประมาณ 3 วัน
----------------	--

ความเชื่อของคนในปัจจุบัน

พิธีสู่ขวัญคนในแต่ละท้องถิ่นจะเรียกแตกต่างกันไป พิธีเรียกขวัญก็ใช้เรียกการทำพิธีสู่ขวัญหรือเรียกขวัญเป็นการบำบัดรักษาคนป่วยโดยสร้างขวัญและกำลังใจให้คนป่วยมีอาการดีขึ้น และมีความเชื่อว่าขวัญที่ตกหล่นหายจะกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว ปัจจุบันมีการทำพิธีสู่ขวัญโดยผู้ใหญ่เป็นคนจัดการจัดหาคนมาทำพิธีให้ เช่น บุญ ย่า ตา ยาย ทำให้กับลูกหลาน หรือคนในครอบครัว

2. บุชาเทียน

จุดประสงค์ เพื่อเป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์ สืบชะตาให้ตนเองมีความสุขหลุดพันภัยันตรายทั้งปวง

อุปกรณ์

1. ข้าวตอกดอกไม้ ขูปเทียน
2. กระดาษสา / ขี้ผึ้ง
3. เขียนชื่อ วันเดือนปีเกิด ลงในกระดาษสา
4. ใช้เหล็กจากเขียน
5. ด้วยสายสิญญาณ

พิธีการ อาจารย์หรือพระสงฆ์ที่ทำพิธี กล่าวคำบุชาเทียน โดยตั้งนะโม 3 จบ ต่อด้วยคำบุชาเทียน ตั้งใจอธิษฐาน ให้ผู้ที่จะทำบุชาเทียนอยู่ดีมีสุขหลุดพันภัยันตรายทั้งปวง

ความเชื่อในปัจจุบัน

คนส่วนใหญ่ในสังคมยังมีความเชื่อเรื่องดวงชะตาของชีวิตกันอยู่ซึ่งคงแยกกันไม่ออก ระหว่างพิธีกรรมที่กลมกลืนเข้ากับศาสนาซึ่งเมื่อก่อนอาจารย์ที่ประกอบพิธีจะเป็นชาวบ้าน พ่อหลวงที่บวชเรียนสักอุกมาซึ่งเรารอเรียกว่า พ่อหนาน แต่ในปัจจุบันพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านให้ความศรัทธา ก็มาทำพิธีนี้โดยคนส่วนใหญ่คิดว่าพระสงฆ์คือผู้ปฏิบัติเดียว ดังนั้น การทำพิธีบุชาเทียน น่าเชื่อถือ

3. พิธีสะเดาะเคราะห์

จุดประสงค์ ทำเพื่อปรับปรุงจิตใจคนป่วยให้ดีขึ้น จะทำพิธีสะเดาะเคราะห์ก็ต่อเมื่อได้รับความเจ็บป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุ มีเหตุการณ์ไม่ดีเกิดขึ้นภายในบ้าน เช่น ข้าวແคง หรือสิ่งร้ายต่าง ๆ เกิดขึ้น

อุปกรณ์

มีสะตวงทำมาจากกากลัวย ข้าวสาร กลัวย อ้อย ข้าวปลาอาหาร ช่อตุง 4 ช่อ

4. เคราะห์กิ่ว

เคราะห์กิ่ว คือ เคราะห์ที่ผัวเมียไม่ได้หนีจากกัน ครอบครัวได้รับความเดือดร้อนมีความเป็นอยู่ไม่ดี

อุปกรณ์

ทำเครื่อง 8 อย่าง ทำสะตวง 1 อัน เครื่องต่าง ๆ 8 อย่าง ช่อ 8 ผืน ทำขันให้อาจารย์ โดยมีเบี้ย 1,300 (เบี้ยหอย) มาก 1,300 (มาก 4 ขด) เทียนเล็ก 8 คู่ คุ่บatha 1 คู่ คุ่เพียง 1 คู่ ผ้าขาว ผ้าแดง เหล้า 1 ขวด เงิน 12 บาท ใส่ขันตั้ง

5. เทวda 9 หมู

จุดประสงค์ ใช้ทำเพื่อสະเดະเคราะห์คณเจ็บป่วย แตกต่างจากเคราะห์กิ่ว ทำให้อูดมีสุข บชาเทวda 9 หมู

อุปกรณ์

ทำสะตวง 1 อัน ขันห้อง 9 ห้อง (แบ่งเป็นช่องเล็ก ๆ 9 ช่อง) เครื่องที่ใช้ แกงส้ม แกงหวาน ป้า ดาล กลวย อ้อย ข้าวปลาอาหาร อย่างละ 9 ก้อน มีช่อข้าว 27 ช่อ ช่อดำ 27 ช่อ ช่อแดง 27 ช่อ ใส่ในสะตวง ขันตั้งอาจารย์มีข้าวสาร 1 គัก เบี้ย 1,300 กรวยดอกไม้ ญป 1 กรวย กรวยเทียน 4 กรวย เงิน 12 บาท ใส่ขันตั้งให้อาจารย์

6. ส่งราหูดា

จุดประสงค์ ทำเพื่อคณเจ็บป่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ จะทำก็ต่อเมื่อ เป็นไข้ไม่ร้อนหาย ถูก ผิวสคุนใส่ ถูกยาแพก เป็นดุ่มเป็นฝี พยาธิ ตกเบี้ยเสียของ ถูกคนอื่นข่มเหง นอนไม่หลับ ตับ ไห้ใจสั่น มีวัว ควาย ช้าง แมว มีลูกมักดาย อุบاثร์ 8 ประการ ชื่อว่าสังเกตหลวง

อุปกรณ์

มีสะตวง 1 อัน ปันรูปราหู (ใช้ดินเหนียวปัน) ไว้กลางสะตวง มีช่อดำ 1 ช่อ ปืน 2 กรวยดอก หอก 2 คัน ดาบ 2 เล่ม ข้าวต้ม ขنم เนื้อดิน ปลาดิบ เครื่อง 8 ขันตั้ง 1,300 มาก 1,300 เทียน 8 คู่ คุ่บatha คุ่เพียง เสือใหม่ หม้อใหม่ เงิน 12 บาท ต้องนำของที่กำหนดไว้มาใส่ให้ครบ ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจารย์จะไม่ทำพิธีให้

7. เคราะห์วันเกิด

จุดประสงค์ ทำเพื่อให้หายจากการป่วยไข้ คนที่ไม่สบาย เป็นพยาธิ นาบังเกิดให้กินยาอัน ไดก์ไม่หาย

อุปกรณ์

มีสะตวง 1 อัน ใส่เครื่อง 12 ตามคำอุกาส เงิน 2,000 (เงินสมมุติ) มีจ้อง แวน หวี กำไลแขวน ปันเกล้าลานหู เสือใหม่ เป็ด ไก่ หมู หมา ช้าง แมว วัว ควาย ข้าวผัด ข้าชาวย (ทาสรับใช้) อย่างละ 12 ของปลูก ข้าวคำข้าวแดง ข้าวเปลือก ข้าวสาร ขันตั้ง

เที่ยนเล่มบาท 1 คู่ เล่มเพียง 1 คู่ รายหามาก รายพูล อย่างละ 4 ราย ดอก
เที่ยน ผ้าขาว ผ้าแดง เงิน 12 บาท

พิธีการ

- นำรายที่ทำมาจากใบตองใส่อกไม้ ขูป เที่ยน มากอให้คนทำพิธี (พ่ออาจารย์) ไปทำพิธี
- ให้คนที่จะ sage เคราะห์เตรียมสะตวงไว้
- คนทำพิธี (พ่ออาจารย์) ไปทำพิธีที่บ้านคนที่จะ sage เคราะห์ ซึ่งจะมีตำราหรือปืนสาไปทำพิธีด้วย
- คนที่จะ sage เคราะห์นำสะตวงวางไว้ตรงหน้า โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก (โดยคนที่จะ sage เคราะห์ต้องนั่งเก้าอี้ด้วย)
- คนทำพิธีนั่งข้างหลัง โดยท่องคาถาในปืนสา ในระหว่างที่ทำพิธีก็จะพร้อมน้ำมนต์ไปที่คน sage เคราะห์ เพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายต่างๆ จากนั้นก็จะนำน้ำมนต์ที่เหลือเทลงบนศีรษะของคนที่ sage เคราะห์
- คนทำพิธีนำสะตวงไปทิ้งไว้อกบิเวณบ้าน ให้กลับปะมาณ

ความเชื่อปัจจุบัน

ชาวบ้านที่ทำพิธีเสร็จเชื่อว่าเมื่อ sage เคราะห์เสร็จจะทำให้ชีวิตดีขึ้น ภัยอันตรายต่างๆ ไม่มากกลั้กเลย พิธีนี้ยังเป็นที่นิยมของคนท้องถิ่นนั่นๆ

พ่อหนานหวัน เมืองมา อายุ 83 ปี เกิด วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2465
ที่อยู่ บ้านแม่สี ต.แม่สี อ.เมือง จ.พะเยา

- บิดาชื่อ นายตา เมืองมา
- มารดาชื่อ นางแก้ว เมืองมา
- อาชีพ เป็นช่างรับเหมา ก่อสร้าง

เดิมที่เป็นคนพะเยาและได้ย้ายมาอยู่บ้านใหม่ พ.ศ. 2494 ประมาณ 54 ปี และได้ย้ายมาบ้านใหม่ และได้มีครอบครัวเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2494 จนถึงปัจจุบัน รับทำงานเกี่ยวกับการขึ้นเสาเอก เสา蒙古 ของบ้านทำเพื่อเป็นสิริมงคลกับบ้านที่สร้างใหม่ ทำแผนยันต์ต่างๆ ที่เป็นสิริมงคลให้กับบ้าน

เป็นประชญาชุมชนที่มีภูมิปัญญาและความรู้ด้านต่างๆ เป็นที่ยอมรับในชุมชนดังนี้

1. แห่ไม้ก้าวศีริ

จุดประสงค์

- เมื่อชาวบ้านนำไม้ไปตามเพื่อให้เกิดความค้าชู ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง ครอบครัวอยู่ดี มีสุข
- เพื่อให้อายุมั่นขวัญยืน อายุยืนยาว

อุปกรณ์

- ไม้ก้าวศีริ
- กระดาษเงิน กระดาษทอง
- กรวยไส่ดอกไม้ชูปเทียน

พิธีการ

เตรียมไม้ก้าวศีริ ซึ่งได้ตอกแต่งไว้สวยงาม นำกรวยดอกไม้ ชูปเทียน และนำมาผูกติดไว้กับปลายไม้ก้าวศีริ นำแห่ไปวัด ให้พ่ออาจารย์ทำพิธีเวลาเดือนเมื่อทำพิธีเสร็จจะนำไม้ก้าวศีริ กำตันโพธิ์

ความเชื่อในปัจจุบัน

บางหมู่บ้านในปัจจุบันก็ยังคงทำพิธีแห่ไม้ก้าวศีริน้อย แต่บางหมู่บ้านก็จะไม่แห่แต่จะมีบางครอบครัวที่ยังคงอยู่ โดยต่างคนต่างนำไม้ก้าวศีริไปถวายที่วัดเอง

2. พิธีการขึ้นท้าวทังสี เสาเอก

จุดประสงค์

- เพื่อให้เทวดาทั้ง 4 องค์ มาพิทักษ์รักษาคุ้มครองและดลบันดาลให้มีความสุข สวัสดิ์ปราศจากอันตรายทั้งปวง
- เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย

อุปกรณ์

ยันต์คลาดแคล้ว และยันต์ติดเสาต่างๆ (เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายจากภัยธรรมชาติ) ขันตั้ง 15 นาท เอาใบคำ ใบหนุน ใบพุทธามาใส่ที่กันหลุมเสา ขนาด ของหวาน ของคาว บุหรี่ มาก เมี่ยง อ้อย กล้วย ชือตุง อย่างละ 4 ชูปเทียนพร้อมใบเต้าบรรจุลงในสะตวง (กระถง) ที่ทำมาจากหอยกลลวย ความกว้างประมาณ 1 คีบเศษ หรือเล็กกว่านิดหน่อย นำสะตวงไปวางบนเสาไม้ซึ่งสมมติเป็นปราสาทของเทวดาทั้ง 4 องค์นี้ ส่วนอันกลางจะสูงกว่า สมมติว่าเป็นของพระยาอินทราริษ องค์ประมุข สะตวงจะต้องเตรียมไว้ 5 อัน สำหรับเทวดาและกระถงเจ้าอีกองค์หนึ่งวางไว้ที่ดินเสาปราสาท สมมติว่าเป็นของแม่ธรณี ซึ่งเป็นประจักษ์พยานในการมงคลที่จัดขึ้น

พิธีการ

- ถ้าจะสร้างบ้านต้องมาถอนที่ก่อโดยเออดินมาใส่สะตวงไปทิ้งที่อื่นแล้วลงแพนผังเพื่อสร้างบ้าน
- ชุดหลุมบ้านเอาสำดับน้ำแล้วหาฤกษ์งามยามดีมาเพื่อลงเสาเอกตามโบราณจะลงเสาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือก่อน แล้วลงเสาเอก ก่อนจะลงเสาเอกต้องให้สล่า หรือพ่ออาจารย์มาบุญหรือสืบชะตา ก่อนจะทำบุญบ้านใหม่จะนำพระมาทำพิธีเพื่อถอน เพราะไม่ที่ทำเป็นบ้านอาจจะเป็นไม่ที่มีอะไรสิสิสติอยู่ ถ้าจะขึ้นกีนีที่สามงคล

ความเชื่อของคนในปัจจุบัน

เป็นลักษณะความเชื่อของชาวบ้านเวลา มีกิจกรรมและพิธีการต่าง ๆ เช่น ปลูกบ้านสร้างบ้าน ก็จะมีการทำพิธีนี้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สูญหายไปไหน

3. ประเพณี ปอยน้อย (การบรรพชา)

จุดประสงค์ การบวชนี้มีจุดประสงค์ที่ถือกันแต่โบราณว่า ลูกชายจะต้องได้บวชเรียนทุกคน การที่ลูกได้บวช ทำให้พ่อแม่พันทุกข์ และเมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์

อุปกรณ์ เครื่องบวชจะประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้

- จ่อง หรือ เตียงสำหรับนอน
- ผ้าเหลบ คือผ้าปูที่นอน
- หมอน
- มั่ง
- ผ้าห่ม
- อัฐิบริวารครบ 8 อย่าง

พิธีการ

การจัดปอยน้อยจะมี 2 วัน วันแรกจะเป็นการเตรียมงานหรือเรียกว่า “วันแต่งวันดา” จะเป็นการเตรียมอุปกรณ์ วันที่ 2 คือวันบวช จะมีการแห่น้ำค หรือ ลูกแก้ว ไปเที่ยวน้ำต่าง ๆ ชาวบ้านจะมีการผูกข้อมือให้กับลูกแก้ว แห่ไปวัดเมื่อไปถึงแล้ว ลูกแก้วก็ทำพิธีขอบวชเปลี่ยนเครื่องทรงเป็นนาค และพิธีกรรมทางศาสนา

ความเชื่อในปัจจุบัน

ในปัจจุบันก็ยังคงมีประเพณีนี้อยู่ทุกปี เกือบทุกหมู่บ้านก็จะมีการบวชปอยน้อยและมีการบวชนาคในฤดูร้อนทุกปี

4. พิธีตามขั้นข้าว

จุดประสงค์ เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับและเกิดความสนใจแก่ผู้ที่ทำงาน

อุปกรณ์ในการทำพิธี อาหารคาวหวาน 1 ชุด ประกอบด้วย

1. ข้าวเหนียว 1 ห่อ
2. อาหารคาว 1 อย่าง
3. ขنم 1 อย่าง
4. ผลไม้ เมี่ยง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ ดอกไม้ชูปเทียน

แล้วเขียนชื่อผู้ที่ตามไปหาและชื่อผู้ตายใส่ลงไปเพื่อให้พระที่จะหยาดน้ำได้อ่านชื่อผู้ที่ตามและชื่อผู้ตายซึ่งจะเป็นวิญญาณที่จะมารับส่วนบุญและให้พรแก่ผู้ตาย

* หมายเหตุ อาหารที่ใส่ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ผู้ตายชอบกิน

พิธีการ

1. เตรียมของที่จะตามขั้นข้าว
2. นำขันข้าวไปตามที่วัด

ความเชื่อของคนในปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้การตามขั้นข้าวถือเป็นการที่สำคัญทางศาสนา
 เพราะเชื่อว่าถ้าไม่ทำบรรพบุรุษจะอยากกินและมารับของตามในวันนั้น

5. พิธีการเลี้ยงผีปู่ย่า

จุดประสงค์ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ สร้างความสามัคคีในบรรดาญาติพี่น้อง

อุปกรณ์ พานดอกไม้ ชูปเทียน น้ำตัน อาหารคาวหวาน ส้ม ผลไม้

พิธีการ

1. บอกญาติพี่น้องให้รวมตัวกันในวันที่กำหนดจะเลี้ยง ที่บ้านเก้า (บ้านที่ผีปู่ย่าอาศัยอยู่เดิม)
2. ทำพิธีเลี้ยงผีปู่ย่าเสร็จแล้ว ญาติพี่น้องก็กินต่อมีการสังสรรค์กันในหมู่ญาติมิตร

ความเชื่อในปัจจุบัน

ในปัจจุบันถือว่ามีความเชื่อน้อย และยังมีการเลี้ยงผีปู่ย่าอยู่ เพราะเลี้ยงทุกปี ถ้าไม่เลี้ยงผีปู่ย่าจะกราดและถ้าในหมู่ญาติพี่น้องที่เละกัน ผีปู่ย่าจะกราดและจะเข้าสิงร่างของญาติอีกคน ทำให้ปวดหัว ปวดท้อง ฯลฯ จนกว่าคนที่ทะเละกันจะดีกัน ก็จะออกจากร่าง

รายชื่อทีมสำรวจ

1. นางกัทตราภรณ์	แกล้มจริง	2. นางปราณี	สุชร่องช้าง
3. นางสาวพุชชาติ	ตัวลีอ	4. นางสาววิลลสินี	เหม็งทะเหล็ก
5. นายศิลาน้อย	เหม็งทะเหล็ก	6. นายสมเกียรติ	มูลใจยา

กิจกรรมที่ 3 สีบคันโบราณสถาน/โบราณวัตถุ เพื่อประมวลข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ควรสีบคันเพิ่มเติมจากเวทีเสนาประศาสนเมืองวัง

■ สีบคันโบราณสถาน และโบราณวัตถุ

1. บริเวณศาลาเจ้าพ่อพญาวัง

บริเวณโดยรอบของสถานที่ตั้งศาลาเจ้าพ่อพญาวังพบรูปโบราณพระอุโบสถ กว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร ลักษณะโดยรอบจะมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุมอยู่ เป็นเนินดินสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตรและพับเศษอิฐอยู่ทั่วไป yawระหัวว่างทิศตะวันตกถึงทิศตะวันออก ติดกับแม่น้ำวังและทุ่งนาของชาวบ้าน บริเวณพื้นที่แต่เดิมของที่ตั้งอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาวังได้ถูกน้ำวังกัดเซาะทางด้านทิศตะวันออกจากบริเวณฐานพระอุโบสถมาทางทิศเหนือพบรากำแพงดิน ลักษณะของกำแพงดินมีความยาวจากทิศตะวันออก - ทิศตะวันตก ยาวประมาณ 30 เมตร กว้างประมาณ 15เซนติเมตร ลักษณะของก้อนอิฐจะซ้อนติดกันห่างจากบริเวณกำแพงอิฐไปทางทิศเหนือประมาณ 130 เมตร จะมีที่ตั้งขององค์อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาวังตั้งอยู่ ลักษณะจะเป็นเหมือนคุ้ม บริเวณคุ้มเจ้าพ่อพญาวังกว้างประมาณ 7.10 เมตร ความสูงขององค์อนุสาวรีย์ประมาณ 1.80 เมตร เนื้อสัมฤทธิ์รرمดำ จากจุดที่ตั้งขององค์อนุสาวรีย์ไปทางทิศเหนืออีก 24 เมตร พบรากฐานพระเจดีย์ กว้าง 10 เมตร พื้นดินจะยกขึ้นสูงประมาณ 1 เมตร โดยรอบมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่กระจัดกระจาย และทางทิศใต้ของที่ตั้งขององค์อนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาวัง พับบ่อหน้าโบราณมีขอบปากโดยรอบกว้าง 1.8 เมตร ลึกประมาณ 10 เมตร ลักษณะบ่อจากอิฐสูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร และพับเศษพระพุทธรูปหินรายบุคพะเยาอยู่บ่อบริเวณด้านข้างบ่อหน้าโบราณ

ลักษณะที่ตั้ง

ทิศตะวันตกติดกับถนน

ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำวังและทุ่งนา

ทิศเหนือติดกับถนน แม่น้ำวัง

ทิศใต้ติดกับโรงเรียนกินกิจกรรมอิฐพิทยา

บริเวณโดยรอบทั่วไปมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมากมาย และมีซากอิฐประรักหักพังอยู่บริเวณใต้ต้นไม้มากมาย มีเนื้อที่รวมทั้งหมดประมาณ 5 ไร่ ปัจจุบันสภาพโดยรอบบริเวณที่ตั้งคุ้มเจ้าพ่อพญาวัง พบเฉพาะซากฐานพระเจดีย์และเศษอิฐประรักหักพังที่มีอยู่โดยรอบและตามใต้ต้นไม้ได้มีการบูรณะคุ้มเจ้าพ่อพญาวังสืบต่อกันมาเรื่อยๆ และปัจจุบันบริเวณภายในคุ้มเจ้าพ่อพญาวังพื้นปูด้วยกระเบื้อง บริเวณภายนอกปูด้วยตัวหินอน มีห้องน้ำอยู่บริเวณด้านหลังบริเวณด้านหน้าติดกับถนนมีการสร้างกำแพงที่ก่อด้วยอิฐสูงประมาณ 1.2 เมตร

ประวัติการก่อสร้างอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาวัง

ประชานฝ่ายสงฆ์ พระครูนิเวศน์ธรรมรักษ์
ประชารฝ่ายชาวราษฎร นายอําพล ศิริวัฒนกุล
ร่วมกับประชาชนทั่วไปเป็นเจ้าภาพในการก่อสร้าง เมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยติดต่อช่างก่อสร้างจากกรุงเทพมหานครอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาวังตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังเหนือไปทางทิศเหนือตามถนนสายนำ้ตกวังแก้วประมาณ 2 กิโลเมตร

ประเพณีการบวงสรวงเจ้าพ่อพญาวัง

แรม 13 ค่ำ เดือน 7 (เดือน 8 เหนือ) ของทุกปี มีการเลี้ยง หมู ไก่ และของถวายตามครั้ทราขของชาวบ้าน

ประเพณีการบวงสรวงเจ้าพ่อหอคำ

เดือน 4 แรม 13 ค่ำ ถวายข้าวใหม่ ข้าวจ้านนำ้อ้อย
เดือน 6 แรม 13 ค่ำ เลี้ยง 3 ปีกินหมู 1 ปีกินไก่
เจ้าพ่อหอคำจะมีการบวงสรวงปีละ 2 ครั้ง

2. ถ้วยชาม ผางประทีป เครื่องปั้นดินเผา

เหล่านี้บางชิ้นมาจากเตาเผาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.1900–2300 บางชิ้นมาจากการเผาบน จังหวัดเชียงรายหรือเตาเผาวังเหนือเวียงกาหลงเอง ใน พ.ศ.2100 – 2300 และจากการสำรวจสืบค้นบริเวณบ้านสบลีน ตำบลร่องเคาะ และพื้นที่ทั่วไปในอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางได้พบชิ้นถ้วยซึ่งผลิตในราชวงศ์หมิง ของจีน

3. ดาบสรีกัญจัย

จากการสอบถามพ่อน้อยใจ วังโต พ่อนوال มัชชา นายวิจิตร มัชชา ให้ข้อมูล ตรงกันว่า ดาบเล่มนี้ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า ดาบสรีกัญจัย เป็นของเจ้าพ่อหอคำ มีผู้รักษา ดาบสืบต่อเนื่องกันมาจนชั่วอายุคนเท่าที่ทราบ ดังนี้

1. พ่อเฒ่าน้อยเหมย ธีคำ
2. พ่อหนานเด็จฉะ เจ้าเล่ห์ดี
3. พ่อน้อยใจ วงศ์

ต่อมาปี 2542 พระมหาบุญมี ฐิตธมโน (รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดสบลีน) ได้ขอจากพ่อน้อยใจ วงศ์ เก็บรักษาไว้ที่วัดและได้ประสานงานกับสำนักงานโบราณคดีที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ มาสำรวจ โดยบันทึกไว้ว่าลักษณะด้าบ ฝึกและด้ามด้าบทด้วยเงิน ด้าบทจากเหล็กกล้าไม่มีสนิม ความยาวของด้าบยาว 96.5 เซนติเมตร ปลายด้ามด้าบทมีลักษณะเป็นดอกบัวซึ่งหลุดหายไปเมื่อ 60 ปีก่อน จากการบอกเล่าปลายฝึกด้าบทมีตราประทับยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ทั้ง 2 ด้านได้หลุดหายไป จากการคำนวณของสำนักงานโบราณคดีระบุว่าด้าบเล่มนี้มีอายุเกิน 250 ปี เป็นของผู้มีศรัทธาสูงใช้มีดพก ด้ามและฝึกสลักด้วยงาช้างหายไป ไม่ทราบปี พ.ศ.

ต่อมาปี พ.ศ. 2545 พ่อนوال มัชชะ ได้นำตับเงินขอบปากกว้างประมาณ 1.5 นิ้ว สูงประมาณ 2 นิ้ว มาวางไว้ที่วัด ได้ฐานระบุเป็นอักษรล้านนาว่า “เจ้าแคว้น” และนางสาวมาลี มัชชะ ได้นำอ่างทองเหลืองมาวางไว้ที่วัด ขอบปากบานดูลกว้างประมาณ 12 เซนติเมตร สูงประมาณ 4 เซนติเมตร ลักษณะเป็นของผู้มีศรัทธาบรรดาศักดิ์ใช้ยุคสมัยหอคำ ความเกี่ยวเนื่องระหว่างตับเงิน และอ่างน้ำ มาจาก ตระกูลมัชชะ

แรกเริ่มตระกูลมัชชะสืบเชื้อสายมาจาก ศกุล ณ ลำปาง ซึ่งศกุล ณ ลำปางเป็นเชื้อสายของเจ้าราชวงศ์ผู้ครองนครลำปาง และสาเหตุที่นามศกุลนี้เปลี่ยนมาเป็นมัชชะ เพราะ เจ้าเป็น ซึ่งเป็นผู้ครองนครลำปางเป็นบุตรของเจ้าหนานก้า ณ ลำปาง ประพุตติดนิมิ่งเหมาะสม มีนิสัยชอบดื่มสุราและเล่นการพนัน ดังนั้นจึงถูกจ้างให้เปลี่ยนนามศกุลเป็น มัชชะ (เปลี่ยนตามความประพุตติดของเจ้าเป็น เพราะเจ้าเป็นมีนิสัยชอบดื่มสุรามาก) โดยจ้างนา 7 ไร และขับไถออกจากการครลำปาง เจ้าเป็นจึงได้อพยพมาอยู่ที่ทุ่งฝาย อำเภอเจ้าห่มและบางส่วนอยู่ที่บ้าน กวน (ปัจจุบันไปอยู่นิคมพัฒนา) และต่อมา ก็มาตั้งที่อยู่อาศัยที่เจ้าห่มและบางส่วนได้อพยพถิ่นฐานมาเรื่อยๆ จนมาอยู่ที่บ้านสบลีน อำเภอวังเหนือปัจจุบัน

กิจกรรมที่ 4 เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ได้และตรวจสอบข้อเท็จจริง

สรุปการจัดเวทีสรุปบทเรียน ครั้งที่ 1 วันที่ 14 สิงหาคม 2547

การจัดเวทีสัมนาในครั้งที่ 1 เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด จากประชาชน ชาวบ้าน พิธีกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนวังเหนือ เพื่อร่วบรวมแนวคิดต่างๆ เพื่อสืบคันถึงอดีตที่เป็นมาของอำเภอวังเหนือ พุดถึงวิถีการดำเนินชีวิต และความเป็นมาของ

อำเภอวังเหนือ ตลอดถึงชนบทรวมเนียม Jarvis ประเพณีท้องถิ่น และพิธีกรรม ตั้งแต่อดีต และสืบต่อมาปัจจุบันและ Jarvis ประเพณีดังกล่าวยังมีการสืบต่อ และสูญหายไปตามยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เช่นพิธีกรรมที่สูญหาย พิธีกรรมสู่ขวัญความ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อมูลที่ได้ในครั้งที่ 1 เป็นข้อมูลที่ได้รับมาจากผู้รู้หรือประชาชนท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวกับอำเภอวังเหนือ ข้อมูลที่ได้ยังไม่ชัดเจน ขาดหลักฐานในการสืบค้น อ้างอิงและภาษาที่ใช้สื่อความหมายมีการผิดเพี้ยนไปจากภาษาท้องถิ่น

สรุปการจัดเวทีสรุปบทเรียนครั้งที่ 2 วันที่ 28 สิงหาคม 2547

การจัดเวทีสัมนาครั้งที่ 2 เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ของประชาชนชาวบ้าน พิธีกรรม และชนบทรวมเนียม ประเพณีของคนวังเหนือ ความเป็นมาของคำว่า “วังเหนือ” และประวัติเจ้าพ่อพญาวัง และมีหลักฐานในการอ้างอิงบางอย่าง ในการจัดเวทีสัมนาครั้งที่ 2 เช่น ปื้บสา ตำรายา มีวัตถุโบราณ เช่น เสียมหิน ก้อนอิฐดินที่มีตัวอักษรเจารูปปี้ ตาม ข้าวของเครื่องใช้บางอย่าง มีหลักฐานที่เด่นชัดขึ้น เพราะเครื่องใช้เหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นแต่ละยุคซึ่งบ่งบอกได้ว่าเครื่องใช้เหล่านี้อยู่ในยุคใดและคนที่ใช้ก็จะอยู่ในช่วงยุคណั้น

ปัญหาและอุปสรรค

งานบางอย่างหรือประวัติความเป็นมาขาดการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รู้แต่เพียงคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาเป็นทอดๆ ภาษาที่ใช้สื่อความหมายมีการผิดเพี้ยนไปจากภาษาท้องถิ่น

สรุปการจัดเวทีสรุปบทเรียนครั้งที่ 3 วันที่ 25 มิถุนายน 2548

จากการจัดสรุปบทเรียน ครั้งที่ 3 สืบเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนความคิดของประชาชนชาวบ้าน และการสืบค้นมีสิ่งที่ได้รับข้อมูลสอดคล้องกับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอำเภอวังเหนือ คือ เจ้าพ่อพญาวัง เป็นผู้ปกครองเมืองวังเหนือ และประวัติของอำเภอวังเหนือ จากหลักศิลปารักษ์ วัดศรีสุทธาราivas อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายซึ่งมีหลักศิลปารักษ์วิหารจันทราราม พ.ศ. 2011 ซึ่งมีข้อความที่เกี่ยวกับคำว่า “เมืองวังเหนือ” ฉะนั้นคำว่า “วังเหนือ” มีมาไม่น้อยกว่า 500 กว่าปี ซึ่งมีหลักฐานที่อ้างอิงได้และประวัติของสิ่งต่างๆ ตามหลักฐานเดิมที่ปรากฏในศิลปารักษ์ดังนี้

หลักศิลปารักษ์ ช.1 จารึกวิหารจันทราราม พ.ศ.2011 อักษรล้านนา แปลความว่า “เจ้าหมื่นท้าวลูกหมื่นพลาเงินญา กินเมืองวังเหนือ มีคำปราณาโพธิสมการพระพุทธตนหนึ่ง จึงมาสร้างวิหารหลังนี้ขึ้นจันทราราม ในปีปีดี 12 เป็นวันต่อไปเมืองอาทิตย์ ไว้เพื่อ... น 20 ครัว ไว้นา

300 ข้าว ໄວ້ທີ່ເປັນວັດລູກພະເປັນເຈົ້າເຊີຍຮາຍ ໄພມາກິນນີ້ໄດ້ດັ່ງຄໍາ ຖຸວ່າ ນີ້ຕາຍ ທີ່ອັນດັ່ງມັນວາຍ ອຍ່າ
ທີ່ໄດ້ເປັນບຸນ ອຍ່າທີ່ອັນໄດ້ຫັນໜ້າ ...ຕරຍ ເຈົ້າຕົນຈັກມາເປັນ ພະ... ຜູ້ໄດ້ດັ່ງຄໍາບຸວ່ານີ້ ບຸນ...ດວງນັກ
ທີ່ນ...ທີ່ນີ້ ສມຄູທີ່ຄໍາ”

จากทีมงานได้ค้นคว้าและนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของประชญ์ท้องถิ่นที่ได้รับรู้จากการบอกเล่ากับทีมงานที่ได้ค้นคว้า ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันโดยข้อมูลที่ได้รับ คือ จากตำรา จากโบราณวัตถุ หลักศิลปารيءิก

ข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้น

ข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้น ใช้การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมี
ประเด็นที่จำแนกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

■ ความคลุมเครือของประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนขึ้น

จากการจัดเวทีเสวนาครั้งแรก มีคำถามจากวิทยากร ส่วนใหญ่เป็นคำอภิการจากประชาชนชาวบ้านทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีลักษณะที่คล้ายกันโดยข้อมูลที่ได้รับส่วนหนึ่งมาจากเอกสารจากตำรวจ จากใบรายงานวัตถุ เช่น ถ้วย ชาม เตาไฟ หลักศิลปาริเวก เช่นความชัดเจนขึ้นจากประวัติของอำเภอวังเหนือ คำว่า วังเหนือมีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ดังหลักศิลปาริเวก วัดศรีสุทธาราษ อำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีหลักศิลปาริเวกวิหาร จันทราราม พ.ศ. 2011 ซึ่งมีข้อความที่เกี่ยวกับคำว่า “เมืองวังเหนือ” ฉะนั้นคำว่า วังเหนือ มีมาไม่น้อยกว่า 500 กว่าปี ซึ่งมีหลักฐานที่อ้างอิงได้และ ประวัติของสิ่งต่าง ๆ เช่นกัน

▪ การรับรู้และยอมรับของคนในชุมชน

การรับรู้และยอมรับในชุมชน มีการยอมรับเนื่องจากได้ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง และได้อ้างอิงเอกสาร โบราณวัตถุ หลักศิลปาริมและศึกษาค้นคว้าที่เป็นขั้นเป็นตอนและอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน และได้แนวร่วมทางด้านแนวคิดและกำหนดแนวทางในการทำงานต่อไปมากขึ้น

▪ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ระดับโรงเรียน/ชุมชน/ทีมวิจัย)

ระดับชั้นชั้น

ด้วยเหตุผลนี้ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและเข้าร่วมรับฟังในการจัดเวทีเสวนาในแต่ละครั้งและมีการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอำเภอวังเหนือมากยิ่งขึ้นซึ่งเดิมที่ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

ระดับโรงเรียน

ที่ผ่านมา มีประชาชนทั่วไปเข้ามาในโรงเรียนจำนวนน้อย แต่เมื่อมีการทำวิจัยทำให้มีประชาชนทั่วไปเข้ามาในโรงเรียนและรู้จักโรงเรียนมากขึ้นและสถานศึกษาได้มีหลักสูตรการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองด้วย

ด้านทีมวิจัย

- ได้รู้จักขั้นตอนในการทำวิจัยที่ถูกต้อง
- มีทักษะและกระบวนการในการทำวิจัยเพิ่มขึ้น
- มีความท้าทาย การได้รับรู้สิ่งใหม่ๆ จากประชัญญาท้องถิ่น และชุมชน

■ ความคุ้มค่าผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

ผลที่ตามมาหลังจากดำเนินโครงการซึ่งเกิดความคุ้มค่าเหนือกว่าการสนับสนุนงบประมาณที่ให้ดำเนินการ ผลที่เกิดขึ้นสามารถมองได้หลายด้านจากการกระบวนการเรียนรู้ชุมชน การแสวงหาความรู้ การจัดระบบความรู้ การสืบค้นเพื่อพิสูจน์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ กลไกการทำงานร่วมกันกับชุมชน ประชัญญาชาวบ้าน

ด้านชุมชน

- เกิดองค์ความรู้ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นตัวบุคคล โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เชื่อมโยงให้คนอีกชาวบ้านมีส่วนในการทบทวนประวัติศาสตร์ของตนเอง
- เกิดแนวทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชนระหว่างกลุ่ม เช่น โรงเรียนกับชุมชน ชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชัญญาชาวบ้านกับเยาวชน และผู้สนใจ นำไปสู่การสร้างรูปแบบการทำงานในชุมชน เช่นหลักสูตรท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้
- ชุมชนเมื่อทราบข้อมูลทางประวัติเริ่มให้ความสำคัญและสนใจผ่านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ
- คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

ด้านโรงเรียน

- นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้นเองอย่างลึกซึ้ง ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
- โรงเรียนมีหลักสูตรการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ด้านนักวิจัย

- การเก็บข้อมูลที่ได้เพื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดทักษะ ความท้าทายที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยได้รู้มาก่อน การคิดและจัดระบบข้อมูลอย่างถูกต้อง

- การทำงานร่วมกับชุมชนที่ต้องอาศัยทักษะและวิธีการสืบค้น ได้เรียนรู้การประสานงาน ได้เห็นถึงพลังของการถ่ายทอดและแล่ปะประสบการณ์อย่างภาคภูมิใจ
- ได้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่มีความหลากหลายและสมัย และต้องสร้างความชัดเจนในการสืบค้นเพื่อตอบคำถามกับผู้สนใจ ดังนั้นที่มีวิจัยเองต้องทราบข้อมูลที่เที่ยงตรงและเท่าเทียมกัน

■ จุดเด่นที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและส่งผลต่อความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาทำให้เกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจร่วมกันของคนในอาชีวะงหนึ่ง ที่ได้ทราบถึงต้นกำเนิดที่เป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน แหล่งที่ตั้ง แหล่งที่มา ความเริ่มรุ่งเรืองในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลสำคัญที่ได้กอบกู้และก่อตั้งบ้านเมืองให้กับลูกหลาน ซึ่งเหล่านี้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ที่สำคัญที่สุดคือ ความร่วมมือร่วมใจในการสืบค้นที่เป็นจุดเริ่มต้นในการได้ใจของคนวัยหนึ่ง

หลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบสามารถบ่งบอกถึงยุคสมัยในการก่อตั้งเมือง และความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์เมืองล้าปางที่สอดคล้องกันในอดีต และเห็นถึงความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ล้านนา ที่จำเป็นต้องสืบค้นเพื่อหาเรื่องราวที่น่าสนใจต่อไป

■ การใช้ประโยชน์จากการวิจัย

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนอกเหนือจากการเรียนรู้แล้ว หลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นความตั้งใจที่จะถ่ายทอดและเผยแพร่แหล่งความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์นั้น ทางโรงเรียนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานซึ่งต้องผ่านขั้นตอนการเสนอหลักสูตรท้องถิ่นไปยังกระทรวงศึกษาธิการซึ่งประกอบไปด้วย เอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการรับรองงานวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)สำนักงานภาค

หลังจากเสนอผลงานหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว จะมีการนำหลักสูตรที่ได้ไปใช้ในการเรียนการสอนในอาชีวะงหนึ่ง และผู้ที่สนใจต่อไป

ส่วนที่ 5

ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานที่ผ่านมา

ปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานที่ผ่านมา ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการ ซึ่งสามารถมองได้หลายด้านดังนี้

■ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสืบค้นจากผู้รู้หรือประชาชนท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวกับอำเภอวังเหนือ ข้อมูลที่ได้บางอย่างไม่ชัดเจน ไม่สามารถอ้างอิงได้ ขาดหลักฐานในการสืบค้น ภาษาที่ใช้สื่อความหมายมีการผิดเพี้ยนไปจากภาษาท้องถิ่น ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการอ้างอิงกับหลักฐานที่ระบุในเอกสาร จำเป็นต้องให้ข้อมูลบางประการกับผู้รู้และพูดคุยเพื่อทบทวนกันหลายครั้ง

■ โครงสร้างทีมวิจัย

ด้านโครงสร้างทีมวิจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงให้เกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น การศึกษาค้นคว้าร่วมกับชุมชนต้องใช้เวลาในการสืบค้นซึ่งทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ทำให้ต้องใช้เวลาที่ว่างจากการทำงาน อีกประการหนึ่งคือความรู้ของเนื้อหาที่ทำการศึกษา ทีมต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับชุมชน

■ ด้านเนื้อหาประวัติชุมชน

ความชัดเจนด้านเนื้อหาของประวัติศาสตร์ชุมชนบางเรื่อง บางเหตุการณ์ยังคลุมเครือ และไม่สามารถหาหลักฐานเพื่ออ้างอิงความชัดเจนได้ ทำให้ต้องใช้หลักฐานทางประวัติที่เป็นเอกสารมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์ความรู้ร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปที่เป็นหนึ่งเดียว

อีกประการหนึ่งคือโจทย์ที่ตั้งไว้ค่อนข้างกว้างจนไม่สามารถหาประเด็นที่โดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ได้ จึงมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา

■ ระยะเวลาและการจัดทำรายงาน

ประเด็นของการทำงานด้านประวัติศาสตร์ที่ต้องมีการสืบค้นไม่สามารถทำได้ในเวลาที่จำกัด เนื่องจากเนื้อหาที่ได้ไม่สอดคล้องกัน จำเป็นต้องมีการทบทวนเพื่อหาข้อเท็จจริง ส่งผลต่อข้อมูลในการทำรายงานที่ต้องมีการขยายระยะเวลาการดำเนินงานให้มากขึ้น ทั้งนี้เกิดขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ตัวบุคคล ความรู้ และความเข้าใจ ของนักวิจัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่อการทำงานต่อ

จากการดำเนินงานจนเสร็จสิ้นโครงการทำให้เกิดผลต่อแนวคิดการทำงานต่อดังนี้

1. บันเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เกิดประเด็นสนใจที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น การสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับนักเรียนและผู้สนใจทั่วไป
2. การทำงานด้านการสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์เมืองลำปาง และประวัติศาสตร์ล้านนา สามารถเป็นหลักฐานเพิ่มเติมในการค้นคว้า และสร้างรูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์โดยชุมชนที่อยู่ในพื้นที่
3. บางประเด็นที่น่าสนใจเช่น การสืบค้นประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอวังเหนือ ที่เริ่มเปลี่ยนแปลงและหายไป สามารถนำไปสู่การพื้นฟูและอนุรักษ์ถึงคุณค่าที่ยังดำรงอยู่

ข้อเสนอแนะของผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการร่วมงานกับโครงการศึกษาและรับร่วมประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น อ. วังเหนือ จ. ลำปาง โดยทางโครงการได้ร่วมตั้งโจทย์วิจัยว่า “จะสร้างรูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างไร” กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาค้นคว้าทบทวนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอวังเหนือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น สร้างแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอวังเหนือสำหรับใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังนำกระบวนการวิจัยด้านประวัติศาสตร์มาปรับใช้และดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางที่ค้นคว้าได้อย่างเหมาะสม

แนวทางในการค้นคว้าและทบทวนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างให้เกิดศูนย์กลางแหล่งความรู้โดยใช้กลไกของโรงเรียนผนวกกับการใช้พระสงฆ์และประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนด้านความรู้ ชุมชนร่วมทบทวนประวัติศาสตร์ของตนเองในทุกๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดประเด็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ตั้งไว้ค่อนข้างกว้าง เมื่อประเด็นกว้างมากขึ้นทำให้การแลกเปลี่ยนและทบทวนเนื้อหาร่วมกัน กระจัดกระจายมากขึ้น ทำให้พบว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนเมืองวังไม่ได้มีเพียงประวัติศาสตร์ที่เป็นกระแสหลักที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การตั้งถิ่นฐาน บุคคลสมัยการก่อตั้งเพียงอย่างเดียว แต่จากข้อมูลที่กระจัดกระจายทำให้ชุมชนทราบถึงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ที่เริ่มเลือนราง และหายไป เกิดแนวคิดในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีให้คงไว้ เช่น การให้ความสำคัญกับบุคลากร เทคนิคชาติ ที่เน้นห่วงทำงานองที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ขยายความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนได้เข้าใจเนื้อหาของการเทคโนโลยีชาติ จึงนำไปสู่การทำงานในลักษณะโครงการต่อยอดประเด็นการสืบคันห่วงทำงานองของเทคโนโลยีชาติที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกับสภាភัฒนธรรม อำเภอ สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดลำปาง

พบความสำคัญหลายประการและประเด็นที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชุมชนนำไปสู่รูปแบบและกลไกเพื่อสร้างความเคลื่อนไหวด้านอื่น ๆ อาทิ

1. การค้นพบทุนทางสังคม ที่เป็นตัวตนของบุคคลความภาคภูมิใจของคนวังเหนือ ที่สามารถนำมาเชิดชูและเป็นพลังในการสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง ประวัติศาสตร์ภาคประชาชนที่ได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพันฝ่าอุปสรรค “เจ้าพ่อพญาวัง” เป็นศูนย์รวมแห่งความภาคภูมิใจ การสืบทอดเจตนาرمณ์ด้านความศรัทธา และที่พึงทางจิตใจยังเหนียวแน่นไม่เสื่อมคลาย ส่งผลต่อภารกิจกรรมที่กำหนดไว้ ให้ลุล่วง ถึงแม้จะเกิดความหลอกหลอนแต่ก็ยึดมั่นเพื่อสืบคันข้อเท็จจริงดังกล่าว

2. กระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในตอนแรก เกิดขึ้นกับทีมวิจัยเป็นส่วนใหญ่ ในฐานะของผู้สืบคัน จนเมื่อได้ทำงานไประยะหนึ่งเห็นความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของคนที่เข้าร่วมในเวทีเสวนา ที่มีความหลากหลายและเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการเขียนประวัติศาสตร์อย่างภาคภูมิใจ แนวคิดที่เห็นได้ชัดเจนคือ ชุมชนโดยรวมประวัติศาสตร์ที่ระบุโดยคนนอก และยังคงอย่างมีเหตุผล ถึงแม้ประวัติศาสตร์บางเรื่องมีการอ้างอิงและระบุไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ก็ตาม ทำให้มองเห็นภาพและเข้าใจว่าประวัติศาสตร์ชุมชนที่เขียนโดยชุมชนเป็นอย่างไร ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานและเป็นการเขียนบนความศรัทธาและเชื่อมั่นในบรรพบุรุษของตนเอง

3. กระบวนการทำงานของทีมวิจัยซึ่งกลไกหลักเป็นทีมจากคณะกรรมการเรียนอนุบาลภูมิศาสตร์พิพิธภัณฑ์และพระสงฆ์ เป้าหมายเพื่อกำหนดหลักสูตรห้องถินให้กับโรงเรียน เมื่อเกิดกลไกการทำงานร่วมกับชุมชนทำให้เนื้อหาที่ได้ไม่ใช่เพียงหลักสูตรห้องถิน แต่กลับเป็นเนื้อหาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีชุมชนด้านต่างๆ เช่นประเพณี วัฒนธรรม ที่ต้องดำเนินไว้ ทำให้ทีมวิจัยต้องอาศัยข้อมูลเพื่อจัดเตรียมเนื้อหาในเวทีแต่ละครั้ง แต่กระบวนการที่เกิดยังอาศัยทีมวิจัยเป็นหลัก ทั้งนี้กระบวนการวิจัยเป็นไปด้วยข้อจำกัดของเวลาที่ดำเนินการ ซึ่งกว่าทีมจะรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์และนำข้อมูลที่ได้คืนให้กับชุมชนผ่านเวทีเสวนาและต้องหาจุดร่วมที่ตรงกัน ศูนย์ประสานงานจึงมองว่าเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นที่มีแนวทางในการกำหนดไปเพื่อค้นหาตัวตนต่อไป

ภาคผนวก

ประวัติประเพณีของอำเภอวังเหนือ 12 เดือน

ประวัติประเพณีเดือนเกี๊ยง

ประวัติประเพณีออกวัssasa (ออกพรรษา)

หลังจากพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้พระอยู่จำพรรษา เป็นเวลา 3 เดือน ครั้นถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันสิ้นสุดการจำพรรษาของภิกขุสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันในวัดหรือสถานที่ ซึ่ง อธิษฐานเข้าพรรษาตลอดระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งถือปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งใน วันนี้พระสงฆ์จะประกอบพิธีทำสังฆกรรม ซึ่ง เรียกว่า วันมหาปารณา คือเป็นวันที่พระภิกขุ สงฆ์ทุกรูปจะอนุญาติให้ว่ากัลตักเตือนกันได้ในเรื่องความประพฤติต่าง ๆ หรือเปิดโอกาส ให้ชักถามข้อสงสัยซึ่งกันและกัน

ประวัติการตามขันข้าว (ตามก้าวข้าว, ก็อข้าว)

เป็นประเพณีชาวล้านนาอันหนึ่งนิยมทำกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือวันที่มี การตามข้าวใหม่หลังจากเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับโดยจัดอาหาร ความหวานที่จะทาน(ตาม) ไปหาผู้ตายเป็นชุด เพื่อให้ผู้ตายได้รับส่วนบุญกุศลเหล่านั้น โดย ประกอบด้วยข้าวเหนียว ขนม ผลไม้ เมี่ยง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ สายดอกไม้ ชูปเทียนแล้วเขียนชื่อ ผู้ตายใส่ลงไป เพื่อให้พระที่จะหยาดน้ำก็อข้าว ได้อ่านชื่อผู้ที่จะทาน พระสงฆ์ที่อ่านก็จะมีคำ กราดนำตานก็อข้าวต่างหาก เช่นตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “อาหารตั้งหลายเหล่านี้ขออี้อ้อไปจุ ไป จอด ไปพด ไปลอด ถึงเมื่อเจ้า เป็นข้าวจาย ถึงสาย ๆ เป็นเสือเป็นผ้า ถึงมะล้า เป็นข้าวตีป น้ำ ตีปสินประกำร” ซึ่งเป็นความเชื่อว่าผู้ตายจะได้รับบุญกุศลนั้น และไม่ต้องเป็นวิญญาณที่ร่ร่อน ไปมา ให้ไปเกิดในภพในภูมิที่ตนเองประทาน จนถือเป็นประเพณีสืบทอดกันมาจนตราบเท่าทุก วันนี้

ประวัติประเพณีตามผ้าวสา (วัssasa)

ประเพณีตามผ้าวสา เป็นการถวายผ้าจำนำพราชาแก่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ 3 เดือน อยู่ในวัดหนึ่งนั้นเอง เมื่อถึงวันออกพรรษา ศรัทธาประชาชนที่อุปถักติบารุงวัดก็จะพากัน ขวนขวยหาผ้า洁ีว สงบ ผ้าอังสะ หรือผ้าเช็ดตัว ที่หาได้ตามกำลังศรัทธานำไปถวายให้ พระภิกขุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดนั้น และอีกส่วนหนึ่งการถวายผ้าวสาจะต่างจากผ้ากฐิน ซึ่ง พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกขุผู้จำพรรษาครบ 3 เดือนกรานและอนุโมทนาภิกขินแล้วรับบริโภค ใช้สอยซึ่งผ้ากฐินมีกำหนดเพียง 1 เดือน

ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ

ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมและเสด็จขึ้นไปโปรดพระพุทธมารดา โดยจำพรรษาอยู่ ณ สรวารคชั้นดาวดึงส์ เป็นเวลา 1 พรรษา และเมื่อออกพรรษาแล้ว พระองค์ได้เสด็จกลับยังโลกมนุษย์ ณ เมืองสังกัสตันคร

การที่พระพุทธองค์เสด็จลงมาจากสรวารคชั้นดาวดึงส์ เรียกตามศัพท์ภาษาบาลีว่า “เทโวโรหณะ” ในครั้งนั้นบรรดาพุทธศาสนิกชนผู้มีความศรัทธาเลื่อมใสเมื่อทราบข่าว ต่างพร้อมใจกันไปร่วมตักบาตรเพื่อรับเสด็จกันอย่างเนื่องแน่น จนถือเป็นประเพณีตักบาตรเทโวปฏิบัติสืบทอดกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

การตักบาตรเทโวนี้ เป็นประเพณีใหม่ที่เข้ามาในล้านนาไทย เริ่มแต่พุทธศักราช 2500 เป็นต้นมา พระสงฆ์และประชาชนได้ประเพณีมาจากไทยภาคกลางนำมายัดกันในล้านนา ซึ่งจัดในวันแรม 1 ค่ำ เดือนเกี๊ยง แรม 1 ค่ำ ของล้านนาไทย

ประวัติการตานกฐิน (ถวายกฐิน)

กฐิน แปลว่า ไม่สะอาด คือกรอบไม้ชนิดหนึ่งใช้สำหรับปูผ้าให้สะอาดแก่การเย็บ

ประวัติความเป็นมาที่เกิดการทอดกฐิน ในพระวินัยปฏิภูก พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้กิษรับผ้ากฐินโดยนัยว่า สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เชตวัณมหาวิหาร ครั้งนั้นกิษรชาวนเมือง ป้าไถยะ (ตะวันตกแคว้นโกศล) เดินทางมาเพื่อหวังเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแต่ไม่ทัน เพราะใกล้เข้าถูกพราชา จึงต้องจำพรรษาในเมืองสาเกตุ แต่ก็ลำบากในฐานะอาศัยตุกกะ ต่างมีจิตใจคิดถึงพระพุทธเจ้าตลอดเวลา ครั้นออกพรรษาแล้วรีบเดินทางมาเมืองสาวัตถี ระหว่างพื้นดินยังเป็นหลุม เป็นโคลน กิษรทั้งหลายเดินผ่านก็เมื่อนจีวรและร่างกาย จีวรก็อุ้มน้ำไว้หนักอึ้ง ลำบากแก่ร่างกายยิ่ง ครั้งเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระองค์ก็ทรงตรัสตามความเป็นมา ตรัสรูปนี้ กิษรกิษรเหล่านั้นได้สำเร็จพระอหันต์ ลำบันนั่นพระพุทธองค์ทรงถือถึงความลำบากของกิษรเหล่านั้นเห็นว่า การตานกฐินนั้น พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทรงอนุญาตมาดังนั้น จึงประชุมสงฆ์ อนุญาตให้พระกิษรับผ้ากฐินนั้นได้ในฤดูออกพรรษา มหาวิสาข มหาอุบลสิกา ได้เห็นความลำบากของพระกิษรสงฆ์ 30 รูป ที่เดินทางมาจากเมืองไกลเหล่านั้น มีความประสันต์จะถวายผ้าอย่างได้อย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “ผ้ากฐิน” ได้เข้ากราบถูลขอพระบรมพุทธานุญาตจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งก็ทรงอนุญาตให้นางวิสาข จัดถวาย นับเป็นคนแรกที่ถวายกฐินในพระพุทธศาสนา นับแต่นั้นมาพุทธบริษัทก็เริ่มพิธีทำบุญทอดกฐินจกlays เป็นประเพณีตราชเท่าทุกวันนี้

ประวัติประเพณีเดือนยี่

ประวัติประเพณีพังเทคน์มหาชาติ (การตั้งธรรมหลวง)

ในสมัยโบราณ ได้มีบุตรชายเมื่ออายุครบบวช僧ได้แล้วก็จะจัดการบวชให้ และให้เณรฝึกหัดเทคโนโลยีมหาชาติ โดยเริ่มจากกัณฑ์ง่าย ๆ อย่างกัณฑ์จุลพนก่อน เพราะมีเนื้อหาน้อยเทคโนโลยีง่าย เมื่อเก่งแล้วจึงขยับเทคโนโลยีที่อ่อนต่อไป

ครั้นญาติโยมเห็นลูกเณรเทคโนโลยีเก่งแล้ว ก็จะนิมนต์มาเทคโนโลยีจุลพนเป็นกัณฑ์พิเศษที่บ้าน มีการจัดเครื่องเทคโนโลยีและสถานที่ต้อนรับกันอย่างเอกสาริก บรรดาญาติสนิทมิตรสหายของเจ้าภาพจะมาชุมนุมกันพร้อมหน้า เพื่อฟังพ่อเณรผู้สืบสกุลเทคโนโลยีมหาชาติด้วยความชื่นชมบางทีก็จัดให้มีเทคโนโลยีมหาชาติเป็นงานใหญ่ครบทั้ง 13 กัณฑ์ โดยให้พ่อเณรเทคโนโลยีทศพร

ประเพณีนี้ถือตามอย่างพระพุทธองค์เมื่อทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็กลับมาตรัสเทคโนโลยีโปรดพระพุทธบิดา และพระญาติที่นิครกบิลพัสดุ จึงได้จัดเป็นประเพณีสืบต่อกันมาเกี่ยวกับการจัดให้มีเทคโนโลยีมหาชาติ

ใน มาลัยสูตร กล่าวไว้ว่า ถ้าใครได้ฟังคถาพัน และทั้งเนื้อเรื่องของเวสสันดรชาดกแล้วบูชาด้วยดอกไม้ขูปเทียนและหงอย่างละพันให้ตลอดวดเดียว คือในวันเดียว ถือว่าได้บูญกุศลแรง ตายไปชาติหน้าจะได้พบพระคริอเรียมต์ไตรยเมื่อมาตัสเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลข้างหน้า

ประวัติประเพณีลอยกระทงของภาคเหนือ หรือลอยโขมด

ตำนานการลอยกระทง เป็นตำนานของชาวเหนือ และพม่า ว่าการลอยกระทงเพื่อบูชาพระอุปคุตตนี้ เป็นประเพณีของชาวเหนือโดยมีตำนานเล่าว่า “ เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงมีพระราชครั้งท่าในพระพุทธรากษา ได้โปรดให้สร้างพระสูปเจดีย์และพุทธวิหารขึ้นทั่วชุมชนทวีป มหาวิหารที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ อโศการาม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตแคว้นมคธ หลังจากที่สร้างพระสูปเจดีย์ถึง 84,000 องค์ สำเร็จแล้ว พระเจ้าอโศกทรงมีพระราชประสงค์จะนำพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ไปบรรจุในพระสูปต่าง ๆ และบรรจุในพระมหาสูปองค์ใหญ่ที่สร้างขึ้น มีความสูงประมาณครึ่งโยชน์ และประดับประดับด้วยแก้วต่าง ๆ ประดิษฐานอยู่ริมแม่น้ำคงคาใกล้เมืองปาฏลีบุตร อีกทั้งต้องการให้มีการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่เป็นเวลา 7 ปี 7 เดือน 7 วัน แต่เกรงว่าพญามารจะมาทำลายพิธีฉลอง มีเพียงพระอุปคุตที่ไปจำศีลอยู่ในสะดีอหะเลเพียงท่านเดียวเท่านั้นที่จะสามารถปราบพญามารได้ เมื่อพระอุปคุตปราบพญามารจนสำนึกตัวมา ยึดເຂົາພະວັດຕະຍົບເປັນທີ່ພື້ນແລ້ວ พระอุปคุตจึงลงไปจำศีลอยู่ในสะดีอหะເລຕາມເດີມ ”

การลอยกระทงของชาวเหนือนิยมทำกันในเดือนยี่เป็ง เพื่อบูชาพระอุปคุตซึ่งเชื่อว่า ท่านบำเพ็ญบุรกรรมคถาอยู่ในห้องห gele หรือสะดีอหะເລ

การลอยกระทงในล้านนา นับแต่สมัยอาณาจักรหริภูมิชัย (ลำพูน) อาณาจักรล้านนา ไทยเมื่อถึงเดือนยีกจะทำพิธีลอยโขมด (กระทง) สำหรับประเพณีลอยกระทงในภาคเหนือ เมื่อ จุลศักราช 309 หรือ พ.ศ. 149 พระยาจุเลราชาได้ครองเมืองลำพูน สมัยนั้นลำพูนกิดโรคระบาด โรคหิว หรือโรคห่า (อหิวัตกโรค) ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงอพยพหนีไปเมือง “สุธรรมวดี” คือ เมือง สะเต๊ม ประเทศรามัญ หรือมอญ เพาะชาติไทยเรามั้นลงมาตั้งอยู่เมืองเชียงแสน เท่านั้น ต่อมาระเจ้าพุกามกษัตริย์พม่าได้ตีเมืองสะเต๊ม และได้เก็บเอาบุตรธิดาของชาวเมืองไป เป็นบาทบริจากาเป็นอันมาก และเมื่อเบื้องหน้าก็ทอดทิ้ง พวากชาเมืองหริภูมิชัย ก็อพยพ หลบหนีไปอยู่กับพระเจ้าหงสาวดี ซึ่งอนุเคราะห์เป็นอย่างดี ไปอยู่นานถึง 6 ปีพ่อโรคห่าส่งบลงก กลับมาอยู่ที่ลำพูน ครั้นถึงวันครบรอบก็คิดถึงญาติพี่น้องที่อยู่เมืองหงสาวดี ก็จัดแต่งขูปเทียน เครื่องสักการะบูชาใส่ในกระหงล้อยไฟไปตามแม่น้ำเป็นการส่งเสริมความคิดถึง จนเป็น ประเพณีสืบท่อมา และกลายเป็นประเพณีลอยกระทง

ประวัติประเพณีการตามโคม (ตามโคมไฟ)

ในการตั้งธรรมหลวง ช่วงเดือนยี่เป็งจะมีการตามโคมไฟ เนื่องจากความคติความเชื่อ เพื่อเป็นการบูชาพระรัตนตรัย โดยถือว่าเป็นการบูชาด้วยเจตนาอันสูงส่ง มีอานิสงค์ยิ่งในการ บำเพ็ญคุณความดีจะทำให้ผู้ตานโคมพันทุกข์โศก ดังนั้นการตามโคมจึงอยู่ในความนิยมของ ประชาชนชาวล้านนามาก และปฏิบัติสืบมาจนตราบเท่าทุกวัน

ประวัติประเพณีการปล่อยโคมลอย

เนื่องมาจากความเชื่อของชาวบ้านที่นับถือพุทธศาสนา ถือถึงเทศกาล ยี่เป็ง จะทำโคม ลอยไปถวายวัดแล้วจุดเป็นพุทธบูชา หรือบูชาพระเกศแก้วจุพามณีบนสรวงสวรรค์ และปฏิบัติ สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน วันอื่นเดือนอื่นจะไม่นิยมทำกัน

ประเพณีเดือน 3

ประวัติประเพณีการแยกนาเกี่ยวข้าว (เก็บเกี่ยวข้าว)

คือในสมัยโบราณ ชาวนาจะหาถูกษัตริย์ที่ดี เมื่อน้ำในนาลดแห้ง คือผิวดินในท้องนา แห้ง ชาวนาจะเตรียมเครื่องเช่น ปุ่มตั้งนา (คล้ายกับแม่โพสบ) เช่น แวนหรี แบง น้ำมันทา ผสม เนื้อย่าง ปลาย่าง มากเมี่ยงบุหรี่ ขูปเทียน ดอกไม้ข่องหอม โดยนำไปบูชาที่ค้างเตา (บริเวณมุนนาด้านไดด้านหนึ่ง)

บางแห่งการแยกนาข้าวในนาของตนจะนำเอา ข้าวปั้นกลวย ลูกหมากมัดปูใบ นำไป แยกข้าวในนาของตนแล้วเกี่ยวข้าวเป็นพิธี เชื่อว่าคงจะเป็นประเพณีอันเดียวกันแต่เป็นการลัด ขั้นตอนลงมาบ้าง เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อว่า “ทำบก” ก็น้ำมีเทวดา คือหัวใจตุลอกบาลรักษา ดังนั้น ต้องบวงสรวงสังเวย เพื่อให้ปกป้องรักษาคุ้มครองข้าวให้อุดมสมบูรณ์ “ปุ่ม” คือ ทำบกน้ำข่านาดเล็ก

“ต่าง” คือ ประศุน้ำ หรือร่องที่ทำให้น้ำไหลผ่าน

“นา” คือ ทุ่งนา

ประวัติประเพณีการสูชวััญข้าว

ในสมัยก่อนชาวล้านนาจะมีพิธีการสูชวััญข้าว ในรูปแบบต่าง ๆ บางที่จะทำในทุ่งนา บางแห่งจะกระทำกันในลานบริเวณหน้าบ้าน บางที่จะเป็นการบูชาปุ่มต่างนาซึ่งเป็นผู้บันดาลให้ข้าวกล้าแก่เมล็ดสมบูรณ์ และผู้เฒ่าผู้แก่เมื่อความเชื่อว่าจะทำให้ข้าวเก็บไว้ในยุ่งฉางได้นาน กินได้ตลอดปี และปีต่อ ๆ ไปก็จะปลูกหัวน้ำมีผลผลิตมากมาย โดยเครื่องเซ่นประกอบด้วย ไก่ต้ม เหล้า ขنمต่าง ๆ ผลไม้ เมี่ยง น้ำขมิ้นส้มปอย บุหรี่ น้ำดื่ม ข้าวตอก ดอกไม้ ชูปเทียน และจะมีอาจารย์เรียกขวัญ กระทำก่อนที่จะนำข้าวใส่ในยุ่งฉาง ทำเสร็จก็นำน้ำขมิ้นส้มปอยประพรหม.

ประวัติประเพณีเดือน 4

ประวัติประเพณีตานข้าวใหม่

จากการสอบถาม และศึกษาค้นคว้าจากที่ต่าง ๆ การทำบุญตานข้าวใหม่เป็นการปฏิบัติสืบต่อมหาสายชั่วอายุคน ซึ่งประเพณีนี้จะกระทำหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนึกถึงบุญคุณบรรพบุรุษที่เป็นเจ้าของที่นา ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาถึงลูกหลานมahaสายชั่วอายุคน จึงเกิดประเพณีตานข้าวใหม่เกิดขึ้น ตามความเชื่อของชาวบ้านก็คือ วิญญาณของบรรพบุรุษจะได้กินข้าวใหม่

ประวัติประเพณีตานข้าวจี – ข้าวหลาม

ประเพณีนี้ในปัจจุบันได้หายไปกับความเจริญในยุคปัจจุบัน ซึ่งจากการเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และการสืบค้นจากที่ต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นผู้ที่มีประคุณจึงมีพิธีตานข้าวจี – ข้าวหลาม ซึ่งเป็นข้าวที่เกี่ยว และสีมาใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเหนียว ตานไปหาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ประเพณีเดือน 5

ประวัติประเพณีปอยน้อย (บวชเนร เปีกตู้)

ในสมัยก่อน เมื่อนำเด็กที่จะบวชไปฝากรพระที่วัดเพื่อฝึกฝนในการสวดมนต์ พ่อแม่ผู้ปกครองจะนำอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ กระดานชนวนให้ติดตัวไปด้วย เพื่อจะได้เรียนอักษรล้านนา จากพระพี่เลี้ยงจนสามารถอ่านออกเขียนได้ การเรียนอักษรล้านนานับว่ามีความสำคัญจำเป็นต่อการดำเนินสมณเพศอย่างยิ่ง เพราะพระธรรมเทคโนโลยีเมืองส่วนใหญ่นั้นจารึกด้วยอักษรล้านนา ระหว่างมาอยู่วัด ทางล้านนาจะเรียกเด็กว่า “ขะยม” ซึ่งจะต้องหัดสวดมนต์ในหนังสือเจ็ดต้านาน สามเนรสิกขา เสขียวัตร คำขอบรรพชา ตลอดจนจำคำให้ศีลให้พรตามแบบล้านนา

เหตุที่เรียกว่างานปอยน้อย เนื่องจากมีได้เป็นส่วนรวมหรือสาระละเอียดของงานปอย หลวงซึ่งคนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในงาน แต่งานปอยน้อย เป็นงานที่ร่วมกันเฉพาะญาติมิตรสหาย เท่านั้น จึงเรียกว่าปอยน้อย การบวชนี้ถือกันมาแต่โบราณแล้วว่า เมื่อลูกชายบวชแล้ว พ่อ แม่ จะได้บุญเมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือที่ชาวเหนือเชื่อกันว่า “บวชเณร”ได้แทนคุณแม่ บวชพระได้แทนคุณพ่อ สำหรับผู้ที่บวชเณร เวลาสึกอภิษีกษาบ้านเรียกว่า “น้อย” เป็นพระ และเวลาสึกอภิษีกษา เรียกว่า “หนาน”

ประวัติประเพณีปอยหลวง

ประเพณีปอย คือ งานฉลองรื่นเริง ปอยมาจากคำว่า ปเวณ แต่พม่าอูกเชียงเร้า เรียกว่า ปอย คำว่าปอย เพิ่งมาปรากฏในเอกสารล้านนาไทยระยะ 300 ปี มานี้เองซึ่งเป็นระยะที่ ชาวพม่าเข้ามาปักครองล้านนาไทย

ปอยหลวง คืองานฉลองถวารัตถุของวัด หรือการฉลอง สิ่งก่อสร้างที่ประชาชนช่วยกัน ทำขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประชาชนชาวล้านนานิยมทำการฉลองใหญ่โต หลังจากการก่อสร้างสำเร็จแล้ว จัดฉลองเป็นงานที่ใหญ่โตมาก จึงเรียกว่า “ปอยหลวง” คำว่า หลวง แปลว่า ใหญ่ ยิ่งใหญ่

ประวัติประเพณีปอยลากปราสาท

ธรรมเนียมการปลงศพด้วยปราสาทนี้ เป็นของนิยมทำมาเป็นเวลาแต่โบราณ ดังปรากฏ ในหนังสือพงศาวดารโดยนกว่า “ลุจุลศักราช 940 ปีขالสัมฤทธิศก เดือนอ้าย ขึ้น 12 ค่ำ นางพระยาวิสุทธิเทวี ผู้ครองนครพิงค์เชียงใหม่ ถึงพิราลัยพระยาแสณหหลวงแต่งการศพ ทำเป็นพิมานนูช ยกตั้งบนหลังนกหัสดินทร์ขนาดใหญ่ เลื่อนด้วยเลื่อนแม่สะดึง เชิญหิบพระศพขึ้นบนบุษบกนั้น แล้วจุดธัคไปด้วยแรงคชสารเจาะกำแพงเมืองออกไปทุ่งวัดโลก และวัดทำ麻ปันกิจถวายเพลิง ณ ที่นั้น เพาทั้งรูปสัตว์และวิมานที่ทรงศพนั้นด้วย จึงเป็นธรรมเนียมในการปลงศพเจ้าผู้ครองนคร ทำเช่นนี้สืบกันมา” ดังนี้การลากปราสาททำแก่ผู้ที่เป็นใหญ่ในแต่เดิม เช่น เจ้าผู้ครองนคร เจ้านายในพระราชวงศ์ สำหรับในพระพุทธศาสนา กำหนดเดอพระสังฆชั้นผู้ใหญ่ ชั้นพระเถระ หรือพระอวุโสมีพระรำมากร เป็นที่เคารพยกย่องของลูกศิษย์และประชาชนทั่วไป

ประเพณีลากปราสาท คือ เจ้านายฝ่ายเหนือ หรือราชวงศ์ชั้นสูงของฝ่ายเหนือ หรือการ ทำศพพระสังฆ์ ด้วยการใส่เรือนศพทำเป็นปราสาทลากไปสู่ป่าช้าของชาวล้านนาไทย และเรือน ปราสาทอยู่บนไม้สะดึง มีล้อเลื่อนไป ชาวไทยจึงเรียกว่า “ปอยล้อ” คือ การลากศพไปด้วย ล้อเลื่อนนั่นเอง

ประเพณีเดือน 7

ประวัติประเพณีสงกรานต์ชาวล้านนา

ในสมัยโบราณชาวล้านนา ต่างถือเดือนเมษายน หรือเดือน 7 เหนือ ซึ่งตรงกับเดือน 5 กาражกลาง เป็นเดือนเปลี่ยนตั้งราชใหม่ หรือขึ้นปีใหม่ของชาวเหนือตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย สืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน ก็คือประเพณีปีใหม่

คำว่า “ส่งกรานต์” สงกรานต์ ตามสำเนียงชาวบ้านไม่นิยมออกเสียงตัวควบกั้น คำนี้จึงกลایเป็น “ สงขอรต์ ” หมายถึง สรวงร่างกายของมนุษย์และสัตว์ยื่อมล่วงเลยไปตามกาลเวลา คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อายุที่ล่วงเลยไปนั้น เรียกว่า “สังขารล่อง”

วันแรกของวันขึ้นปีใหม่(สงกรานต์) นับตั้งแต่ตอนดึกประมาณเที่ยงคืน จะได้ยินเสียงชาวบ้าน จุดประทัด ยิงปืน หรือตีกระบอกไม้ เดาจะลัดดังสนั่นหวั่นไหว บังก์ตະโภนส่งเสียงดังโหวกเหวก เป็นการไล่สังขานต์ ซึ่งเรียบเห็น และมีการสืบต่อมาราบทุกวันนี้ และพอรุ่งเช้าทุกครัวเรือนจะทำความสะอาดบ้านเรือนรวมถึงบริเวณบ้านให้เรียบร้อย ถือว่าเป็นการขับไล่สิ่งเลวร้ายออกไป ต่อจากวันที่สังขานต์ล่องก็เป็นวันน่า (วันเนว) วันนี้ถือว่าทุกคนต้องใช้ภาษาพูดที่ดีไฟเราะต่อกัน ห้ามพูดจาหยาบคาย มีฉะนั้นปากจะเหม็นจะเน่าเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวล้านนา ในวันนี้มีการทำบุญ ตามความเชื่อที่เราเข้าไปในวัดเท้าเหยียบย่าเม็ด din เม็ดทรายออกมายากวัด กลัวเป็นบาป เป็นกรรมก็เลยมีการขอรายเข้าวัด จึงทำให้เป็นประเพณีปฏิบัติสืบท่อมานถึงปัจจุบัน

พอยังรุ่งขึ้นก็จะเป็นวัน พญาวัน มีการทำบุญตักบาตรพร้อมกับนำข้าวตุงมาปัก (ชงกระดาษสีต่าง ๆ อาจเป็นรูปปีนังชาติ) ตามความเชื่อว่าจะได้ผลานิสงค์ไปถึงภพหน้า และสิ่งที่จะนำไปวัดอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ไม้ก้าวสี (ไม้ต้าครี) ลักษณะเป็นง่ามใช้สำหรับคำนั้นหรือกิ่งของต้นศรีมหาโพธิ์ในวัด เป็นเครื่องหมายถึง การคำจุนพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

ถัดจากวันพญาวัน ก็เป็นวัน ปากปี (ปากปี) จะมีการดำเนินประสงค์เจ้า การขอขอมาลาโทษ

ความหมายของการดำเนิน หมายถึง การสะพอด้วยแซมพูหรือสนู ในปัจจุบันสมัยก่อน สะพอด้วยน้ำสมน้ำมะกรูด เป็นการชำระล้างผิวให้สะอาดในชีวิตประจำวัน ส่วนการดำเนินตามประเพณีนั้นนอกจากจะเป็นการทำตามประเพณี หลังจากพ้นจากวันปากปีไปก็เป็นวันปากเดือน ปากวันในช่วงนี้เมืองเสร็จจากการดำเนินวัดแล้ว ก็มีการทำหัว พ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่และผู้อาวุโสที่เคารพนับถือตามลำดับ ประเพณีดังกล่าวไม่มีการสืบท่อมานตราบเท่าทุกวันนี้

ประเพณีเดือน 8

ประวัติประเพณีสรงน้ำพระธาตุวัดพระเกิด อําเภอวังเหนือ

ตามหลังฐานที่ค้นพบในตำราภูมิศาสนาัญณคัมภีร์ เป็นภาษาล้านนา กล่าวว่า มีพระเกศานามว่า พระญาณคัมภีร์ เดิมท่านอยู่วัดนันทาราม จังหวัดเชียงใหม่ ท่านจำพรรษา และสถาปนาวัดพระธาตุเมืองวัง (วัดพระเกิด) และพระธาตุแซ่ห่อม ในปี พ.ศ. 1995 พระธาตุวัดพระเกิดบรรจุพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า 4 พระองค์ ครั้นเมื่อถึงเดือน “แปดเป็ง” หรือ เดือนแหก

ของภาคกลางตรงกับเดือนเมษายนของทุกปี จะมีประเพณีสรงน้ำพระธาตุวัดพระเกิด ซึ่งปีปัจจุบัน ตามด้วย แบบบรรพบุรุษได้ปฏิบัติกันมาหลายชั่วอายุคนจนกล้ายเป็นประเพณีสรงน้ำพระธาตุ เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ประเพณีเดือน 9

ประวัติประเพณีฟ้อนผีเมดผีเมึง

ตามที่ได้ฟังผู้เฒ่าผู้แก่เล่ามาว่าผีเมดผีเมึง หมายถึง ผีของเมดที่ชอบอยู่ตามบ้านเรือน ค่อยเฝ้ารักษาให้บ้านเรือนอยู่เย็นเป็นปกติสุข มีความอบอุ่นใจเหมือนกับบ้านเมืองที่มีผีเสื้อบ้าน ผีเสื้อเมืองค่อยปักปักรักษาอยู่ ดังนั้นถ้าตระกูลไหนมีการทำพิธีฟ้อนผีเมด ชาวบ้านที่อยากได้เงิน ก็จะนำมามาขายเป็นรัง ๆ

ส่วนผีเมึง สันนิษฐานว่าเป็นประเพณีมาจากมญ เพราะสังเกตุได้จากการแต่งกายในเวลาเข้าทรงจะเป็นแบบการแต่งตัวของพวกลมญโบราณ พวกลมญนี้เองที่คนไทยภาคเหนือ หรือล้านนาเรียกว่า “เมึง” ดังนั้นการฟ้อนผีเมด-ผีเมึง ความหมายที่แท้จริงนั้นก็คือ การฟ้อนรำ เพื่อเป็นการสังเวย หรือแก้บนผีบรรพบุรุษซึ่งอาจจะเป็นผีปู่ย่า ตายายหรือบิดา มารดาที่ล่วงลับ ไปแล้ว เพราะถือกันว่าเมื่อพวกลมญพิ่นองตายไปแล้วดวงวิญญาณจะมาร่วมกันอยู่ที่หอผี จึงมัก เรียกร่วมกันว่า ฟ้อนผีเมด-ผีเมึง แต่ถ้าเป็นผีเมง เจ้าภาพจะสร้างหลังคាទรัพิธีเป็นรูป กระโจรภายในบ้าน (ลานบ้าน)

ความแตกต่างของการฟ้อนผีเมด ผีเมง คือ ถ้าเป็นพิธีของผีเมงจะมีระบบอุส่าปลาฯ สังเวยผีบรรพบุรุษ ส่วนผีเมดจะไม่มี

ประเพณีนี้ในปัจจุบันค่อนข้างจะสูญหาย เลือนลงไปทุกขณะตามกระแสความเจริญในยุคปัจจุบัน

ประวัติประเพณีการเลี้ยงผีปู่ย่า

เป็นการเข่นสร้างดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว คือ ผีปู่ย่าตายาย พวกลุกหลาน จะสร้างหอหรือที่อยู่ไว้ทิศทั่วนอน เชื่อว่าแต่เดิมเวลาฟ้อแม่ตายลงไป ลุกหลานไม่สามารถทำบุญอุทิศส่วนกุศลได้ดังเช่นบ้านบุญนี้ เนื่องจากอยู่ใกล้วัด การคอมนาคมไม่สะดวก ลุกหลานจึงได้สร้างເือนผีปู่ย่า (ศาลเพียงตา) แล้วได้จัดหาเครื่องเช่นสรวง ดวงวิญญาณของพ่อแม่ให้มาอยู่ในເือนผีปู่ย่า เพื่อพิทักษ์รักษาลุกหลานตลอดจนเครื่องญาติห้อยเป็นสุข

ผีปู่ย่า จะอยู่กับลูกผู้หญิง โดยเฉพาะคนหัวปี ซึ่งต้องสร้างເือนผีปู่ย่าให้แต่ถ้าตายหรือหนีไปอยู่ที่อื่น ก็จะอยู่กับลูกผู้หญิงคนถัดไป

ประวัติประเพณีจีบอกไฟ

“ จีบอกไฟ ” เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ตั้งแต่ก่อนสมัย “ ขุนบรม ” (พระเจ้าพิลล๊อก โก๊ะ) สถาปนาอาณาจักรโยนก เชียงแสน นับเป็นเวลานานกว่าพันปี เป็นการจุดเพื่อความรื่นเริง

เพื่อเป็น พุทธบูชา ใช้ในงานศพ งานเทศกาล นิมัสการพระขึ้นพระชาตุ งานสังกรานต์ เป็นงานที่สนุกสนานมาก เพราะมีการประภาดประชันชิงรางวัล แต่ละแห่งที่จัดขึ้นจะจัดเป็นงานใหญ่ทุกปี ก่อนที่จะจิบออกไฟ ก็จะมีการ ขับออกไฟ คือเป็นการร้องด้วยทำนองสำเนียงเมืองเหนือ ด้วยกล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของบอกไฟ มีการโอ้อวดต่าง ๆ รวมถึงฝิมือในการทำบอกไฟ (คุยแข่ง แต่งเรื่องมาข่มกัน)

ประเพณีเดือน 10

ประวัติประเพณีการถวายเทียนพรรษา

พิธีการถวายเทียนพรรษา มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่โบราณ เพราะเมื่อสมัยก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้อย่างในปัจจุบัน เวลาพระภิกษุสามเณรจะเดินทางท่องจำตัว ต้องอาศัยแสงสว่างจากคบ ตะเกียง และเทียนไข ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันหล่อเทียน หรือนำเทียนมาถวาย หรืออาจจะเรียกเรียกผู้มีจิตศรัทธา เมื่อมีมากพอแล้วจึงทำการหล่อที่วัดหรือสถานที่จัดงาน ทำการตักแต่งประดับประดาให้สวยงาม และแกะสลักลวดลายให้สวยงาม ก่อนถึงวันเข้าพรรษา ก็จะนำเทียนที่หล่อ หรือที่จัดหาได้นำมาถวายแด่พระสงฆ์

ในบางที่บ้างแห่งก็จะมีการจัดให้มีการแหะเทียน แม้ในปัจจุบันบ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองมีไฟฟ้าใช้ แต่ชาวบ้านก็ยังนิยมประกอบพิธีถวายเทียนพรรษา ในอีกอีกหนึ่งก็ เช่นกัน เพราะเหตุที่ชาวบ้านเชื่อในคติที่ว่าการถวายเทียนพรรษาแก่พระภิกษุสงฆ์ ถือกันว่าจะทำให้เป็นผู้มีปัญญาดีเจริญก้าวหน้า เมื่อนั้นดังแสงเทียนที่สว่างในยามค่ำคืน ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ในสมัยก่อนใช้เป็นแสงสว่างในการอ่านหนังสือธรรมะ และประกอบกิจวัตรของสงฆ์

ประวัติประเพณีเข้าพรรษา

แต่เดิมในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติพระวินัยให้พระสงฆ์สาวกอยู่ประจำพรรษา เหล่าภิกษุสงฆ์จึงต่างพากันออกเดินทางเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่าง ๆ โดยมีอยู่ห้องทั้งในฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน ต่อมากลับบ้านได้พากันติดเตียนว่า พากสมณะ ศากยบุตรไม่ยอมหยุดสัญจรแม้ในฤดูฝน ในขณะที่พากพอก็และนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ต่างพากันหยุดสัญจรอในช่วงฤดูฝนนั้น

ซึ่งการที่พระภิกษุสงฆ์จาริกไปในที่ต่าง ๆ แม้ในฤดูฝน อาจเหยียบย้ำข้าวกล้าชาวบ้าน ได้รับความเสียหาย หรืออาจไปเหยียบย้ำโคนสตั๊วเล็กสตั๊ว้อยที่ออกหากินจนถึงแก่ความตาย เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบเรื่อง จึงได้วางระเบียบให้พระภิกษุสงฆ์เข้าอยู่ประจำที่ตลอดระยะเวลา 3 เดือน แห่งฤดูฝน

นับตั้งแต่นั้นมาครั้นพอถึงช่วงฤดูฝน พระภิกษุทั้งหลายจึงหยุดอยู่ประจำที่ ตลอดระยะเวลา 3 เดือน และปฏิบัติสืบต่อมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล มาถึงปัจจุบันและอนาคตสืบต่อไป

ประวัติประเพณีการอนวัดจำศีล

การอนวัดจำศีล เป็นประเพณีที่เรียกกันทางภาคเหนือ บางที่บางแห่งจะเรียกว่า ป้อข้าว แม่ข้าว (ผู้ชาย - ผู้หญิง ที่นุ่งห่มผ้าขาว) แล้วถืออุโบสถศีล (ศีล 8) และไปนอนที่วัดเพื่อจำศีล ภารนา มักเป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีเวลาที่มีจิตศรัทธาแก่กัน ซึ่งชาวบ้านเหล่านี้จะนิยมทำกันเป็นประเพณีทุกวันพระ บางแห่งบางที่จะนอน 2 วัน คือ วันโภก และวันพระ แต่บางแห่งบางที่จะนอนวัดจำศีลทุกคืนตลอดพรรษา

ค่านิยมหรือวัฒนธรรมสังคมการอนวัดจำศีลนั้นอาจจะแตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่ก็ด้วยเหตุความเลื่อมใสในศาสนา ทำจิตใจให้สงบ หวังผลต่อภาพหน้า

ประเพณีดังกล่าว ยังมีอยู่ในอำเภอวังเหนือซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมา ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน ในชุมชนบ้านใหม่ วัดบ้านใหม่ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ประวัติประเพณีการถวายผ้าอ่อนน้ำฝน

ผ้าอ่อนน้ำฝนเรียกกันว่า ผ้าวัลสิกพัตร ชាមพุทธทั่วไปนิยมถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ในเทศบาลเข้าพรรษา

เดิมพระพุทธองค์อนุญาติให้พระสงฆ์มีผ้าเพียง 3 ผืน คือ สมบ จีวร และสังฆาฏิ ไม่มีผ้าอ่อนน้ำฝน เวลาพระภิกษุอ่อนน้ำจึงต้องเปลี่ยนภัยเป็นอุจจารดอย่างยิ่ง นางวิสาขा ได้กราบถูลให้พระพุทธเจ้าขอพระบรมพุทธฐานุญาตถวายผ้าอ่อนน้ำฝนพระองค์ก็อนุญาตจนกลับเป็นประเพณีตั้งแต่นั้นมา

ประเพณีการถวายผ้าอ่อนน้ำฝนในอำเภอวังเหนือ ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาทุกปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ตอนเข้าของวันนี้ จะนิมนต์พระภิกษุ - สามเณรทั้งหมดลงวิหาร เพื่อรับ การถวายผ้าอ่อนน้ำฝน ซึ่งได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย หลานช่วงอายุคน และได้ปฏิบัติสืบท่อ กันมาถึงปัจจุบัน

ประวัติประเพณีการแยกนา

การแยกนามีมาแต่โบราณ เช่นเดียวกันซึ่งมีปรากฏในตำราโบราณหลายฉบับที่เกี่ยวกับพิธีราษฎร

การแยกนาของคนในอำเภอวังเหนือก็เช่นกัน เป็นการไถนาครั้งแรกของชาวนาทางวังเหนือ ซึ่งชาวนาจะคำนึงถึงพญานาคให้หน้า (ปฏิทินปีใหม่เมือง) ในปีนั้น ๆ ว่านาจะหันหน้าไปทางทิศไหน การแยกนาก็จะตามหัวนาไปทางหน้า จะเว้นการไถทวนเกล็ดนาค และการไถกลางห้องนาค

ซึ่งความเชื่อดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้ชาวล้านนา หรือชาวอำเภอวังเหนือจึงมีการแยกนา ก่อน เพื่อถือเป็นการเอาฤกษ์ เอยาแมมที่ดีก่อน และได้ปฏิบัติสืบท่อมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติประเพณีชาปูมต้างนา

ซึ่งชาวล้านนา หรือชาวนาจะต้องจัดขึ้นทุกปีเมื่อทำนา เพราะเข้าเชื่อว่า เทวดาหรือท้าวจตุโลกบาล จะบันดาลให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์

“ปูม” คือ ทำนบกันน้ำขานาดเล็ก ซึ่งชาวนาอาดินในผืนนาแห่งนั้นจัดทำขึ้นกันน้ำ

“ต้าง” คือ ประตุน้ำ หรือร่องที่ทำให้น้ำไหลผ่านเข้าผืนนาในบริเวณเดียวกัน

ประวัติประเพณีการฟังเทศน์ฟังธรรม

เป็นประเพณีที่ชาวเหนือ หรือภาคอื่นนิยมปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกภาค ที่อำเภอวังเหนือ ก็ เช่นกัน โดยที่ชาวบ้านเข้าไปฟังพระสงฆ์สั่งสอนอบรม “ซึ่งทางอำเภอวังเหนือ หรือทางภาคเหนือ เรียกว่า เทสั่นธรรม (เทศน์ธรรม) คือลักษณะของการนำคัมภีร์ใบลานผูกมาเทศนาสั่งสอนอบรมแก่ชาวบ้าน

ซึ่งคัมภีร์ใบลานในสมัยก่อน จะเป็นอักษรล้านนาทั้งหมด ซึ่งปัจจุบันทางวัดได้เก็บรักษาเอาไว้ แต่บางวัดที่รู้เท่าไม่ถึงการหรือไม่ได้อาจจะใส่เท่าที่ควรคัมภีร์ใบลานเหล่านั้นถูกปลวกกัดกิน หรือเสื่อมลายไปตามกาลเวลา และหาศึกษาดูได้ยากในปัจจุบัน

ประวัติประเพณีสูชวัญความ

ตามคติความเชื่อของคนเหนือ หรือล้านนาในสมัยก่อน เชื่อว่า ร่างกายคนและสัตว์ ประกอบด้วย “ขวัญ” ซึ่งสิงสถิตอยู่ในร่างกายหากร่างกายได้รับการกระทบกระเทือนขวัญจะหนีจะออกจากร่างกายทันที ดังคำกล่าวว่า “ขวัญหนีดีฝ่อ” การที่อาความไม่ได้ทางนัก และบางครั้งผู้ที่ถือหางคันไถ ก็ไม่ให้ดีและเสียดีความไปบ้าง เมื่อทำนาเสร็จ จึงจำเป็นต้อง “สูชวัญ” ให้ขวัญกับสูร่างกายเหมือนเดิม และเป็นการขอมาลาโทษความด้วย

ซึ่งประเพณีนี้ บางแห่งบางท้องที่ได้สูญหายไป เพราะความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ประกอบกับหน้าที่ของความถูกแทนที่โดยรถไถนา ความจึงถูกส่งไปยังโรงฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารของคน

ประวัติประเพณีการเอาเมือ

ตามความเชื่อของชาวเหนือ ที่ว่า “หลายมือจั่ว กันเยี้ยง กำเดียวก่อแล้ว” ดังนั้นการทำางอย่างโดยอย่างหนึ่ง ชาวเหนือจะบอกกล่าวเพื่อบ้านให้ไปช่วย ทำงานและบางครั้งไม่จำเป็นต้องบอก พวกรเขาก็จะไปช่วยกันเอง เพราะในอนาคตข้างหน้า หากตัวเองจดงานบ้างเพื่อบ้านก็จะไปช่วยงาน เป็นการตอบแทน ซึ่งถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณมา

คำว่า “เมือ” หมายถึง เวลา เช่น เมือเช้า (เวลาเช้า) เป็นต้น

คำว่า “เอาเมือ”หมายถึง ไปช่วยคนอื่นทำงานก่อน เช่น นายดำเนินช่วยนาต่องไถนา

3 คน ก็ถือว่าได้ 3 เมือ ดังนั้นนายทองต้องไถนาต่องไถนาต่อเนื่อง 3 วัน เช่นกัน

(วัน – เวลาเอาเมือ ไม่กำหนดแน่นอนตามแต่ตัว)

ประเพณีเดือน 12

ประวัติประเพณีตานกวยສลาກ (ສลาภภัตร)

ความเป็นมาของประเพณีตานกวยສลาກของชาวล้านนา มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ออกไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เช่น คนในอำเภอวังเหนือเชื่อว่ากานตานกวยສลาກเป็นการทำบุญ เป็นการแบบไม่เจาะจง เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไป เพราะพวgnี้ตายไปต้องไปตกในภพ ในภูมิ แตกต่างกันออกไป บังก็ตกไปในภพเปรต บังก็ตกไปในภพอสูร ภูติผีปีศาจต่าง ๆ และ กล้ายเป็นผี พวgnสัมปเวสี เป็นผีรร่อง ไม่มีที่อยู่ ไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่ เพราะตอนที่เป็นมนุษย์ได้ ก่อกรรมทำชั่วไว้มาก ตายไปก็ต้องชดใช้กรรมที่ก่อขึ้น ซึ่งญาติที่อยู่ในภพในภูมิมันจะยังทำบุญ อุทิศส่วนกุศลไปให้ เพื่อให้ได้รับส่วนบุญนั้น

และการถวายສลาภภัตร จะได้กุศลแรงกล้า เพราะเป็นการถวายแบบไม่เฉพาะเจาะจง ซึ่งสอดคล้องกับในสมัย คริสต์พุทธกาล พระพุทธองค์อนุญาติไว้ในคำสอนนิสัย ว่าเป็น อดิเรก lak ลากส่วนหนึ่ง ถวายได้ไม่จำกัดกาล สุดแต่ศรัทธา ชาวล้านนาจึงปฏิบัติกันสืบต่อมายิ่ง ยานานตั้งแต่อดีต古老 หลายชั่วอายุคน ส่วนใหญ่จะทำกันตั้งแต่วันเพ็ญเดือน 12 เหนือ (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ใต้) จนถึง เดือน เกี่ยงดับ (แรม 15 ค่ำ เดือน 11 ใต้)

ประวัตินักวิจัยชุมชน

นามาชุน ใจ..... สกุล..... ใจ..... อายุ..... 32..... ปี
การศึกษาสูงสุด..... การปริหารศาสตร์ศึกษา ภาค.....
ภูมิเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... ลำปาง
โทรศัพท์..... 01-0251320..... ระดับการศึกษา..... ภาค.....
เมืองในชุมชน..... บริษัทฯ จำกัด ลงบันทึก.....
และการวิจัย..... โครงการ นักวิจัยชุมชนชั้นตรีศึกษา ชั้นปีที่ ๑ วัสดุ.....
เมืองในที่นิวัจัย..... บริษัทฯ จำกัด ระยะการดำเนินงานโครงการวิจัย.....
พัฒนาที่ท่าหนึ่งมีส่วนร่วม
โครงการชุมชนชั้นตรีศึกษา ๑. ร่วม..... บทบาทและหน้าที่..... ที่ปรึกษา.....
โครงการชุมชนชั้นตรีศึกษา..... บทบาทและหน้าที่..... ที่ปรึกษา.....
โครงการชุมชนชั้นตรีศึกษา ๒. ร่วม..... บทบาทและหน้าที่.....
บทบาทและหน้าที่.....
บทบาทและหน้าที่.....
บทบาทและหน้าที่.....

ภารกิจการทำงานในชุมชน

บริษัทฯ โครงการชุมชนชั้นตรีศึกษา ชั้นปีที่ ๑
บริษัทฯ โครงการชุมชนชั้นตรีศึกษา ๑. ร่วม.....
บริษัทฯ จำกัด ศึกษา ๑. ร่วม.....

ประวัตินักวิจัยชุมชน

เกศินิลย์

สกุล

ตามที่ตั้ง

อายุ

48

ปี

สำเนาสูงสุด..... บัตรประชาชน

เลขที่ 237 หมู่ที่ 6 ตำบล วังไทร อ. สามแฉ จังหวัดลำปาง

ลักษณ์ 0-5433-2367 ระดับการศึกษา ป.ตรี/ทักษะ

พุทธศาสนา นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 01. เทศบาล

เก้าอี้ กรรมการบริหารประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 02/๖๓

ให้กับวิจัย 01/๖๓ ภาระการดำเนินงานโครงการวิจัย.....

ผู้ที่ท่านมีส่วนร่วม

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนักวิจัย นักวิชาการและหน้าที่ 01/๖๓

อาจารย์สอน/อาจารย์ฝึกหัด 02/๖๓ นักวิชาการและหน้าที่ กรรมการฝึกหัด

อาจารย์เชี่ยวชาญ นักวิชาการและหน้าที่ กรรมการสอน อาจารย์

อาจารย์ฝึกหัด นักวิชาการและหน้าที่ 03/๖๓

หนึ่งเดือน 01/๖๓ นักวิชาการและหน้าที่

ทำงานในชุมชน

งาน 01/๖๓ ทางหน่วยงาน 01/๖๓

ภาระงาน อัตรากำลัง 01/๖๓

ภาระงานอัตรากำลัง ปัจจุบัน 01/๖๓

ประวัตินักวิจัยชุมชน

พนักงานชุมชน..... ลูก..... ศิริยาภา..... อายุ..... 23..... ปี
การศึกษาสูงสุด..... มัธยมศึกษา.....
บ้านเลขที่..... ๒๗..... หมู่ที่..... ๓..... ตำบล..... ร่องน้ำ..... อำเภอ..... รังน้ำดี..... จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์..... ๐๙-๖๓๙๘๔๑๒..... ระดับการศึกษา..... มัธยมศึกษา.....
ที่อยู่ในชุมชน.....
การวิจัย..... ศึกษาชุมชนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมที่ตั้งตระหง่านนี้ ผลกระทบต่อชุมชนที่มีอยู่อย่างไร
ที่อยู่ในที่นิเวศ..... ภูมิศาสตร์..... ระยะเวลาดำเนินงานโครงการวิจัย.....
ภารกุณที่ท่านมีส่วนร่วม
..... บทบาทและหน้าที่..... ผู้ทรงคุณวุฒิ.....
..... บทบาทและหน้าที่.....
..... บทบาทและหน้าที่.....
..... บทบาทและหน้าที่.....
..... บทบาทและหน้าที่.....
..... บทบาทและหน้าที่.....

พื้นที่การทำงานในชุมชน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประวัตินักวิจัยชุมชน

นางสาว กานติกา ลักษณ์ อายุ 22 ปี
การศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี วิชาชั้นชั้นสูง (ปัจจุบัน)
หมายเลขที่ 198 หมู่ที่ 16 ตำบล นาฬิกา อำเภอ ท่าจีน จังหวัดเชียงใหม่ 52007
โทรศัพท์ 054-339367 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี วิชาชั้นสูง
ไม่สนใจชุมชน
การวิจัย ศึกษาความร่วมมือ ติดต่อสื่อสาร คุ้มครองสิ่งแวดล้อม 0. วันนี้ 0
ไม่สนใจ ศึกษาความร่วมมือ ระดับการดำเนินงานโครงการวิจัย
ชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม^{ปริญญาตรี}
บทบาทและหน้าที่ บุคลากร
บทบาทและหน้าที่
บทบาทและหน้าที่
บทบาทและหน้าที่
บทบาทและหน้าที่
บทบาทและหน้าที่
บทบาทและหน้าที่

การทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

คำยศ ชัชวาลย์ ศกุล วันเกต อายุ 26 ปี
การศึกษาสูงสุด ปริญญาโท วิชาระบบทั่วไป
หมายเลขที่ 202 หมู่ที่ 1 ตำบล วังกระยอง อำเภอ วังกระยอง จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์ 054-337367 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
ที่ปรึกษา ไม่ระบุ
การวิจัย โครงการความประทับใจส่วนตัว ชื่อ: คุณปั้น พาหุ่ง วันที่ 10 วันที่ 10
ที่ปรึกษา คุณกรรณา ธรรมรงค์ รายการดำเนินงานโครงการวิจัย
พัฒนาที่ท่านมีความร่วม
บุคลากรและหน้าที่ ผู้จัดการ
บุคลากรและหน้าที่
บุคลากรและหน้าที่
บุคลากรและหน้าที่
บุคลากรและหน้าที่

การทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

นายมงคลเกียรติ ตากุล ผลิตไชยา อายุ 30 ปี
การศึกษาสูงสุด นิสิตมหาวิทยาลัย
ไก่เหล็กที่ 47 หมู่ที่ 7 ตำบล ห้วยครุฑ์ อำเภอ แม่จัน จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ - ระดับการศึกษา นิสิตมหาวิทยาลัย
ไม่เป็นขุนชน
ทำการวิจัย ดำเนินการอนรุณประภากลั่น ศาสตราจารย์ วุฒิปัญญา ห้องเรียน ณ ห้องเรียน
ที่อยู่ในพื้นที่วิจัย ศูนย์วิจัยฯ ระยะการดำเนินการ 1 ปี ระยะการดำเนินงาน โครงการวิจัย
ขุนชนที่กำนันมีส่วนร่วม
ให้เชยันว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่สำคัญมาก
รวมถึงศูนย์กลางการค้าและอารยธรรมที่สำคัญ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จังหวัดเชียงใหม่
เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ทั้งชาวไทย ชาวพม่า ชาวเขา ชาวมุสลิม
และชาวต่างด้าว ที่มีภูมิปัญญาและภูมิคุณที่สำคัญ ทั้งในด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม การค้า
และการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางการเมือง การการค้า และการท่องเที่ยว
อย่างมาก จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่สำคัญมาก
จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ทั้งชาวไทย ชาวพม่า ชาวเขา ชาวมุสลิม
และชาวต่างด้าว ที่มีภูมิปัญญาและภูมิคุณที่สำคัญ ทั้งในด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม การค้า
และการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางการเมือง การการค้า และการท่องเที่ยว
อย่างมาก จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่สำคัญมาก

การทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ห.ส. รัชดา สมุต ใจดี อายุ 25 ปี
การศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี
บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 3 ตำบล วังน้ำเขียว อำเภอ วังน้ำเขียว จังหวัดล้านนา
โทรศัพท์ ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
ที่อยู่ในชุมชน
ผลการวิจัย ศึกษาชุมชนประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ณ วังน้ำเขียว จ. ล้านนา
ที่อยู่ในที่นิ่งวิจัย ภูมิศาสตร์ทางการค้าท่องเที่ยว ระยะการดำเนินงาน โครงการวิจัย
ที่อยู่ในชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม
ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ เช่น แห่งมหาวิทยาลัย บ芊นาและหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ
เช่น กิตติศรี วัฒนธรรม แห่ง มหาวิทยาลัย บ芊นาและหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ
บ芊นาและหน้าที่ บ芊นาและหน้าที่ บ芊นาและหน้าที่

พิการทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ที่มาที่..... ตาก..... สาขา..... อายุ..... 45..... ปี
การศึกษาสูงสุด..... ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา
บ้านเลขที่..... ๙๔..... หมู่ที่..... ๓..... ตำบล..... ร่องแม่ก้า..... อำเภอ..... ร่องแม่ก้า..... จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์..... ระดับการศึกษา.....
ที่อยู่ในชุมชน.....
เร่งการวิจัย..... ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้เรียนในชุมชนที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
ที่อยู่ในที่นิเวศ..... สถานศึกษา..... ระดับการดำเนินงานโครงการวิจัย.....
เรื่องชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม
ที่ต้องการเรียนรู้..... บทบาทและหน้าที่..... ความคุ้มค่าเด็กเรียน
ความต้องการของผู้เรียนในชุมชนที่ต้องการเรียนรู้..... บทบาทและหน้าที่.....
ที่ต้องการเรียนรู้..... บทบาทและหน้าที่..... ความคุ้มค่าเด็กเรียน
ที่ต้องการเรียนรู้..... บทบาทและหน้าที่..... ความคุ้มค่าเด็กเรียน

วิธีการทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

นามสกุล..... สมุด..... 月曆..... อายุ..... 39..... ปี

การศึกษาสูงสุด..... นิธิยานีศึกษาणกษาณ/นิตย

บ้านเลขที่..... 136..... หมู่ที่..... ๕..... ตำบล..... วังน้ำตก..... อำเภอ..... วังน้ำตก..... จังหวัดลำปาง

โทรศัพท์..... ระดับการศึกษา.....

เก่งในชุมชน.....

และการวิจัย..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง.....

เก่งในที่นี่วิจัย..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง..... ดีเด่นเรื่อง.....

เรื่องชุมชนที่ก่อให้เกิดส่วนร่วม

ทำให้เกิดการร่วมมือกัน..... บทบาทและหน้าที่..... ความรุ่มเรืองมากที่สุด

การร่วมกิจกรรมชุมชนที่ดี..... บทบาทและหน้าที่.....

งานที่เกี่ยวกับชุมชนที่ดี..... บทบาทและหน้าที่..... ความรุ่มเรืองมากที่สุด

บทบาทและหน้าที่.....

บทบาทและหน้าที่.....

พิการทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ก. ผู้สอน..... สกุล..... ๗๖๙..... อายุ..... ๒๖..... ปี
 การศึกษาสูงสุด..... ปริญญาตรี
 วันเดือนปีที่เกิด..... ๑๒๖๘ หมู่ที่ ๖ ตำบล ท่าทราย อําเภอ ท่าทราย จังหวัดลำปาง
 โทรศัพท์..... ๐๘๑-๒๓๔๕๖๗๘ ระดับการศึกษา..... ปริญญาตรี
 ที่ปรึกษา..... ไม่มี
 รายการบัญชี..... รายการบัญชีที่ต้องรีบบันทึกไว้เมื่อเมื่อ.....
 ที่ปรึกษา..... ไม่มี
 ภาระงาน..... ภาระงานทั่วไป ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ..... ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ
 ที่ปรึกษา..... ไม่มีส่วนร่วม
 รายการบัญชี..... รายการบัญชีที่ต้องรับผิดชอบ
 ภาระงาน..... ภาระงานทั่วไป ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ
 รายการบัญชี..... รายการบัญชีที่ต้องรับผิดชอบ
 ภาระงาน..... ภาระงานทั่วไป ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ
 รายการบัญชี..... รายการบัญชีที่ต้องรับผิดชอบ
 ภาระงาน..... ภาระงานทั่วไป ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ
 รายการบัญชี..... รายการบัญชีที่ต้องรับผิดชอบ

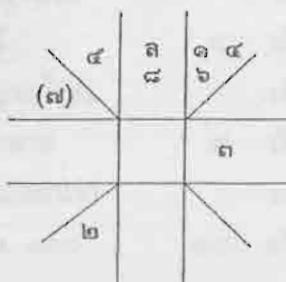
การทำงานในชุมชน

ประวัตินักวิจัยชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิ..... นางสาวอรุณรัตน์ แสงสุข ชื่อเล่น..... อรุณ อายุ..... 31 ปี
การศึกษาสูงสุด..... ปริญญาตรี
บ้านเลขที่..... 12 หมู่ที่..... 8 ตำบล..... วังน้ำ洋 อำเภอ..... วังน้ำ洋 จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์..... 054-332367 06-1815742 ระดับการศึกษา..... ปริญญาตรี
ที่อยู่ในชุมชน..... โครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยตัวสั่งและอุณหภูมิที่ต้องการในชุมชน
และการวิจัย..... โครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยตัวสั่งและอุณหภูมิที่ต้องการในชุมชน
ที่ไม่ได้รับการสนับสนุน
ที่อยู่ในที่นิ่งวิจัย..... ศูนย์การเรียนรู้ ระเบียบการดำเนินงานโครงการวิจัย.....
เรื่องชุมชนที่ท่านมีส่วนร่วม
ที่ท่านได้รับการสนับสนุน..... บกบาทและหน้าที่..... ผู้อำนวยการ บก.
ที่ท่านได้รับการสนับสนุน..... บกบาทและหน้าที่..... ผู้อำนวยการ บก.
ที่ท่านได้รับการสนับสนุน..... บกบาทและหน้าที่..... ผู้อำนวยการ บก.
ที่ท่านได้รับการสนับสนุน..... บกบาทและหน้าที่..... ผู้อำนวยการ บก.

พิการทั้งงานในชุมชน

ชร. ๔
จารีกวัดศรีสุทธาราส
พ.ศ. ๒๐๔๕

(ดวงชาติตรงกับวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๐๔๕ วันอาทิตย์ เดือน ๔ ชั่วโมง ๑๕ ค่ำ ภาคกลาง
วันเต่าไจ สุนัขนี่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๐๔๕ ตรงกับวันพุธ เดือน ๔ ชั่วโมง ๖ ค่ำ ภาคกลาง
วันกาเร้า)

ด้านที่ ๑

คำจำกัด

๑. (สุ)กะ.....ได ๙๙๔ ไปปีเตาเสด
เดิน ๗ ไหหนพุดหะสาดวา
๒. เด(น).....(น)อาทิตไดไหนเต่าไจ
ไดรีก ๑๒ ชื่อ(ด)...ผลคุณรีก
๓. แลเจ้าพันนาหลังญาณะ...อดส้าง
มหาวิหารนีไวไมไวอุก
๔. เป็นขาพูระเป็นต้นวะแมเจ้าเอีย
กันกระญาไวขาหงหลายทีเป็นขาขา

คำอ่าน

๑. (ศุกมัสดุ ศักราช) ได ๙๙๔ ไปปีเตาเสด
เดิน ๗ ไหหนพุดหะสาส์นว่า
๒. เด(น).....(วัน)อาทิตย์ ไหยวันเต่าไจ
ไดรีก ๑๒ ชื่อ (อุตร)ผลคุณรีก
๓. แลเจ้าพันนาหลังญาณะ...อดสุรัง
มหาวิหารนีไร์ไวไวอุก
๔. เป็นข้าพระ เป็นตันว่าแมเจ้าเจ้าเอีย
กัลยาไวข้าหังหลายทีอเป็นข้าขา-

คำจำกัด

๔. มลูก ๖ ครัวเป็นคน..พ่ออย ๒ ยิง
หลานครัวนึง ๔ คนแพกครัวนึง
๓ คนสาม
๕. ลุนครัวนึงสองคนนาไสครัวนึง
สองคน อายหลวงครัวนึงสองคน
นาเงิน
๖. ครัวนึงสองคน คำกิงครัวสึงผู้นึง
วัวสีตัวภัยสองเหลมที่เป็นภาษาและ
๗. มลูกแลหิรักษาพะระแลถัดนั้น
เจพน์มาซักเชินกบุนหังหลาย(๑)
๘. เงิน ๗๙๐ มาก่อนคนหังหลาย
๑๒ ครัว ๔๔ คน เขาผูงนีเป็นตันรา
๙. เจ้ากุมคำครัวนึง ๖ คน เงิน ๗๐๐
บุนแหงนคุรัวนึงสีคน เงิน ๗๐๐
นาย..
๑๐. (ครร) ๑ สองคนพัพน์ครัวนึง
สามคนสองครัวนี ๗๙๐ บูแกร
ครัวนึง ๔ คน
๑๑. ..๙๐ นางหลาครัวนึงผู้ ๑
รออยเงินพน์เขาครัว ๓ คน
๗๐๐ เงินเอีย
๑๒. (นี) ๔ คน ๔๐๐ เงินอายน้อย
คางลายครัวนึง ๔ คน ๗๙๐
สามแกร
๑๓. ...คน ๔๐๐ หิดน้อยครัวนึง
สองคน ๗๙๐ ลามลุนคุรัวนึง
๔ คน ๖๙๐ เข.
๑๔. ...ยนีไกเป็นภาษาพะเจาที่นีแล
ผิว่าเข้าบอยู่ที่อาเงินออกมา.

คำอ่าน

๕. มลูก ๖ ครัวเป็นคน..พ่ออย ๒ ยิง
หลานครัวนึง ๔ คนแพกครัวนึง
๓ คนสาม
๖. ลุนครัวนึง สองคน นาไสครัวนึง
สองคน อ้ายหลวงครัวนึง สองคน
นาเงิน
๗. ครัวนึง สองคน คำกิงครัวนึง ผู้หนึ่ง
วัวสีตัวภัยสองเหลม หือเป็นข้าข่าฯ
๘. มลูก แลหิรักษาพะระแล ถัดนั้น
เจ้าพน์มาซักเชินกบุนหังหลาย(๒)
๙. เงิน ๗๙๐ มาก่อนคนหังหลาย
๑๒ ครัว ๔๔ คน เขาผูงนีเป็นตันรา
๑๐. เจ้ากุมคำครัวนึง ๖ คน เงิน ๗๐๐
บุนแหงนคุรัวนึงสีคน เงิน ๗๐๐
นาย..
๑๑. (ครร) ๑ สองคน พ่อพันครัวนึง
สามคน สองครัวนี ๗๙๐ บูแกร
ครัวนึง ๔ คน
๑๒. (๗) ๙๐ นางหลาคุรัวนึง ผู้ ๑
รออยเงิน พน์เข้าครัว ๓ คน
๗๐๐ เงิน เอีย
๑๓. (นี) ๔ คน ๔๐๐ เงิน อ้ายน้อย
คางลายครัวนึง ๔ คน ๗๙๐
ลามแกร
๑๔. ...คน ๔๐๐ หิดน้อยครัวนึง
สองคน ๗๙๐ ลามลุนคุรัวนึง
๔ คน ๖๙๐ เข(๑)
๑๕. ...ยนีไกเป็นข้าพะเจาที่นีแล
ผิว่าเข้าบอยู่ที่อาเงินออกมา.

คำจำกัดความ	คำอ่าน
๑๖. ...วายทีหันตันน้ำมายอง ครัวหนึ่ง ๓๕๐ พีเอียครัวหนึ่ง ๓๐๐...	๗๖. ...ว เย หือหัน ตันน้ำมายอง ครัวหนึ่ง ๓๕๐ พีเอียครัวหนึ่ง ๓๐๐...
๑๗. ..เขานีคนเงินมะหาสามีเจ้า แลตามนนเป็นคนพ่หญวเจ้าหนึ่น	๗๗. ...เขานีคนเงินมะหาสามีเจ้า แลลามนนเป็นคนพ่หญวเจ้า เจ้าหนึ่น
๑๘. ..ฯเทวีเจาลานจิวผูนเงเปนคน นาพูระเปนเจาพนหลงเพก ๑ (พ)	๗๘. ...ฯเทวีเจ้า ลานจิวผูนเงเปนคน นาพะระเปนเจ้า พันหลง เพก ๑ (พ)
๑๙. ..สีสีบาน ๑ แสณเขายูนະกิตติ ๑ แสณเขายูนนอย ๑ แสณเขายูนุ ๑ เขา	๗๙. ...สีสีบาน ๑ แสณเขายูนະกิตติ ๑ แสณเขายูนนอย ๑ แสณเขายูนุ ๑ เขา
๒๐. (รูซู)คันแลยังจักไวคันหงหลาย ชราครัวนอกเมเจาเจาเอียกalle	๘๐. (รูซู)คันแล ยังจักไวคันหงหลาย ชราครัว นอกเมเจา เจาเอียกัล-
๒๑. ญาณีแลดายแลหงหลายเยอันโน้มหนา ด้วยซูคันแทอนุ	๘๑. ญาณีแลดายแลหงหลายเยอันโน้มหนา ด้วยซูคันแทอนุ

ចំណេះរឿង

คำจำกัดความ	คำอ่าน
๑. ปีเต่าเสดเดิน ๖ ไหօอก ๖ คำ วันนี้กาเร้าเมง	๑. ปีเต่าเสดเดิน ๖·ไหօอก ๖ คำ วันนี้กาเร้า เมง
๒. วนพุดเจานมินน้อยญ..กับเจา ร้อยหุรีนกับ	๒. วันพุด เจานมีนน้อยญ..กับเจา ร้อยหุรีน กับ-
๓. จาสิบอ.....เจาพนแกว	๓. จาสิบอ.....เจ้าพนแก้ว
๔. พວก.....เจาแม่ลูก	๔. พວก.....เจ้าแม่ลูก
๕. หังส่อง.....นแหงเมิงไดค	๕. หังส่อง.....นแห่งเมิงไดค
๖. ตีหือไดฝังหลัก.....(หมน) หีกยงเจาหูร	๖. ตี หือไดฝังหลัก.....(หมน) หือเที่ยงเจาห-
๗. วเจาพนแกวพວกเรือกับเจาหัว เจาหมีน	๗. วเจาพนแก้วพວกเรือกับเจ้าหัว เจาหมีน
๘. พรานคำหือไมลัก ๑,๐๐๐ เค้าหี สาวดคำเริง	๘. พรานคำหือไมลัก ๑,๐๐๐ เค้า หือ สร้างวัดคำเริง

คำสาริก

๙. กับวัดป่าแดงกับวัดเซตตะวันเงินบ
วัดหลวงก
๑๐. (บวัด).....(คำเริงหลัง)
๑๑. ๑. อยูงป่าแดงหลัง ๑ สินไม
หังมวน ๗๗๐ เค้า
๑๒. แสนเขาคำผู้ ๑ แสนเขาทูน
ผู้ ๑ แสนเขาสามี
๑๓. ผู้ ๑ แสนเขาอินผู้ ๑ แสน
เขาสุรีชนผู้ ๑ แสน (ช)
๑๔. กิงผู้ ๑ เข้าเจ้าผูงนีรูชุด
เจ้าพนเนาหลังญา
๑๕. ๕ สารอุดข์แหงพุระเป่าเจา
แม่ลูกกับนาพะ(ป)... *
๑๖. ๗ สังวิหารผูงนีแลเจาชุน
ผู้โดยอยาหารี

คำอ่าน

๙. กับวัดป่าแดงกับวัดเซตตะวันเงิน
วัดหลวงก-
๑๐. (บวัด).....(คำเริงหลัง)
๑๑. ๑ ยังป่าแดงหลัง ๑ สินไม
หังมวน ๗๗๐ เค้า
๑๒. แสนเข้าคำผู้ ๑ แสนเขาทูน
ผู้ ๑ แสนเขาสามี
๑๓. ผู้ ๑ แสนเขาอินผู้ ๑ แสน
เข้าวศรีชนผู้ ๑ แสน (ช้า)
๑๔. กิงผู้ ๑ เข้าเจ้าผูงนีรูชุด
เจ้าพนเนาหลังญา-
๑๕. (๕)สารอุด ข้อแห่งพระเป็นเจ้า
แม่ลูกกับนาพะ(ป)... *
๑๖. ๗ สร้างวิหารผูงนีแล เจ้าชุน
ผู้โดยอยาหารี

